

Tempelhof / Hinterhof

Kolak, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

University of Split, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy / Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:123:438149>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-28**

Repository / Repozitorij:

[FCEAG Repository - Repository of the Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy, University of Split](#)

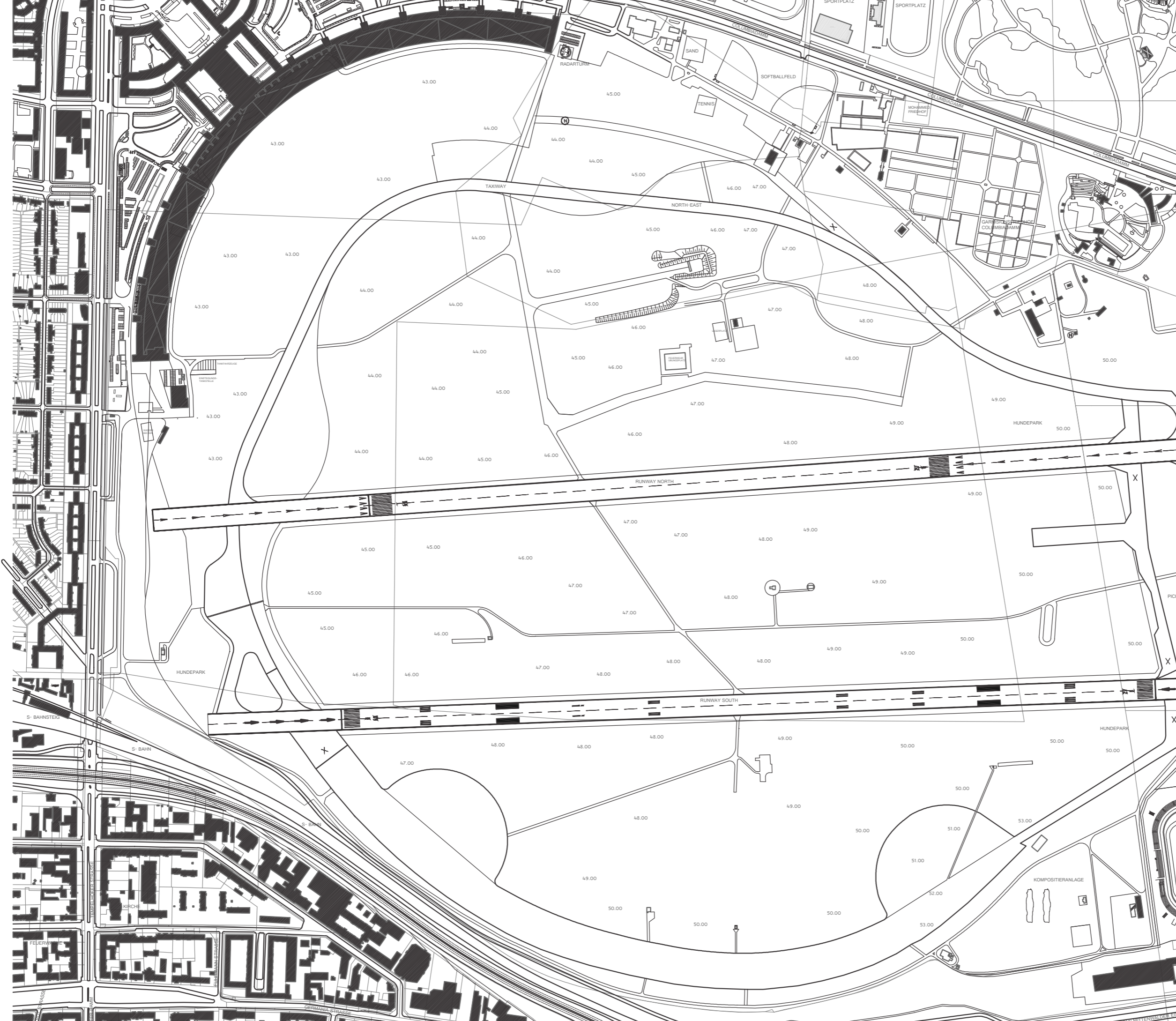
UNIVERSITY OF SPLIT

TEMPELHOF/HINTERHOF

SADRŽAJ

A. STRAŽNJE DVORIŠTE. DEFINIRANJE RUBA U URBANOM TKIVU

- A01. TRENUTNO STANJE
- A02. POVIJESNI ZNAČAJ
  - A02a. PREGLED
  - A02b. WELTHAUPTSTADT GERMANIA
- A03. OPEN SOURCE URBANIZAM
- A04. ZELENI ARHIPELAG
- A05. SHARED SPACE/ URBAN VOID
  - A05a. SHARED SPACE
  - A05b. URBAN VOID
  - A05c. TEMPELHOF- SHARED SPACE ILI URBAN VOID?
- A06. PITANJE IZGRADNJE
  - A06a. GDJE JE GRANICA?
  - A06b. ZAKLJUČAK: BARIJERA ILI MEMBRANA?

B. URBANISTIČKO RJEŠENJE

- B01. MAPA NAMJENA
- B02. MAPA SADRŽAJA
- B03. MAPA PROMETNICA
- B04. MAPA ASFALTA/POVRŠINA
- B05. KONCEPT/MOGUĆI SCENARIJI
- B06. AKSONOMETRIJA
- B07. URBANISTIČKE KARTE
  - B07a. URBANISTIČKA KARTA
  - B07b. KARTA PROMETA
  - B07c. KARTA ZELENILILA
  - B07d. KARTA PARCELACIJE
- B08. OBLIKOVANJE
  - B08a. ZONA A- KREUZKOLLN
  - B08b. ZONA B- ZELENA ZONA
  - B08c. ZONA C- AERODROM
  - B08d. ZONA D- TEMPELHOF
  - B08e. ZONA E- RING
- B09. MOGUĆNOSTI INTERPRETACIJE VOLUMENA
- B10. RJEŠENJE U ŠIREM KONTEKSTU
- B11. FAZNOST/ TIMELAPSE
- B12a/b. PROSTORNI PRIKAZI

C. ARHITEKTONSKO RJEŠENJE

- C00. KONCEPT
- C01. SITUACIJA
- C02. TLOCRT GARAŽE
- C03. TLOCRT PRIZEMLJA
- C04. TLOCRT 1. KATA
- C05. TLOCRT 2. KATA
- C06. TLOCRT 3. KATA
- C07. TLOCRT 4. KATA
- C08. TLOCRT 5. KATA
- C09. TLOCRT 6. KATA
- C10. TLOCRT 7. KATA
- C11. TLOCRT KROVA
- C12. PRESJECI A-A/B-B
- C13a. ISTOČNO/ZAPADNO PROČELJE
- C14b. SJEVERNO/JUŽNO PROČELJE
- C15a. AMBIJENTALNI PRIKAZI

D. LITERATURA

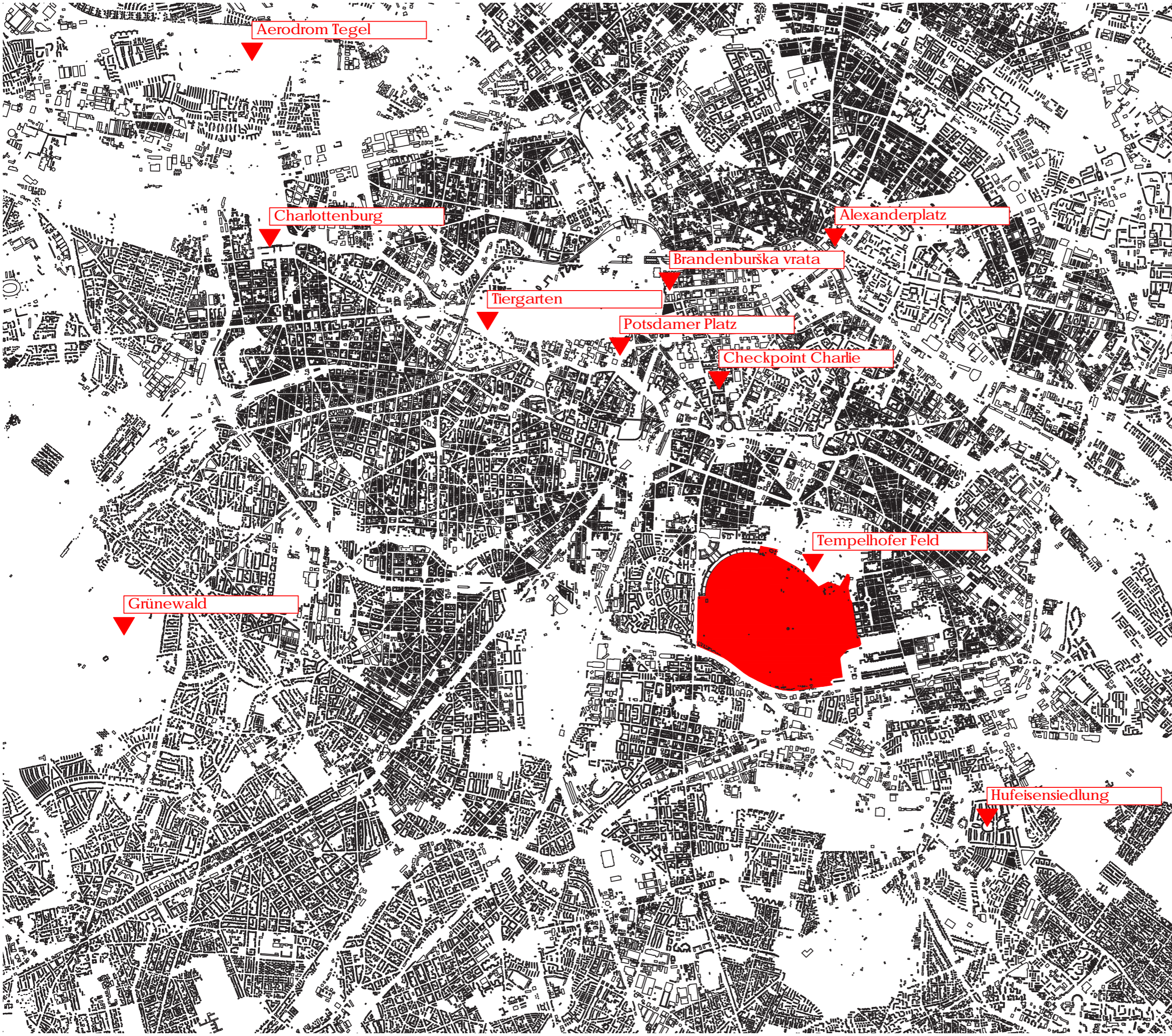
AO1. TRENUTNO STANJE

Poznat kao spas Zapadnog Berlina za vrijeme hladnog rata, prostor Tempelhofa postao je najveći park/polje/pustinja u gradu. Budući da je predan javnosti u svibnju 2010. lokacija je postala neizmjereno popularna među obiteljima, *joggerima*, *skaterima*, *kitesurferima*, urbanim vrtlarima, entuzijastima joge, hipsterima...

No, uvijek je postojala sumnja da zabava neće potrajati- ideja da će se Tempelhof, kao vrijedan komad zemlje samo predati prosječnom čovjeku bila je previše dobra da bi bila istinita.

Tempelhofer Feld. Rupa divovskih dimenzija od 385 hektara u središtu grada. Radi se o ogromnoj čeli u moru kuća- betonska pista, ravni- na mutnih rubova u izmaglici. područje razgraničenja- bezgraničnosti. Praznina. Savršena dopuna svemu što je izgrađeno. Mnogi stanovnici žele da se pretvori u prostor sličan Central Parku u New Yorku, da postane divlji zapad iz kojeg proizlazi da svatko može činiti što hoće; šatorski grad za izbjeglice, avanturističko igralište, Disneyland, zona za trening malog zrakoplovstva- da se ovdje usred mora kuća, na vanjskom rubu grada može doživjeti prostranstvo, neograničenost i zov divljine.

SL1 Fotografija lokacije

A01. TRENUTNO STANJE

Na zidovima U-Bahn stanica u Berlinu, postavljena je velika mapa grada. Usred prostiranja sive tvari koja čini urbani sprawl, južno od centra, nalazi se velika zelena rupa: bivši aerodrom Tempelhof. Tempelhof izgleda kao anomalija, ili maligni rast-400 hektara izgubljenog urbanog prostora, smrtna opasnost za funkcionalni grad.

Bio je u svoje vrijeme najveće čvorište mobilnosti u Europi. Velika zaobljena zgrada sa svojim spektakularnim konzolnim krovom i fasadom od predimenzioniranih blokova žutog kamena, bila je najduža zgrada na svijetu. Zatim je postao simbol slobode za vrijeme zračnog mosta 1950., i sve do 2008 putnici su mogli pri slijetanju u centar grada promatrati ljude kako izvode svakodnevne aktivnosti kroz prozore stanova tipičnih berlinskih blokova..

Sada to više nije zračna luka, već mrtva zračna luka s ponekim vintage avionom nasukanim na asfaltu. Teren oko dvaju pista i servisne ceste je ogroman prazni park, velikim dijelom betoniran, obrastao travom s ponekim stablom. 2010 građani Berlina su vratili prostor. Sada se dolaze ovdje igrati, utrkivati se na skateu, ljubiti se i držati se za ruke, ili razmišljati o budućnosti *post-growth* gradova, skenirajući urbani horizont.

Prije nego što se grad i developeri stvarno vrate u ovaj prostor, postoji utopijski moment; zavidna investicija ljudi u ovom masivnom čistom urbanom prostoru. Stvari koje se mogu učiniti, koje nemaju i ne stvaraju vrijednost, u prostoru u kojemu skoro sve što se napravi neće imati utjecaj na njega- *BIGNESS*- i gdje je gotovo nemoguće izmisliti aktivnost ili konstrukciju koja će biti dovoljno velika da se popuni barem mali dio. To je utopijski prostor, bez svrhe. Bez materijalne vrijednosti. Dali su mu ime: "Tempelhofer Freiheit". Zadnji slobodni prostor u Europi.

A01. TRENUTNO STANJE

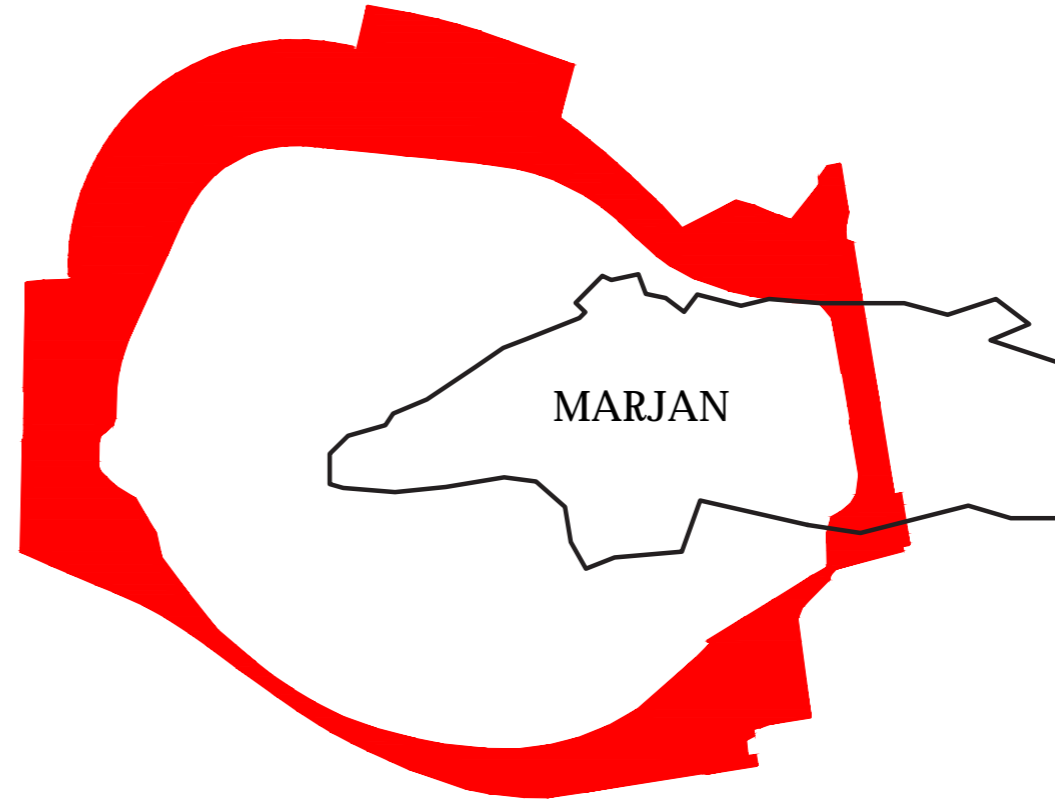
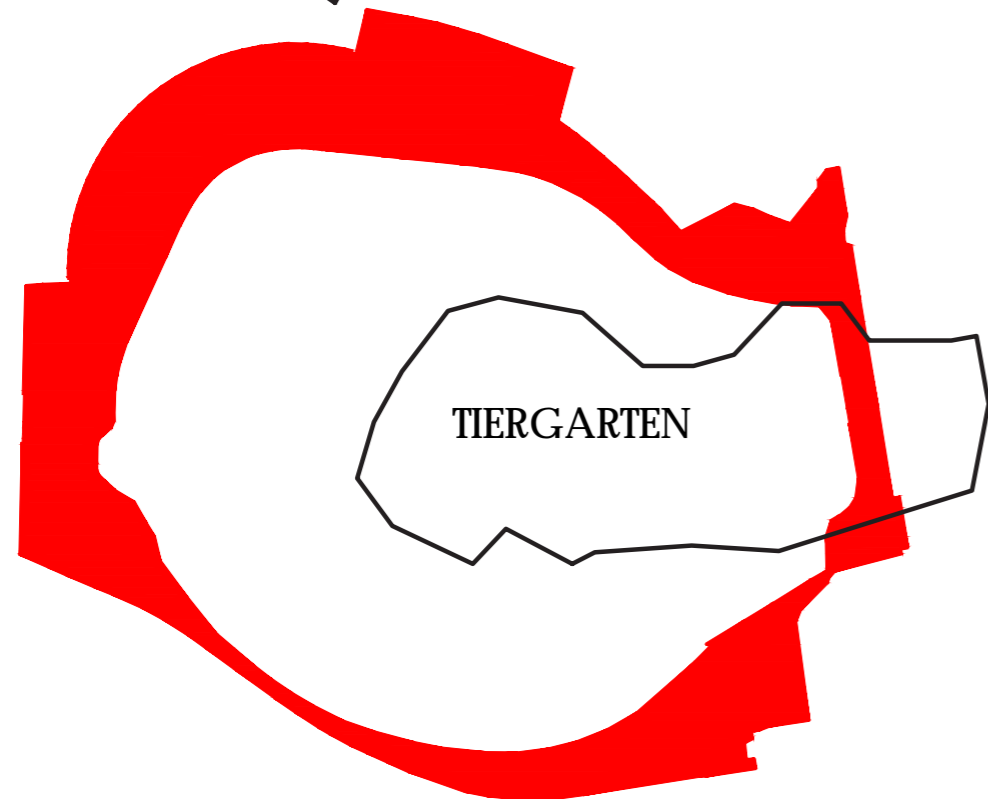
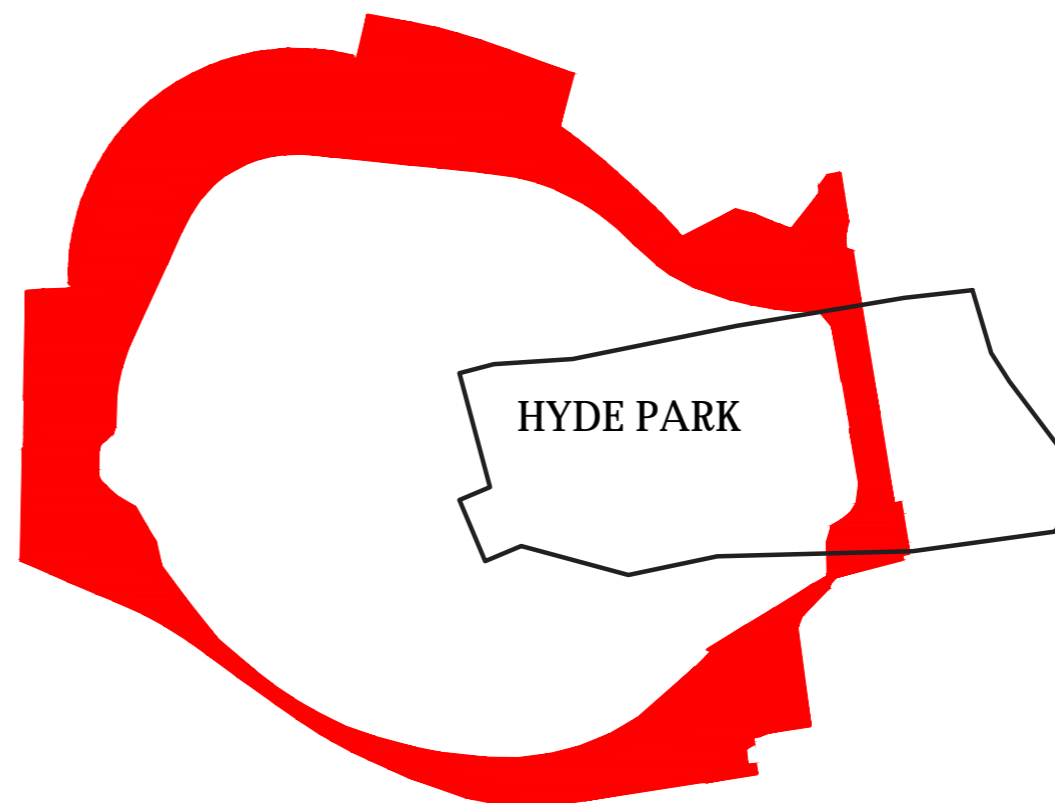
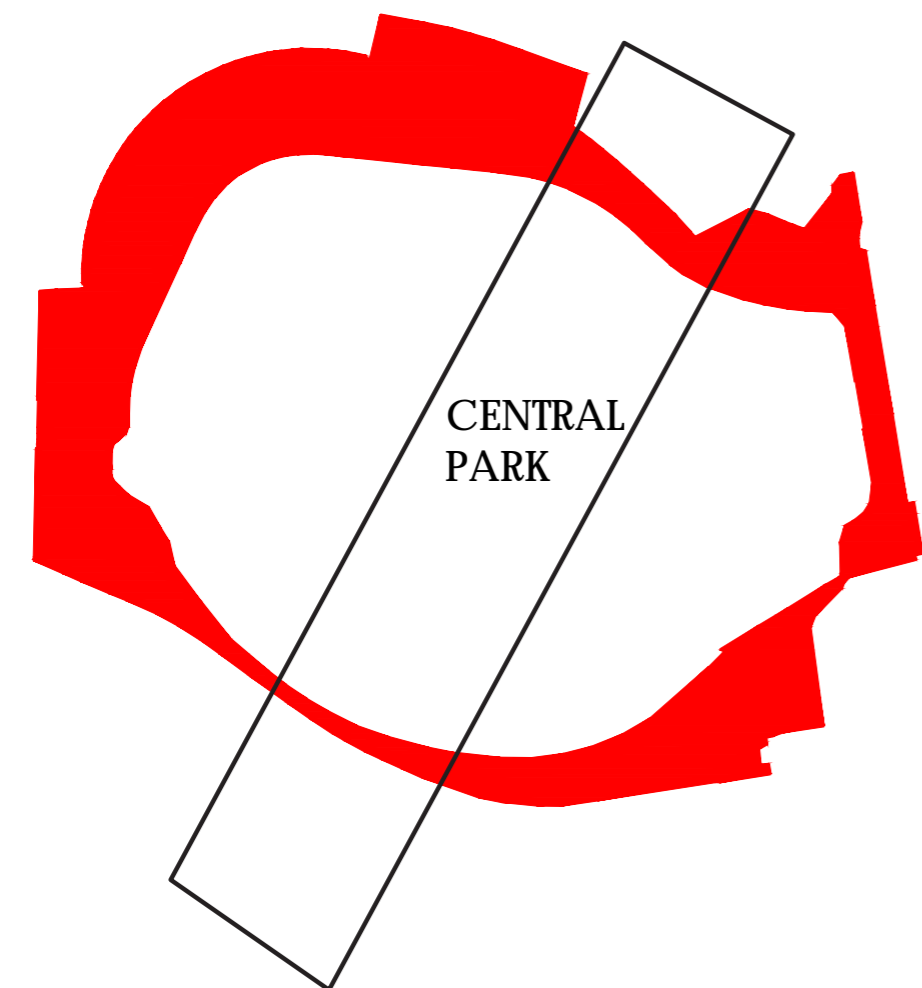
Mrtvi aerodrom u mrtvom gradu; ili prije anti-aerodrom u anti-gradu, jer ljudi su još uvijek tu, nakon što je funkcionalni grad nestao. Arhitektura je izgubila svoju funkciju i oslobodila svoju formu, u obliku ruševine budućnosti. Sada možemo zamisliti ovaj aerodromski prostor, neprirodan rast u srcu novog anti- Berlina. Cirkulirajući po perimetru parka, možemo zamisliti kako sve ove ostale zgrade na horizontu- tvornice, parkirališta, šoping centri, benzinske stanice, škole, fakulteti i vladine zgrade- više neće funkcionirati kao prije. Arhitektura funkcionalnog grada nestaje, krećući se prema stabilnom stanju entropije u kojoj je svatko sposoban igrati se i raditi, ali funkcije starog planiranja, potaknutog rastom atrofiraju i odumiru. Anti- grad u kojem je svatko arhitekt.

Zašto ovdje? Zašto Berlin? Samo specifični uvjeti i povijest te geografija i mjesto mogli su proizvesti ovu nepravilnu rupu u središtu grada. Kroz ovu rupu vidimo budućnost, sve dok se developeri ne vrate.

Utopijska vizija Tempelhofa, naravno, je samo to; pravi planovi za ovaj prostor uključuju nekoliko stanova i javnih objekata, koji će redefinirati prostor na(odjednom) kontroliran i dosadan način. Ono što će se sagraditi postat će ono što je Potsdamer Platz sada: *ersatz Berlin*(zamjenski Berlin), gladak i funkcionalan. Re-development će nastojati apsorbirati cijeli Tempelhof u funkcionalan grad- otopiti abnormalni rast.

Izazov *post-growth* urbanizma je vidjeti negativni development kao kvalitativni progres; deflaciju prema nuli kao produktivnu; socijalni *output* kao težnju prema entropiji; kulturu kao prazni nasumični sadržaj i igru. Ostavljeni su nam prazni relikviji bivše civilizacije, i pitanje je samo što s njima?

SL3 Diferenciranje gabarita parkova

A02. POVIJESNI ZNAČAJ

A02a. PREGLED

1909_ Orville Wright, organizira aeromiting koji traje nekoliko tjedana na Tempelhofu. U rujnu 1909, uspijeva ostati u zraku jedan sat i obara novi svjetski rekord na visini od 160 m.

1922_ Planiran je novi centralni aerodrom na Tempelhofer Feldu- iako je prvotno ova površina bila namijenjena sajmovima. Sagrađen je mali aerodrom sa dvije drvene zgrade, svaki na površini od oko 1000 m².

1926_ Izvedeni su prvi letovi do Švicarske i Münchena.

1934_ Počinje širenje zračne luke; Tempelhof postaje tada najmodernija zračna luka. Ima odvojene funkcionalne razine za prijevoz putnika i teretni promet.

1948_ Tijekom Berlinske blokade od lipnja 1948 do svibnja 1949, postaje lokacija uzlijetanja i slijetanja takozvanih "raisin bombers"- koji osiguravaju vitalne potrepštine za ljude u Zapadnom Berlinu. Memorijal kojeg je dizajnirao Eduard Ludwig idalje se nalazi na Tempelhofu, podsjećajući na tri zračna koridora i nosi imena 76 pilota koji su poginuli za vrijeme Zračnog Mosta.

1961_ Američke okupacijske snage dopuštaju civilni i teretni promet na Tempelhofu

1934_ na nagovor nacista, počinje planiranje velike zračne luke, Ernst Sagebiel dobiva ugovor za dizajn.

1936_ Izgradnja zračne luke dizajnirana za šest milijuna putnika počinje počinje sa megalomanskim projektom "World Capital Germania". Ovaj aerodrom nikad nije završen.

1939_ Gradilište planirane zračne luke postaje jedan od najvećih meta za bombarderske avione. Kasnije se dovode prisilne radnici iz zemalja koje je Njemačka okupirala.

1945_ Crvena armija oslobađa prisilne radnike. U lipnju, Crvena armija predaje aerodrom američkim snagama. Nakon nužnih popravaka, aerodrom, sada zvan "Tempelhof Central Airport", ponovno počinje raditi.

1975_ S obzirom za je aerodrom dosegao svoj maksimalni kapacitet u 1960, operacije su suspendirane nakon izgradnje zračne luke Tegel.

1990_ Nakon pada Berlinskog Zida, pokreću se planovi za domaće letove.

1993_ US Airforce predaje aerodrom Berlinskom Aerodromskom Društvu

1996_ Berlin, Brandenburg i nacionalna vlada te dioničari tvrtke, odlučuju se za izgradnju Berlin- Brandenburg International Airport-a (BBI) u Schönefeldu. Istovremeno, Tegel i Tempelhof će se zatvoriti.

2008_ Referendumom je izglasano zatvaranje aerodroma.

2009_ Prvi put su održani sajmovi u zgradi bivšeg aerodroma.

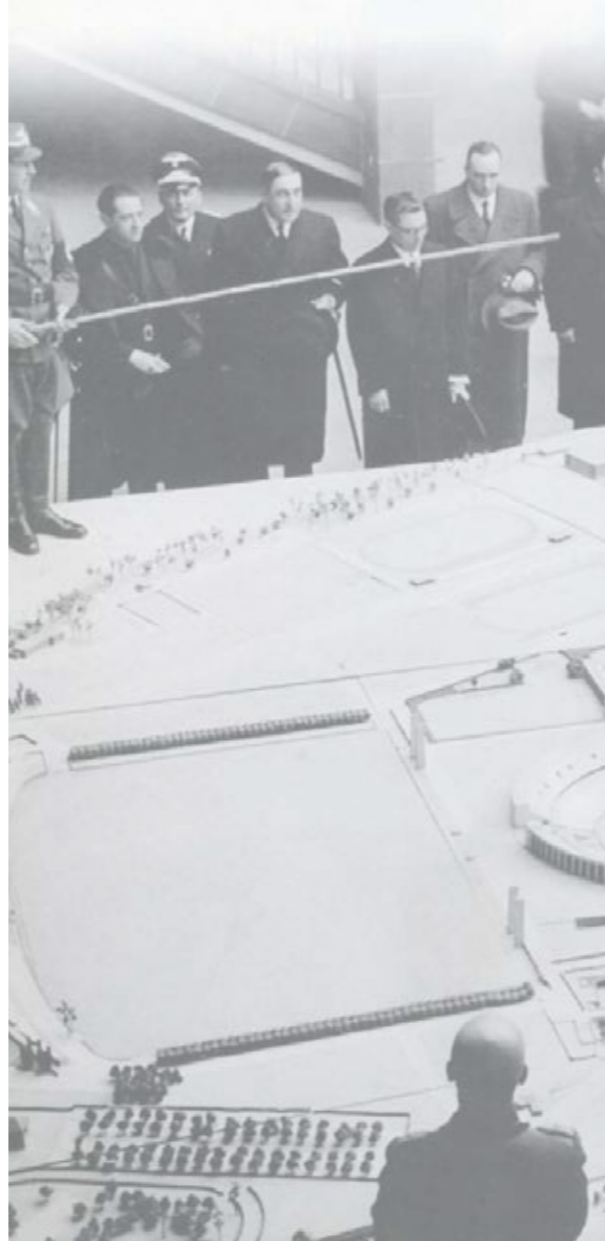
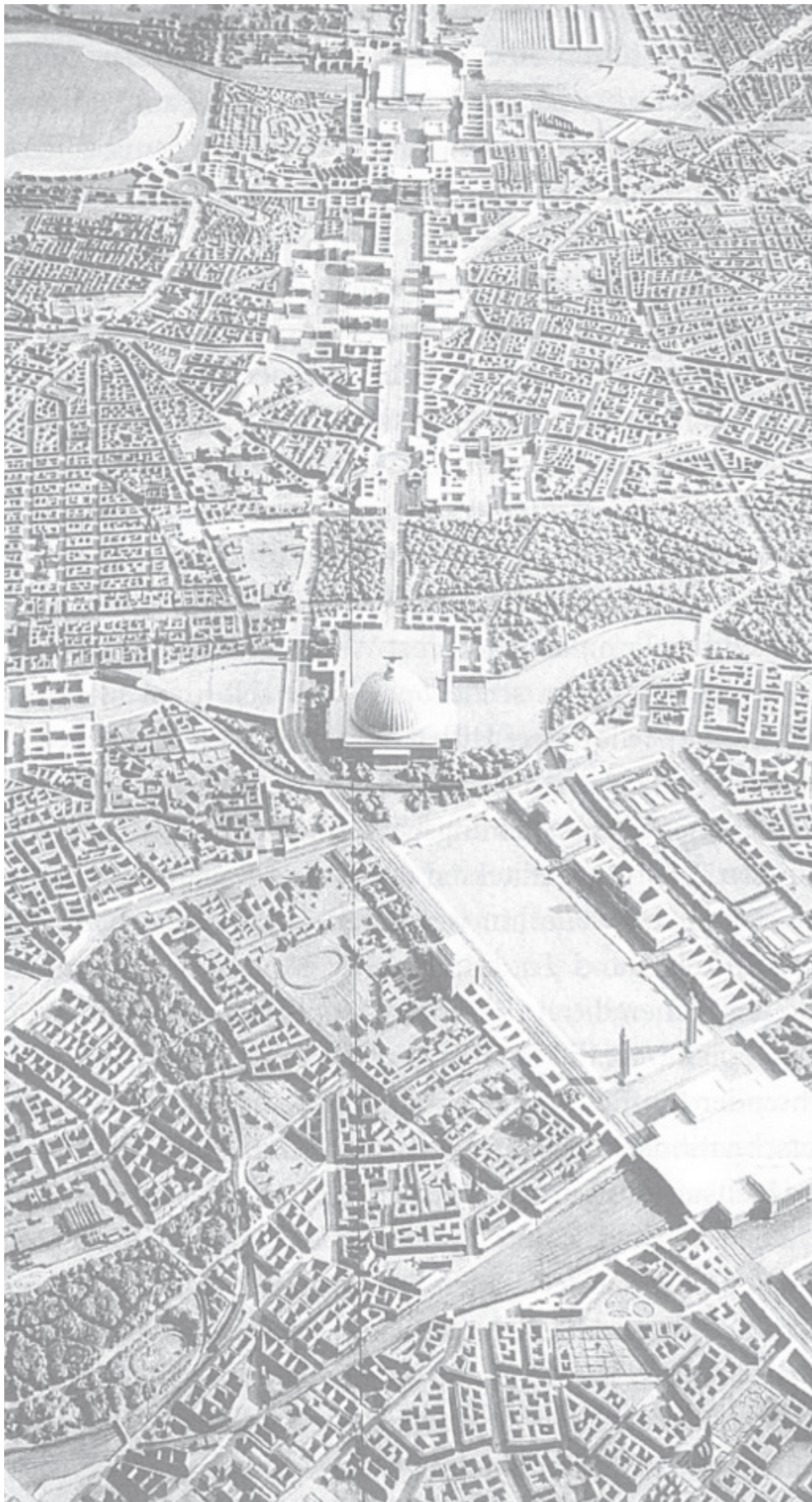
2010_ Otvaranje parka "Tempelhofer Freiheit". Park je otvoren od izlaska do zalaska sunca.

2012_ Aerodrom Tempelhof postaje internacionalna lokacija za sajmove i konvencije. Dijelovi zgrade su obnovljeni kako bi se poboljšala energetska svojstva i koriste se kao inkubatori za start-up urede.

2014_ Na referendumu građani su glasali protiv gradnje na Tempelhofer Feldu.

SL4 Fotografija zgrade aerodroma

A02. POVIJESNI ZNAČAJ

A02b. WELTHAUPTSTADT GERMANIA

Kombinirani naziv "Welthauptstadt Germania" za projekt osmislio je Albert Speer 1969. u svojim memoarima unutar Trećeg Reicha. Iako naziv nikad nije korišten službeno, postao je sinonim za nacističku eru izgradnje Berlina. Hitler se igrao s idejom da obnovljeni Berlin preimenuje u 'Germaniu'. Gotovo niti jedna građevina planirana za Berlin nije izvedena.

"As world capital Berlin will only be comparable with Ancient Egypt, Babylon, and Rome! What is London, what is Paris compared to that!" —Werner Jochmann: Adolf Hitler. Monologe im Führerhauptquartier 1941–1944, p. 318. Munich, 1980.

MONUMENTALNA ARHITEKTURA

Prvi korak u ovim planovima bio je Olimpijski stadion za ljetne igre 1936. Ovaj stadion trebao je promovirati uspon nacističke vlasti. Puno veći stadion, koji e mogao primiti 400 000 gledatelja, bio je planiran u Nurembergu, ali nije izgrađen (zbog početka rata). Da je bio izgrađen bio bi do danas najveći stadion na svijetu.

SLAVOLUK POBJEDE

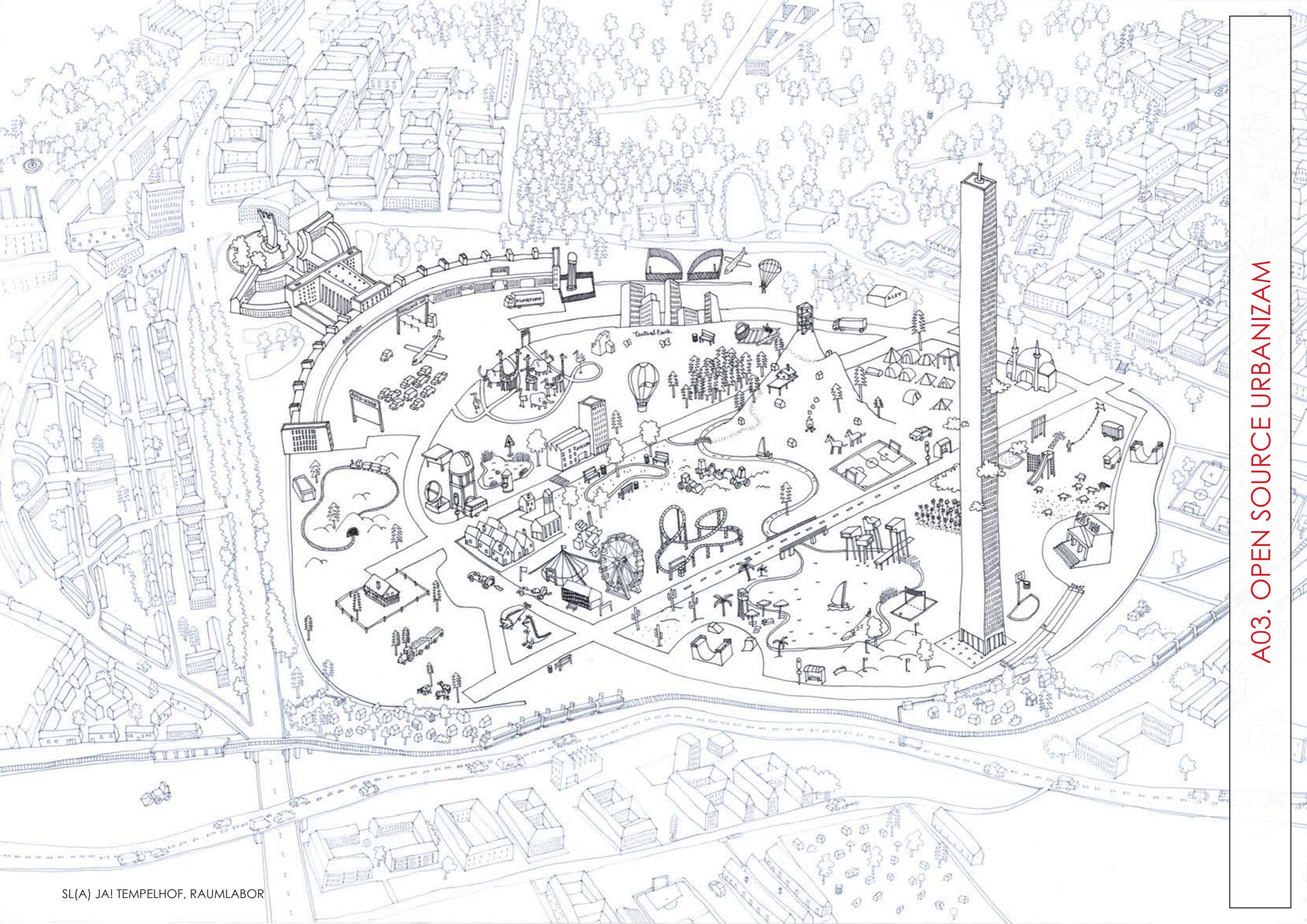
Prema južnom kraju osi zamišljen je slavoluk baziran na Arc de Triomphe u Parizu, ali opet, puno veći. Trebao je biti skoro 100 m visok

GROßER PLATZ

Na sjevernom kraju osi postojao je veliki otvoren prostor zvan Großer Platz s 350 000 m² površine. Ovaj trg bio je okružen najznamenitijim građevinama, s Führerovom palačom na zapadu, istočno zgrada Reichstaga, istočno Kancelarija Reicha. Sa sjeverne strane, uz rijeku Spree, Speer je planirao središnju građevinu novog Berlina, veliku kupolastu zgradu- Volkshalle- koju je Hitler sam dizajnirao. Da je izgrađena i danas bi bila najveća zatvorena građevina u svijetu.

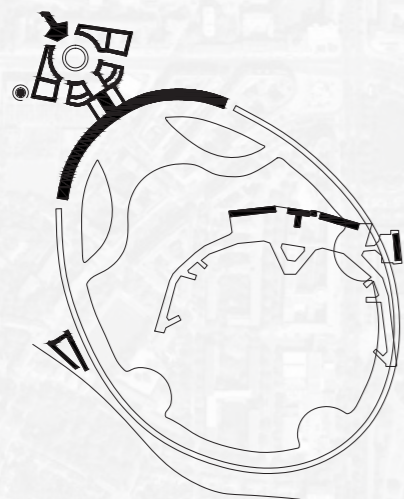
PRACHTALLEE

Berlin je trebao biti organiziran po 5 km dugom bulevaru zvan Prachtallee. Protezala bi se južno od raskrižja osi istok-zapad blizu Brandenburških vrata, prateći liniju postojeće ulice Siegesallee kroz Tiergarten i nastavljaajući se do prostora zapadno od aerodroma Tempelhof. Ova nova os (sjever-istok) trebala je služiti za parade i biti zatvorena za promet. Vozila su se umjesto toga trebala preusmjeriti u podzemni promet, odmah ispod ove osi. Dijelovi ove podzemne ceste su izgrađeni, a postoje i danas. Radovi nikad nisu počeli, iako je Speer pomaknuo os Siegesallee u drugi dio Tiergartena 1938. godine u svrhu pripremnih radova.

A03. OPEN SOURCE URBANIZAM

1934-

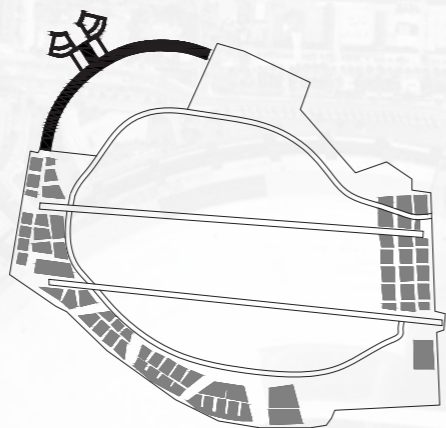
Ernst Sagebiel

* Na nagovor nacista gradi se novi aerodrom u obliku elipse- zadatak dobiva arhitekt Ernst Sagebiel

* Elipsa je postavljena u odnosu na smjer vjetrova

* Aerodrom je trebao biti dio Speerove osi- Prachtallee- u sklopu projekta "Welthauptstadt Germania"

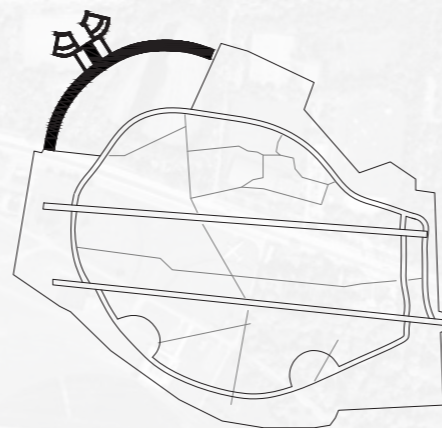
2008-

Grad/Senat

*Senat planira: stanovanje, poslovni i mješovite sadržaje, javne građevine, edukacijske...

2015-

100% Tempelhofer Feld

*na referendumu većinu glasova dobiva inicijativa 100% Tempelhofer Feld

*zabranjeno građenje unutar cijelog obuhvata

A03. OPEN SOURCE URBANIZAM

((OPEN SOURCE- kad se eng. termin open source prevodi kao otvoreni izvor, onda se odnosi na bilo kakvu informaciju, bilo pisanu ili audiovizualnu, koja je slobodno dostupna javnosti.))

Gdje je promjena zamjetljiva, brza promjena postaje još vidljivija. Brzina postaje konkretno stanje, ne samo mjera brzine. Brza promjena u gradu ima vrlo čitak trenutak- materijalnu stvarnost zgrade, transportnih sistema, zamjenu pristojnih trgovina sa luksuznima i zamjenu srednje klase sa bogatom profesionalnom, biciklistička staza gdje prije nije postojala- i ove promjene mogu biti dobre ili ne toliko dobre. Nadalje, kada se brza transformacija događa simultano u nekoliko gradova s barem nekim usporedivim uvjetima, postaje vidljivo koliko se razlikuju prostorni rezultati čak i ako je dinamika u pozadini vrlo slična. Sve to dovodi do izražaja različite stupnjeve otvorenosti gradova(nedovršenosti gradova), što znači da oni stalno mogu doživjeti preobrazbu. Upravo ta nedovršenost je omogućila nekim od najstarijih gradova na svijetu da nadžive kraljevstva, carstva, nacionalne države i moćne tvrtke. Snažni akteri mogu preurediti gradove po svojoj slici.

Nekad su potrebna desetljeća, a ponekad je neposredno- pogledajmo samo tisuće stanovnika Stuttgarta koji su protestirali 2010. godine kako bi zaustavili rušenje dijela svoje stare željezničke stanice i sječu 200 godina starih stabala u Schloss-

gartenu u svrhu izgradnje novog tranzitnog čvora. Uspjeli su. Da, to je samo dio kolodvora i nitko neće uspjeti zaustaviti snažne sile gentrifikacije ovdje. Ali ovo je način na koji grad(građani) može reagirati.

Različiti načini na koji grad odgovara ili reagira možemo gledati kao vrstu *open-source* urbanizma: grad je djelomično izgrađen kroz bezbroj intervencija i malih promjena. Svaka od tih malih intervencija možda ne izgleda veliko, ali zajedno daju značenje nedovršenosti koja gradovima omogućava njihov dugi vijek, čime pobjeđuju druge snažne entitete.

U oštrm kontrastu model "inteligentnog grada" propušta priliku da urbanizira tehnologije koje mobilizira i uzaludno nastoji eliminirati nedovršenost. Planeri inteligentnog grada, posebno New Songdo u Južnoj Koreji zapravo ove tehnologije čine nevidljivima, a time ih stavljaju u zapovjedništvo umjesto u dijalog s korisnicima. Inteligentni grad predstavlja zatvoren sistem, a to je šteta. To može smanjiti život grada i prije ili poslije postat zastarjelo.

Možemo li pojačati pozitivni scenarij nedovršenosti grada implementirajući *open-source* tehnologije u različitim urbanim kontekstima? Možemo li urbanizirati *open-source* tehnologiju.

Kao tehnološka inovacija, *open-source* dosad nije bio o gradovima, već o tehnologiji. Ipak, rezonira s onim što su gradovi u prizemlju, gdje se nalaze njegovi korisnici. Park nije napravljen samo od hardwarea stabala i jezera, ali i softwarea prakse ljudi.

GRAD/SENAT GRADU TREBAJU STANOVII!

- *4800 novih stanova
- *800 jeftinih stanova
- * Berlinu treba 10 000 novih stanova godišnje

- *održavanje prostora košta 1 800 000 eura godišnje- 4931 eura dnevno
- *infrastruktura i površine aerodroma propadaju s vremenom

- *izvest ćemo park u centralnom dijelu polja

- *zaštićene vrste neće biti ugrožene izgradnjom

- *izgradnjom stanova različitih cijena postiže se uravnotežen socijalni miks

100% TEMPELHOFER FELD NE OVDJE!

- *izgrađeni stanovi neće biti jeftini:
  - lokacija se nalazi u centru grada
  - skup priključak na infrastrukturu
  - grad nema novaca

- *održati stanje kakvo je! Nema gubitka.

- *zaštićene vrste biljaka i životinja se nalaze na mjestu budućeg parka
- *građani ne žele obični park, već divljinu i nepredvidive scenarije

- *travnate površine bivšeg aerodroma su stanište zaštićenih vrsta ptica

- *izgradnjom skupih stanova na sjecištu siromašnih kvartova grada potiče se gentrifikacija

A03. OPEN SOURCE URBANIZAM

Sjetimo se kako je Riverside Park u New Yorku od zabranjene zone postao park za sve one koji su ga željeli koristiti, zato što su vlasnici počeli šetati svoje pse u grupama. Imati psa u gradu gdje je visoka stopa ubojstva i krađe, samo po sebi je bilo korisno. Grad je omogućio građanima da reaguju: nabavi psa, šetaj ga, idite u grupama, i oporavite područje parka. Širenje farmer's marketa je također rezultiralo iz mješovitih uvjeta, najviše iz potrebe građana za svježim proizvodima. Ovdje vidimo da je tisuću individualnih odluka otvorilo mogućnost održivog poljoprivrednog tržišta.

Postoji mnogo različitih inicijativa koje se bave ovim "trećim prostorom". S potpuno drugačijim ciljem, ali dio jednake strukturalne mogućnosti, je pokret "Take Back the Night" gdje se žene bore kako bi prostore ulice osigurale od silovanja i seksualnog zlostavljanja. Sličan primjer su građani Guatemala City-a koji su pokrenuli pokret kako bi smanjili oružane sukobe među bandama i kriminalcima na ulicama. Ono što spaja ove različite primjere je da individualac može naći tisuću načina kako bi se povezoao nekom mrežom inicirajući nešto. Kako možemo urbanizirati tehnologiju? Na mnogo načina, gradovi imaju tendenciju urbanizirati tehnologije polu-autonomno, jer još uvijek nije jednostavno ubaciti novu tehnologiju u urbani prostor. To zahtjeva promjene i posredovanja.

Open-Source je DNK koji snažno rezonira s načinom na koji ljudi "osvajaju" grad ili urbaniziraju što bi možda mogla biti individualna inicijativa. Pa ipak, toliko je udaljen od grada.

Oporavak nedovršenosti grada znači oporavak prostora gdje open-sourcing urbanog može napredovati. Razvijanjem urbanog *WikiLeaksa* gradovi bi otišli u potpuno drugom smjeru od inteligentnog grada- možda na bolje.

A04. ZELENİ ARHIPELAG

A04. ZELENI ARHIPELAG

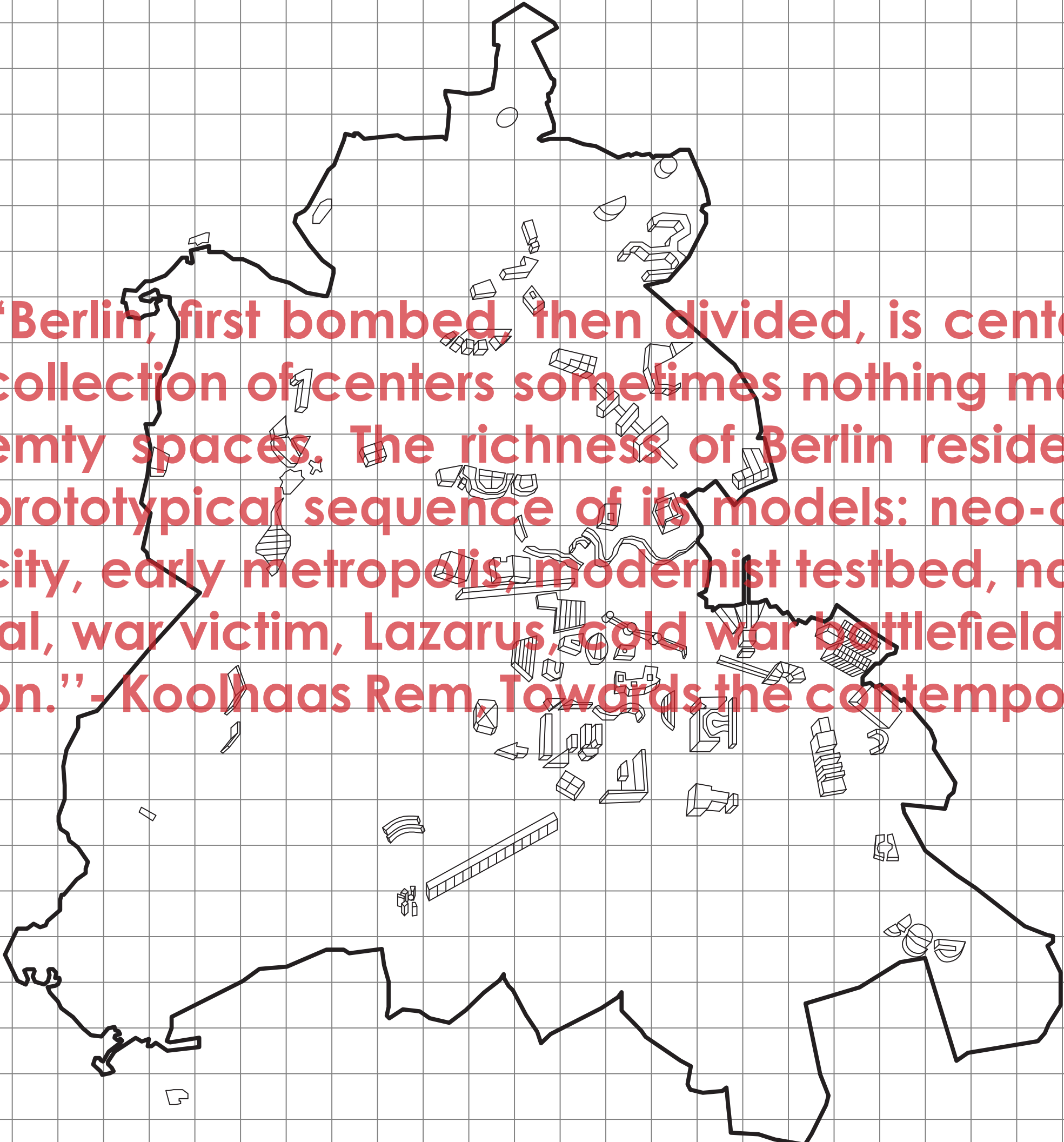
Pogledajmo recimo IBU(Internationale Bauausstellung) u Berlinu. 1977. prije finalnog programiranja izložbe, Krier, Rossi, Kelihues i ostali su već odlučili Berlin pretvoriti u testni grad za rekonstrukciju Europskog Grada. Ungers i Koolhaas s druge strane odabrali su skroz drugačiji put, onaj koji povijest stavlja na prvo mjesto: grad je bio uništen, rastrgan, probušen, i to je bila prava memorija.

Zapadni Berlin je stagnirao, gubeći stanovništvo sve od izgradnje zida bez obzira na bezbrojne institucionalne i fiskalne poticaje, i zbog toga nejasno je kako bi se dogodio preokret koji će ekonomski opravdati projekt reurbanizacije. Ovi razlozi sugeriraju da se IBA nikad nije trebala dogoditi. Umjesto toga, postojala je prilika da se pojača stvarnost, da se prilagodi postojećemu.

Iznad svega, Berlin je pružao mogućnost da se od grada napravi neka vrsta teritorijalnog arhipelaga- sistem arhitektonskih otoka okruženih šumama i jezerima u kojima bi se mogla postaviti infrastruktura bez dodatne štete. Mogao je biti realiziran na gotovo pitoreskan način, sa slobodnom periferijom koja klizi u zonu zelenila. Dugoročno gledano, povijesne nesreće(Berlin uništen u ratu, i ponovno uništen 1850-ih) mogle su ponuditi metaforičku ulogu vrlo suprotnu od one koju je IBA izabrala.

Projekti Miesa, Tauta, Leonidova, i sličnih, bili su prije svega veliki distributeri prostora, više prostorni držači nego puki objekti. Postojala je utopija u ovim vizijama koja je bila jako snažna i možda čak protuteža trenutnim porivima za progušćivanjem, građenjem i davanjem arhitektonske dimenzije pod svaku cijenu. Danas svaki prazan prostor postaje plijen ispunjavanja i zaustavljanja.

SL6 Zeleni Arhipelag(Ungers)

“Berlin, first bombed, then divided, is centerless, a collection of centers sometimes nothing more than empty spaces. The richness of Berlin resides in the prototypical sequence of its models: neo-classical city, early metropolis, modernist testbed, nazi capital, war victim, Lazarus, cold war battlefield, and so on.” - Koolhaas Rem, Towards the contemporary city

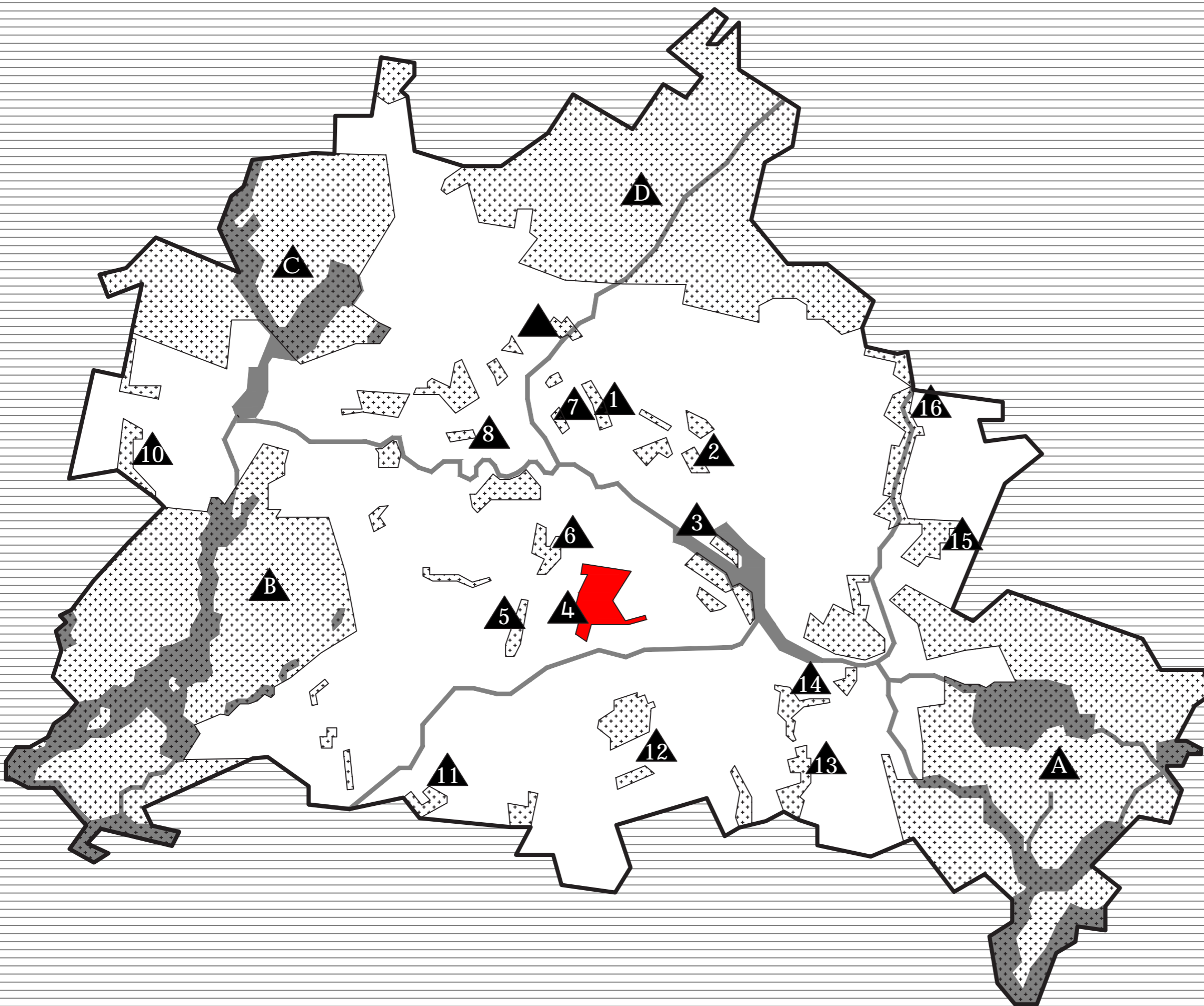
A04. ZELENI ARHIPELAG

Postoje 2 razloga zbog kojih bi urbani void trebao biti jedan od principa u borbi, ako ne i glavni. Prvi je vrlo jasan: lakše je kontrolirati prazni prostor, nego igrati na pune volumene i nakupinu oblika, koji su, iako nitko ne zna zašto, postali nekontrolirani. Drugo je apstraktnije: praznina, landscape, prostor. Ako ih želimo koristiti kao polugu, uključiti ih u shemu- mogu poslužiti kao bojno polje i generalno privući podršku svih. To više nije slučaj za arhitektonski posao, koji danas uvijek nadahnjuje i potiče nepovjerenje.

...
Berlin, prvo bombardiran, zatim podijeljen, bez centra- zapravo je skup centara koji su ponekad samo prazan prostor. Bogatstvo Berlina proizlazi iz njegove prototipske sekvence modela: neo-klasicistički stil, rana metropola, testbed za moderniste, nacistički glavni grad, ratna žrtva, bojno polje hladnog rata, i tako dalje. IBA je poništila ove dokaze, uništavajući povijesnu sliku grada i evidenciju njegovog razaranja, koje je najznačajniji dio njegove povijesti (i estetike).

- ...
- 1 MAUER PARK
  - 2 STADTPARK EDENAUER STR.
  - 3 PARKANLAGE ALT- STRALAU
  - 4 TEMPELHOF+ HASENHEIDE
  - 5 NATURPARK SUDGELANGE
  - 6 STADTPARK GLEISDREIECK
  - 7 STADTPARK NORDBAHNHOF
  - 8 STADTPARK MOABIT
  - 9 NATUR-PARK SCHONHOLZ
  - 10 VOLKSPARK STAACKEN
  - 11 PARK LICHTERFELDE
  - 12 BUCKOWER FELDER
  - 13 LANDSCHAFTSPARK RUDOW
  - 14 VOLKSPARK JOHANNISTHAL
  - 15 KAULSDORFER SEEN
  - 16 ERHOLUNGSGEBIET WUHLENTHAL
- A MUGGELSEE
B HAVEL, GRUNEWALD, WANNSEE
C TEGLER SEE, WANNDAUER FORST
D BERLINER BARNIM

SL7 Mapa parkova Berlina

A04. ZELENI ARHIPELAG

Primjena urbane obnove u ovim okolnostima može dovesti do njihovog stvarnog razaranja- može biti poput čuvanja mrtvog pacijenta koji živi na medicinskoj aparaturi. Umjesto toga, potrebno je zamisliti kako održati gustoću bez pribjegavanja "tvari", bez tereta arhitekture.

"Zeleni arhipelag" (1975. O. M. Ungers) predložio je jedan teoretski Berlin, čija je budućnost bila zamišljena u dvije dijagonalno suprotne radnje: jačanje onih dijelova grada koji su to "zaslužili" i rušenje onih koji nisu. Tvrdnja je sadržavala nacrt za teoriju europskih metropola, jer se obratio njegovim centralnim dvosmislenostima: činjenici da su mnogi njegovi povijesni centri zapravo upleteni u gradsku mrežu, da su njihova gradska pročelja samo maska stvarnosti metropole.

U modelu urbanih solida i metropolitanskih praznina, želja za stabilnošću i potreba za nestabilnošću nisu kompatibilne. Mogu se sagledati kao dva nevidljiva entiteta, vezana nevidljivim vezama. Kroz paralelne akcije rekonstrukcije i dekonstrukcije, ovaj grad postaje arhipelag "arhitektonskih" otoka koji plutaju u post-arhitektonskom prostoru, gdje je nekoć bio grad nastaje snažno nabijena ništavilo. Vrsta koherentnosti koju metropola može postići, nije homogeno planirana kompozicija. Ona može biti, u najboljem slučaju, sistem fragmenata, sustav višestruke stvarnosti; u Europi, ostatak povijesne jezgre može biti dio takvog sustava.

U teoretskom Berlinu zeleni međuprostor čini sustav modificiranih, ponekad i artifičnih priroda... predgrađa... parkova... šuma... vrtova... agrikulture... Prirodni grid će prihvatiti cjelokupnu opremu tehnološkog doba... autoceste, supermarkete, drive-in kina, liste za slijetanje...

SL9 Mapa zelenih površina

GRAD

DRUŠTVENI NUKLEUS

PLURALNI IDENTITETI

ZAJEDNIČKI PROSTOR

PRAZNINA

...biti bez... propusnosti

socijalne prepreke

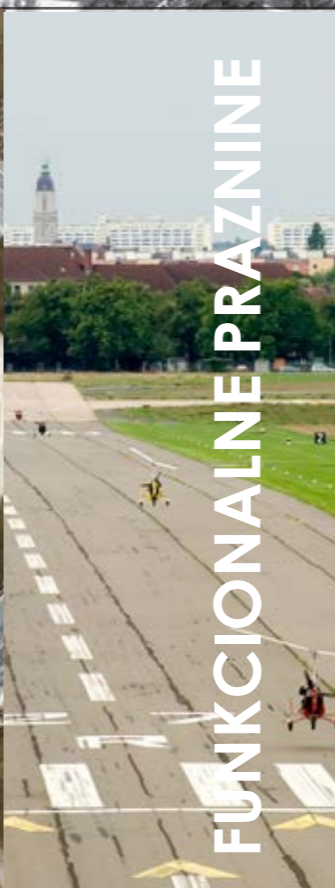
fizičke prepreke

...biti bez... javnog djelovanja

OVISNO O MJERILU

PRAZNINE

A05a. SHARED SPACE (ZAJEDNIČKI PROSTOR)

Shared space, kao što samo ime govori, ima više "vlasnika". Shared space, u svom pravom smislu, pripada svima; tehnički/legalno prostor pripada osobi ili organizaciji, ali osjećaj vlasništva nadilazi legalno vlasništvo. Tradicionalno, gradovi su rasli tako da ostane dovoljno prostora za auto-korekciju kako bi prostori mogli primiti esencijalni društveni nukleus. Ovaj društveni nukleus urbanog prostora je ono što ga definira.

"Grad se globalno može definirati kao geografski sklop, ekonomska organizacija, industrijski proces, kazalište društvenog djelovanja i estetski simbol kolektivnog jedinstva"-Mumford, 1937

Socijalna komponenta je mnogo važnija od fizičke organizacije grada, njegove industrije i tržišta, pravaca komunikacija i prometa, svi oni su podložni svojim društvenim potrebama(Mumford, 1937.) Urbani prostori u kojima se socijalni nukleus preklapa s pluralnim identitetima postaje shared space.

Fizički gradovi se formiraju i rastu kako bi iskoristili ekonomiju aglomeracije, što donosi zbijenost(eng. crowding) i srodne nedostatnosti osnovnih sadržaja, rezultirajući modernim institucijama zoniranja i drugih regulacija. Ove planske intervencije rezultirale su gradom koji je konstantno gladan zemlje. Ne može ispuniti svoje fizičke potrebe, dovodeći do degradacije okoliša, što dovodi do daljnjih intervencija koje podvrgavaju grad ovom začaranom krugu i stvaraju još veći pritisak na zemlju. Ekonomska dinamika zemlje u rastućem gospodarstvu dovodi do jednoznačnih korištenja koji komprimiraju društveno tkivo cijelog grada- taj kontekst ograničava stvaranje shared spacea. Stvaranje shared spacea bazirano je na procesu za razvoja urbanog prostora. U principu, instantni rast stvara urbani void, a razvoj baziran na procesu dovodi do shared spacea.

SL10 Dijagrami

RAZVOJ BAZIRAN NA PROCESU

PRIRODNI RAZVOJ

ZAJEDNIČKI PROSTOR

INSTANTNI RAZVOJ

PLANIRANI RAZVOJ

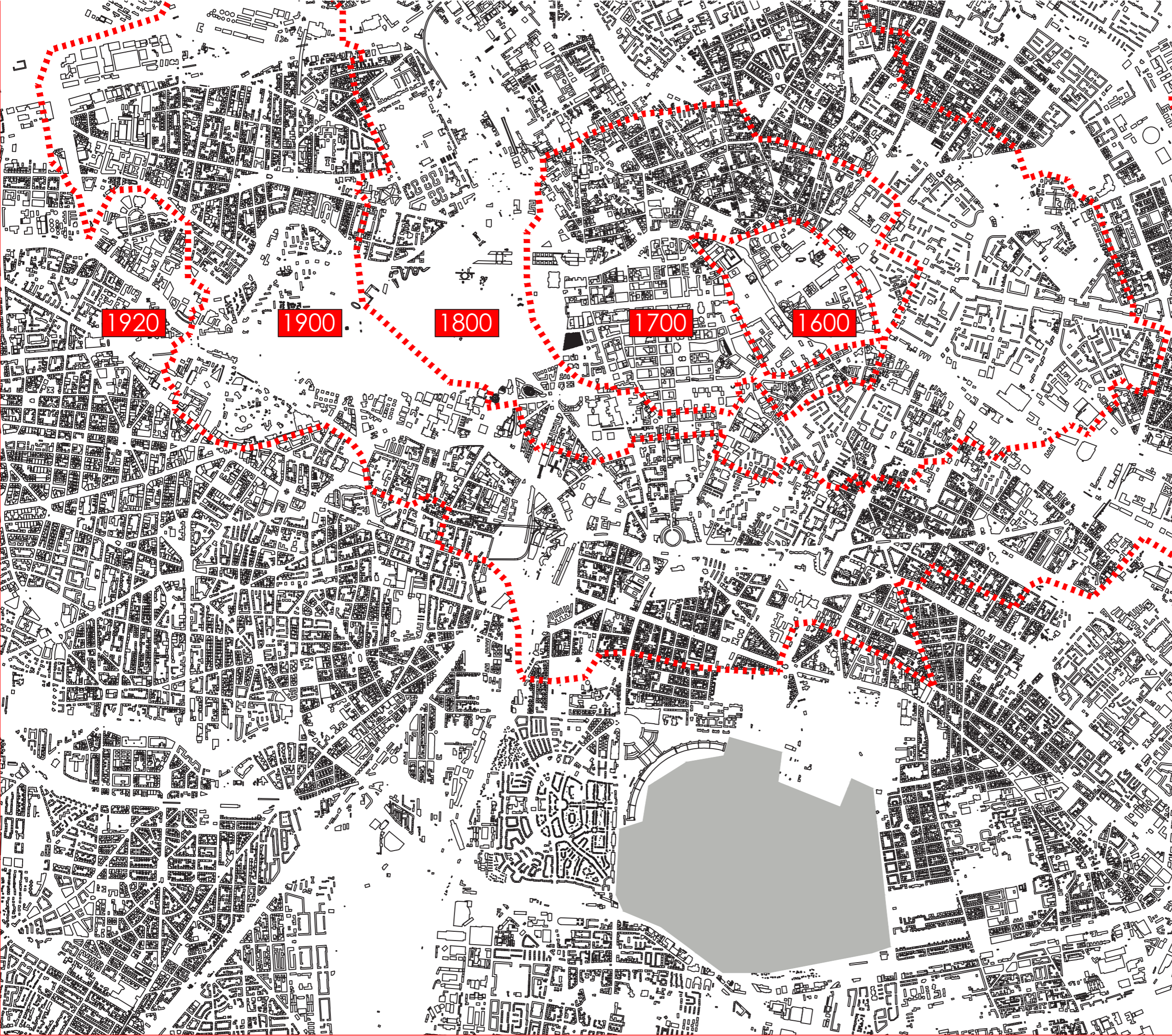
URBANA PRAZNINA

URBANA PRAZNINA

- (1) STRAŽNJA DVORIŠTA
- OSTACI, NEISKORISTIVI PROSTORI
- (2) NERAZVIJENA GRADSKA/ DRŽAVNA ZEMLJIŠTA
- PROSTOR NA KOJEMU SE PLANIRA RAZVOJ
- (3) NEISKORIŠTENI PROSTORI
- PARKOVI I DRUGI JAVNI PROSTORI
- PROSTORI IZMEĐU ZGRADA

STVARANJE URBANOG VOIDA

Urbana praznina nastaje, uglavnom, zbog prostornih čimbenika. Na osnovu tih čimbenika možemo ih razvrstati na:
1. Planirane praznine- praznine koje su stvorene neispravnim planiranjem. One su najuočljivije u urbanom tkivu.
2. Funkcionalne praznine- nastaje zbog preostalog prostora ili građene mase koja je prestala funkcionirati. Funkcionalna praznina ima jak legalni aspekt, ove praznine/zgrade su većinom u vlasništvu države/grada i prenamjena zahtjeva razne birokracijske procese.
3. Geografska praznina- nastala zbog postojanja geografske značajke.

A05b. URBAN VOID (URBANA PRAZNINA)

Praznine u gradu su prostori koji ometaju urbano tkivo, ostavljajući ga nepotpunim i time postavljaju pitanje korištenja ovih prostora. Zovu se i urbane ruševine; oni su na granici između privatnog i javnog prostora, ne pripadajući ni jednoj ni drugoj skupini. Urbane praznine se mogu shvatiti i kao urbani prostori bez društvene stvarnosti.

"To su nepoželjna urbana područja koja imaju potrebu za redizajnom, anti-prostori, ne daju pozitivan doprinos svojoj okolini i korisnicima. Oni su loše definirani, bez mjerljivih granica i ne povezuju elemente na koherentan način... Mreža ulica i trgova odgovara dominantnom polju gradskih blokova. Ulice i blokovi tradicionalno su dali sistematsku hijerarhiju od lokalno kontroliranog teritorija do gradskih komunikacijskih pravaca"-Trancik, 1986.

"Nedostajuće veze u ovim prostorima su izraz razgrađenog suvremenog društva u kojemu su "prostori između stvari", između objekta i subjekta, između moje kuće i susjedove, između njihovog ureda i mog, ispresijecani mnogim strancima, i nisu mjesto susreta, postali su "prazni" jer nemaju jasnu ulogu."- Sechi, 1993.

Void u široj perspektivi može se shvatiti kao prostor nezpropusnosti i javnog djelovanja. Propusnost ima 2 faktora: socijalni i fizički. Fizička propusnost se odnosi na prepreku, npr. Autocesta ili pruga. Socijalna propusnost se odnosi na npr. Ghetto- postaje prepreka iz socijalnih razloga. Zbog odsustva javnog djelovanja urbanoj praznini nedostaje osjećaj vlasništva.

Oba parametra propusnosti i javnog djelovanja su ovisni o mjerilu. Shared space u jednom mjerilu, u drugom mjerilu može postati urbani void. Npr. slum je shared space sa svojom unutarnjom propusnošću, ali barijera u razini područja, socijalna i fizička prepreka.

SL11 Širenje/gutanje praznine

A05c.TEMPELHOF- SHARED SPACE ILI URBAN VOID?

Urbani void i shared space su međusobno povezani. Prostor se može klasificirati ili kao zajednički prostor ili kao urbana praznina. Treba napomenuti da urbana praznina nije isključivi izraz, jer u određenom mjerilu, nešto što je urbana praznina može postati shared space. Urbani void je ničija zemlja, stoga je apolitičan u svojoj prirodi, dok je shared space prostor koji pripada svima, dakle vrlo je političke prirode. Svaki urbani prostor teži prisvajanju shared spacea.

Na državnoj razini određena područja se mogu promatrati samo kao urbana praznina, ali postoji zajednički prostor unutar njih koji se može istražiti samo na općinskoj razini, stoga se prioriteti ljudi mijenjaju od državnog do općinskog izbora. Kako bi pojednostavnili fizičke aspekte, veza između urbane praznine i zajedničkog prostora može se utvrditi po načinu na koji su formirani. Glavni razlog za formaciju ovih prostora je razvoj.

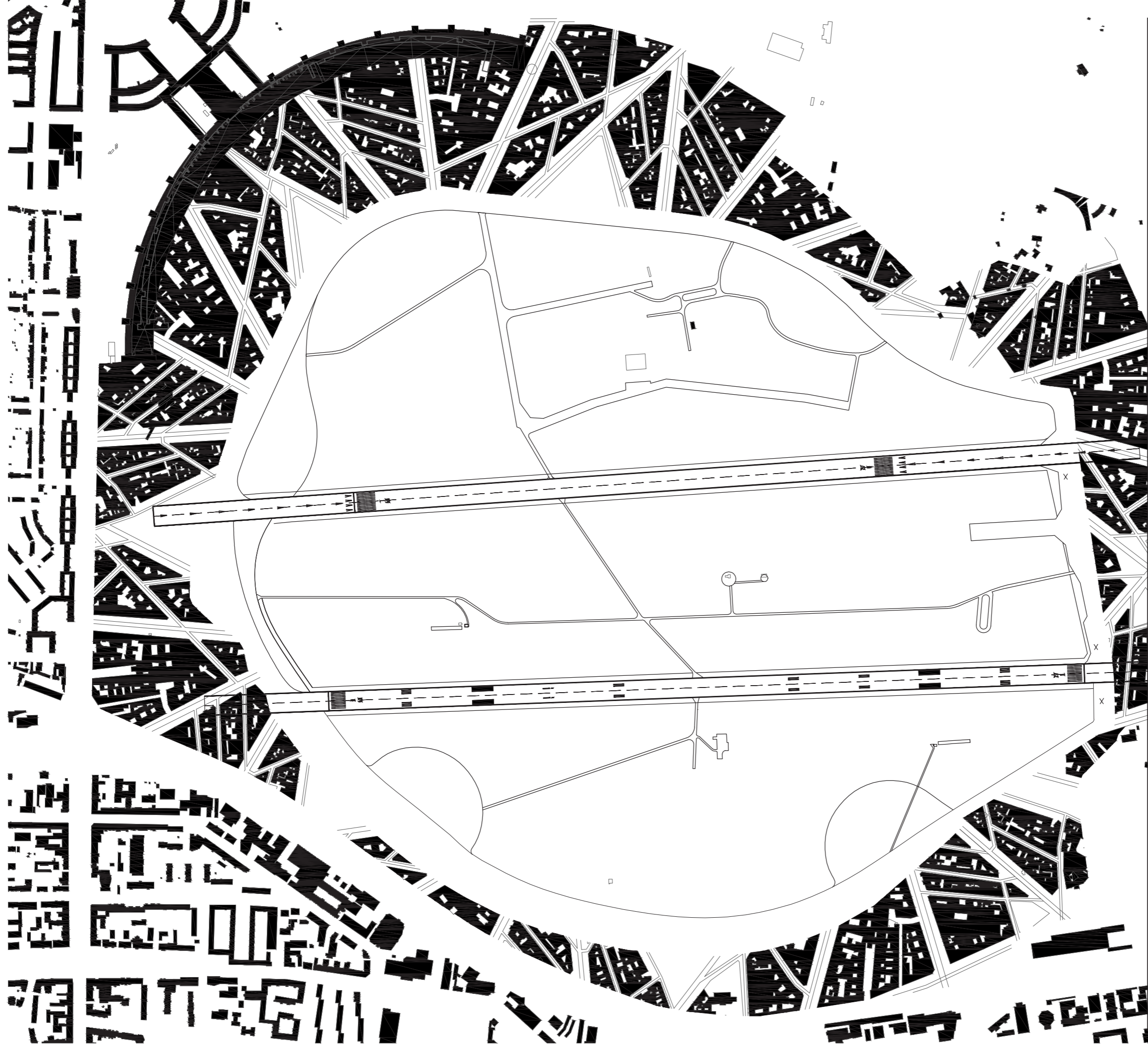
ZAŠTO PROUČAVATI URBANE PRAZNINE?

Urbane praznine predstavljaju nove mogućnosti za stvaranje dvosmislenih i dinamičnih odnosa. Redizajniranje ovih struktura može dovesti do istih problema koji su se pojavili u prethodnom pokušaju. Prenamjenu sada treba početi gledati na drugačiji način. S obzirom na odnos zajedničkih prostora i urbanih praznina, najpoželjniji put bi bio identificirati urbane praznine i pretvoriti ih u zajedničke prostore. Zadatak stvaranja cjelovitosti u gradu može se riješiti samo procesom. Ne može se riješiti dizajnom, već samo ako iz temelja promijenimo proces kojim se grad oblikuje.

SL12 Fotografija lokacije- ambijent

A06. PITANJE IZGRADNJE

A06a. GDJE JE GRANICA?

S obzirom na pritisak tržišta, slobodni prostor i pustinja u centru grada možda su puke maštarije. Evidentno je da ovaj prostor neće ostati neizgrađen. Pravo pitanje priče Tempelhofa je zapravo: KAKO graditi? Trenutni plan Senata ne se ne koncentrira na zaštitu prostora: klasični berlinski blokovi razbacani su po rubu obuhvata bez jasne urbanističke koncepcije. Najveći nedostatak ovog plana je, međutim, nedostatak ruba. Djeluje kao da će grad progutati prazninu. Gdje će prestati izgradnja i početi praznina, zajednički prostor? Kako ovim planom možemo osigurati da se gradnja neće samo nastaviti i da će se travnato more spojiti s morem kuća? Hoće li cijelo polje samo nestati pod pritiskom urbanog *sprawl*?

POTREBA ZA STANOVIMA

Potreba Berlina za socijalnim stanovanjem postaje sve veća. Građani ne žele da Berlin postane grad poput Londona, Pariza ili New Yorka, gdje centrom dominiraju relativno bogati, već grad gdje si ljudi niskih primanja mogu priuštiti život u centru. U kvartovima kao što su Mitte ili Kreuzberg već sad dominiraju građevinske dizalice- stanovi namijenjeni maloj skupini građana koji si mogu priuštiti kupnju stana. Tempelhof ima jak potencijal za izgradnju potrebnih najamnih stanova.

RENTERS RULE

Berlin ne može probaviti dizanje rente, zbog njegove trenutne ekonomske strukture. Građani jednostavno nemaju dovoljno novaca i više od 85% unajmljuju stanove.

A06b. ZAKLJUČAK: BARIJERA ILI MEMBRANA?

Gigantna neizgrađena površina u blizini centra grada je izgubila svoju funkciju 2008. godine i trenutno je "siva zona" - istodobno urban void i shared space- bez definiranog režima korištenja.

"Kako bi bilo kad bi svi prvo glasali protiv izgradnje i za prazan okvir. Da si uzmemo vremena da pomno razmotrimo mogućnosti i šanse slobodnog polja? Možda je Tempelhof najbolje mjesto u Berlinu za izbjeći progone developera i napraviti pravo eksperimentalno polje nekontroliranih događaja." - Raumlabor, 2014

Jednostavan skup strategija i smjernica koje će se primijeniti na ovaj prostor mogu stvoriti osnovu za održiv razvoj ovog prostora i okolnih kvartova:

- 1) definiranje potencijala polja
- 2) zadržavanje praznine centralnog polja kao strateški najvažnije područje
- 3) postavljanje okvira(programa) na obod polja koji će spriječiti curenje urbanog sprawla

Zbog neprocjenjivog značaja ovog urbanog voida(urbane pustinje) prvi i najbitniji korak je zadržati prazninu kao najistaknutije obilježje prostora. Predmet rada postaje projektirati opseg polja kao polupropusni prsten(membranu) koji će filtrirati građane(ljude)i grad(urbano tkivo) te zaštititi divlji režim korištenja travnatog mora.

Cirkularna sekvenca prstena defini- ra rub polja te stvara kontinuiranu promenu kao niz javnih prostora.

SL14 Manhattan/Tempelhof

43

45

53

00

05

05

06

09

10

12

12

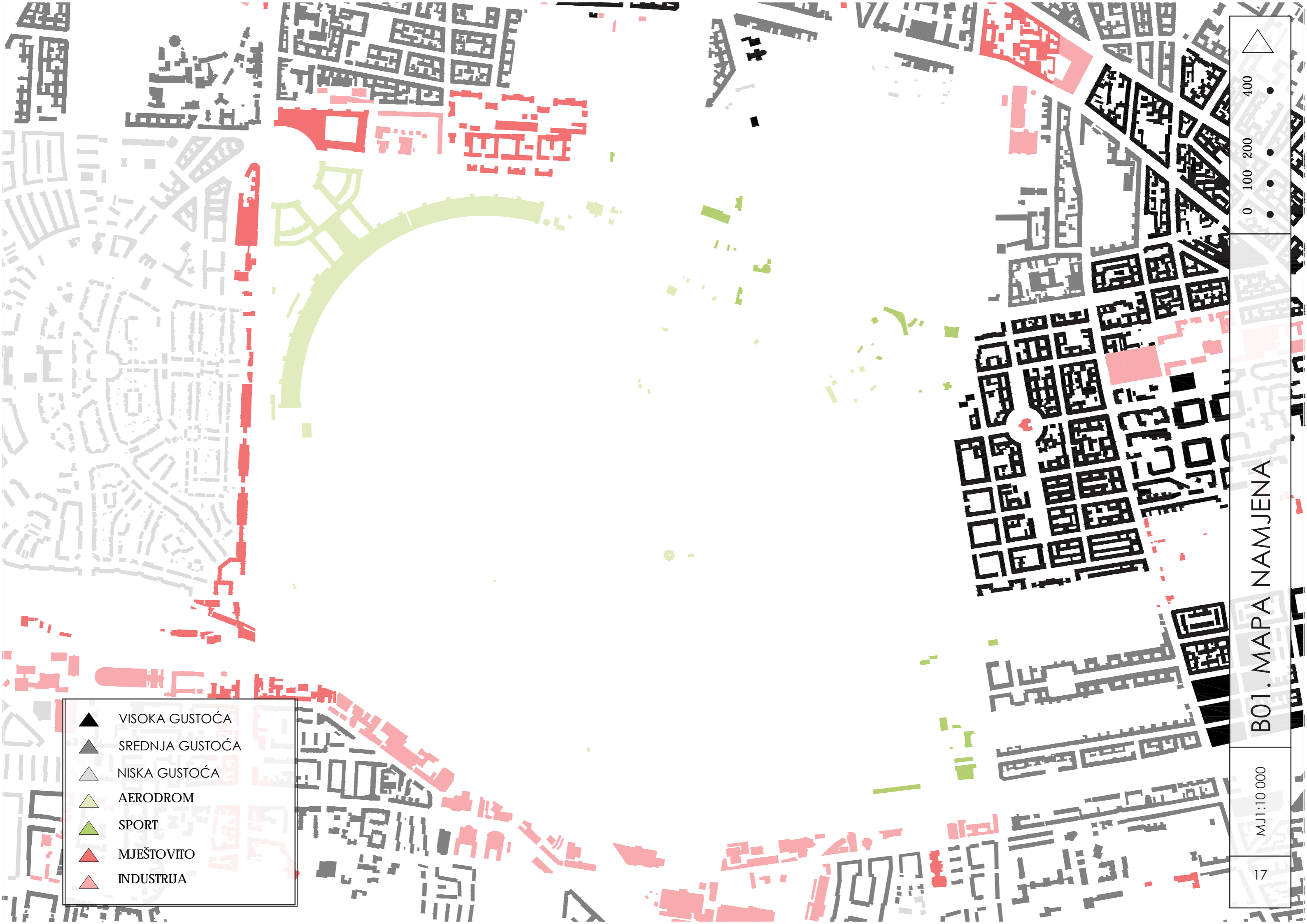
14

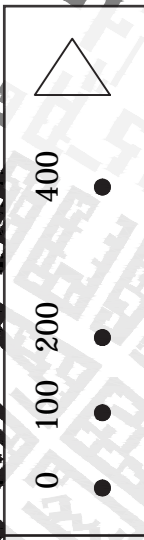
SL(E) SATELITSKI SNIMAK POLJA PO GODINAMA

B. URBANISTIČKO RJEŠENJE

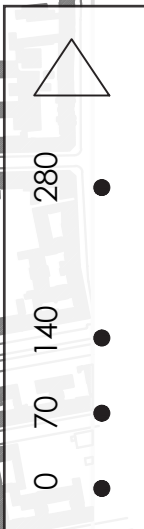
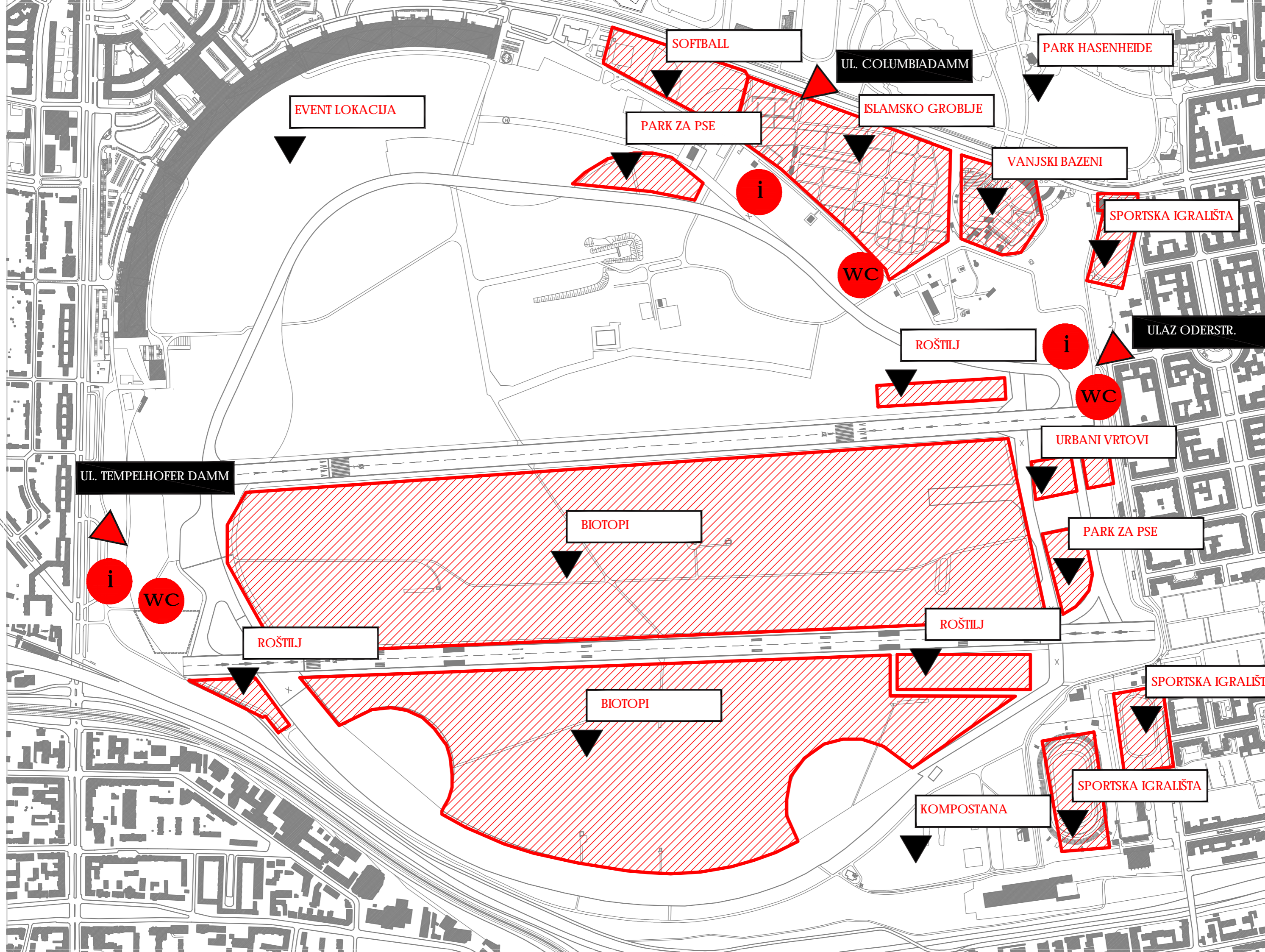

- ▲ VISOKA GUSTOĆA
- ▲ SREDNJA GUSTOĆA
- ▲ NISKA GUSTOĆA
- ▲ AERODROM
- ▲ SPORT
- ▲ MJEŠTOVITO
- ▲ INDUSTRIJA

B01. MAPA NAMJENA

MJ1:10 000

B02: MAPA SADRŽAJA

M1:7000

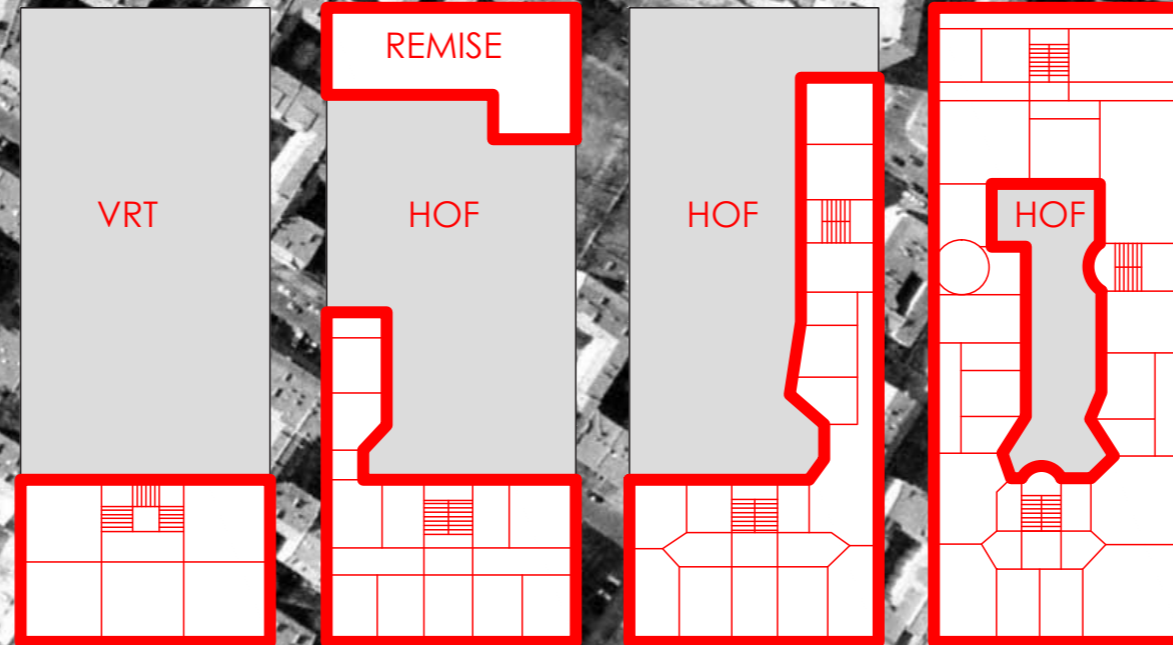
RAZVOJ BERLINSKIH NAJAMNIH BLOKOVA-

MIETSKASERNE:

*HOF- STRAŽNJE DVORIŠTE

*REMISE- NIŽA GRADEVINA (P- P+1). KORISTILA SE KAO

GARAŽA ILI SERVISNI PROSTOR

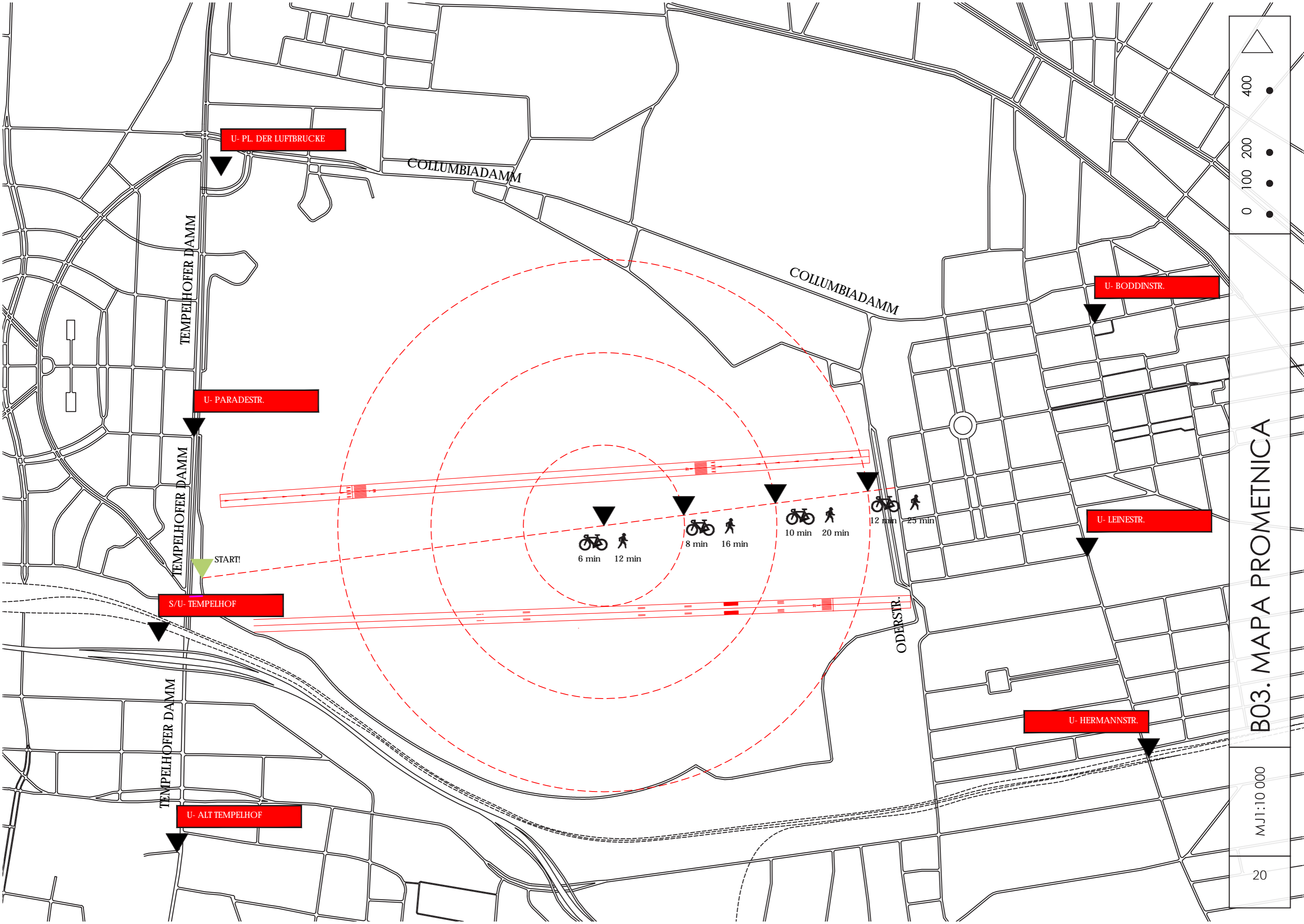

RAZVOJ BERLINSKIH BLOKOVA

1862. James Hobrecht izrađuje tzv. **Hobrechtplan**- plan izgradnje Berlina. Hobrechtplan postaje odlučujući faktor za prethodno nekontrolirani rast grada. Krenuo je po uputama pruskog ministra unutarnjih poslova bile su nužne nove ceste, a ideja je bila formirati ih u prsten (po uzoru na Pariz- Haussmann) koji bi okružio gradove Berlin i Charlottenburg. Prostor između ringa i centra grada trebao se isprijecati dijagonalnim ulicama i formirati blokovsku izgradnju. Hobrechtplan omogućio je jeftinu i gustu izgradnju naselja izvan gradskih zidina. Bila je dopuštena izgradnja do 6 katova visokih najamnih zgrada. Osim obaveznog praćenja linije ulice i minimalne dimenzije dvorišta u bloku (5,34x5,34) graditelji nisu imali nikakva ograničenja. Tako je u ovom razdoblju nastala intenzivna gusta izgradnja blokova visine 6 punih katova i malim dvorištima u svrhu najma. Hobrechtplan e također sadržavao novi plan odvodnje. Njegov projekt kanalizacije je trebao pomoću tlaka tekućine transportirati daleko izvan naselja, umjesto ispuštanja u postojeće tekuće vode. Ovo je bio ključni korak prema modernoj kombinaciji ekoloških, tehničkih i higijenskih aspekata.

Bild 183-15091-0008
3. Juni 1952

U- PL. DER LUFTBRUCKE

COLUMBIADAMM

TEMPELHOFFER DAMM

U- PARADESTR.

COLUMBIADAMM

U- BODDINSTR.

TEMPELHOFFER DAMM

START!

S/U- TEMPELHOF

6 min 12 min

8 min 16 min

10 min 20 min

12 min 25 min

U- LEINSTR.

TEMPELHOFFER DAMM

U- ALT TEMPELHOF

ODERSTR.

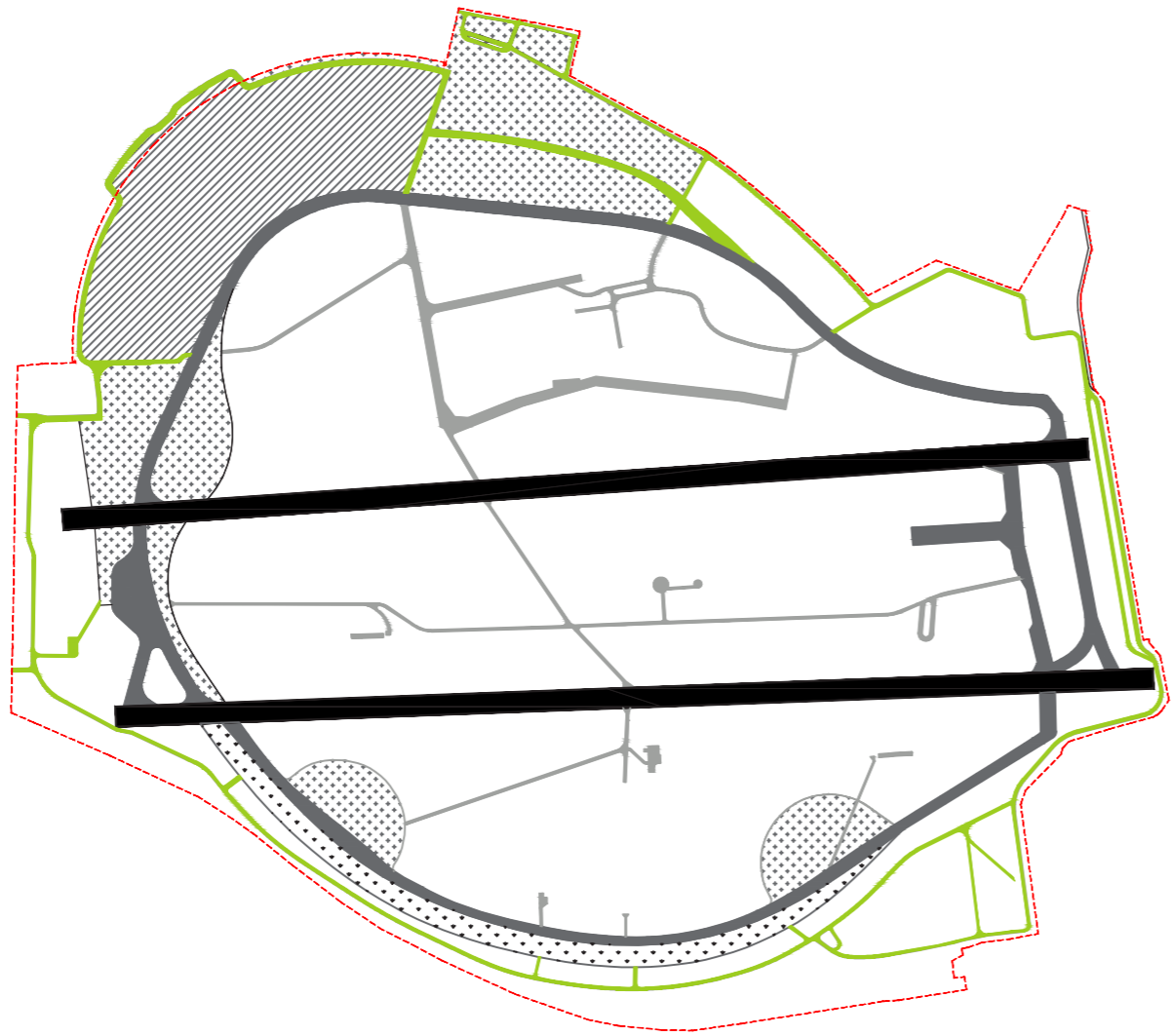
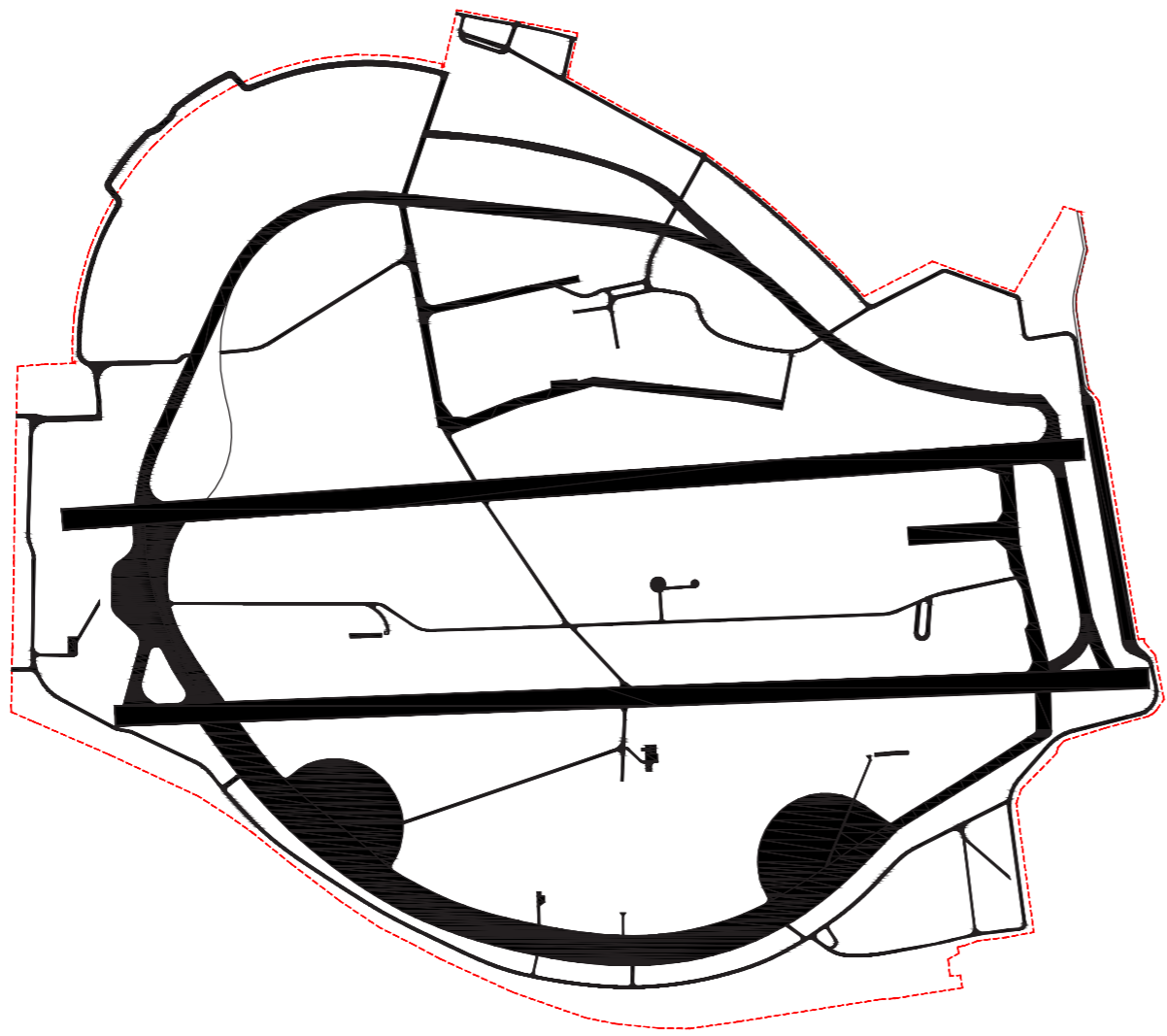
U- HERMANNSTR.

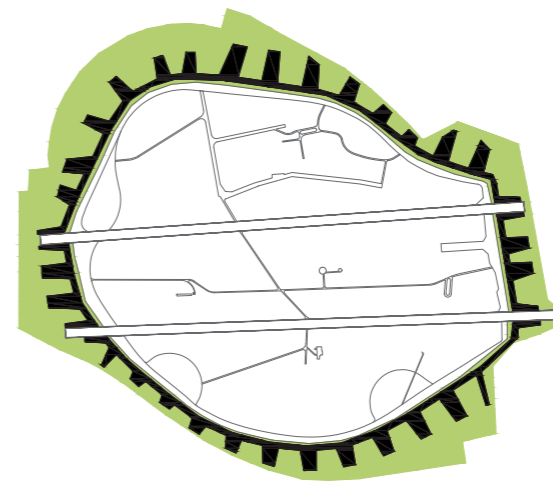
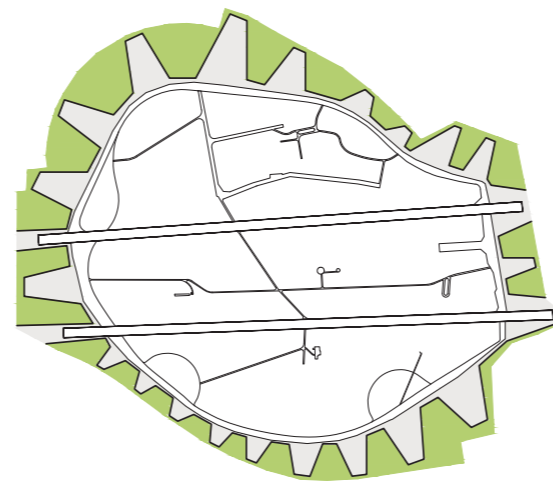
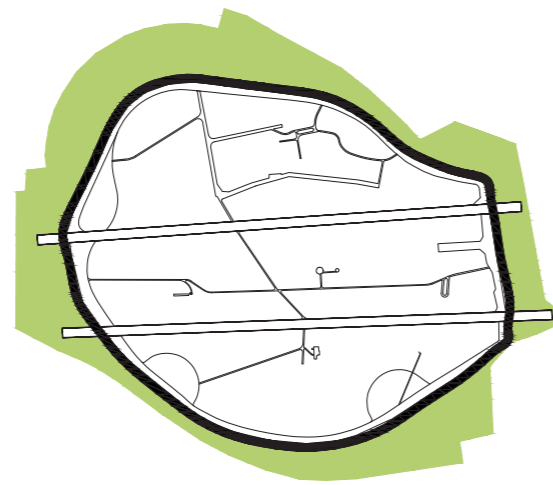
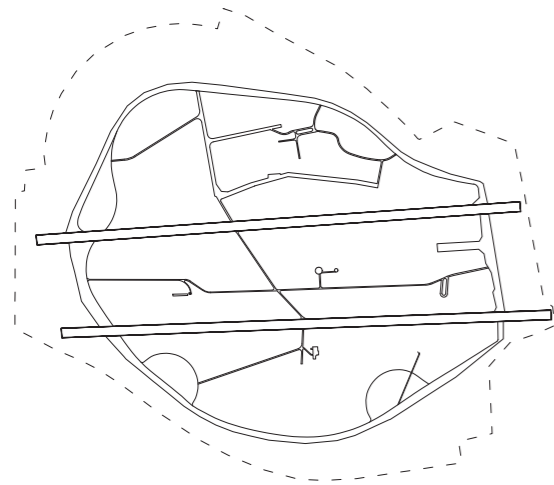
B03. MAPA PROMETNICA

MJ1:10 000

20

0 100 200 400

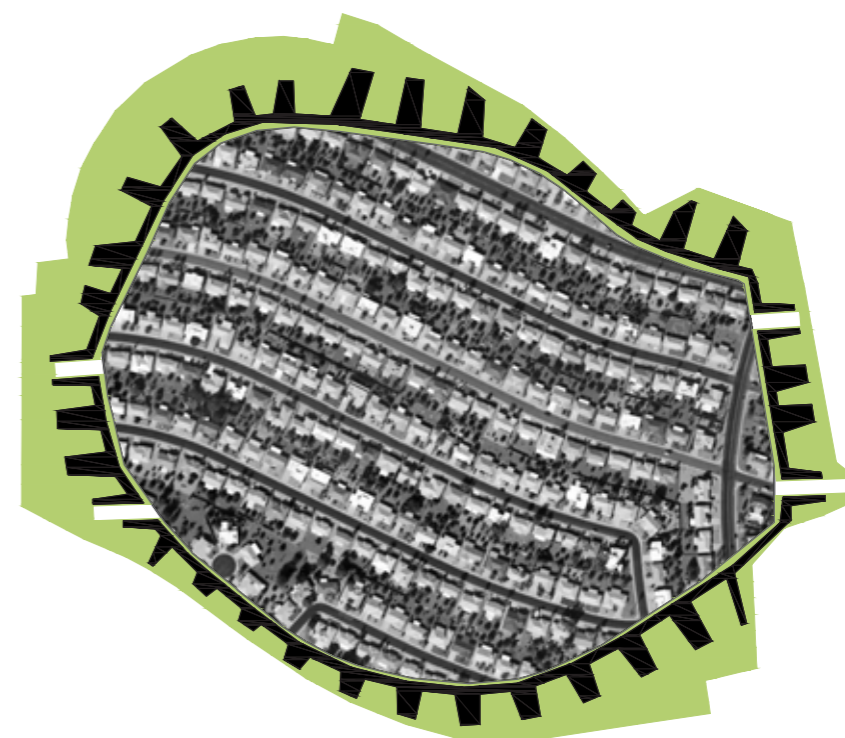
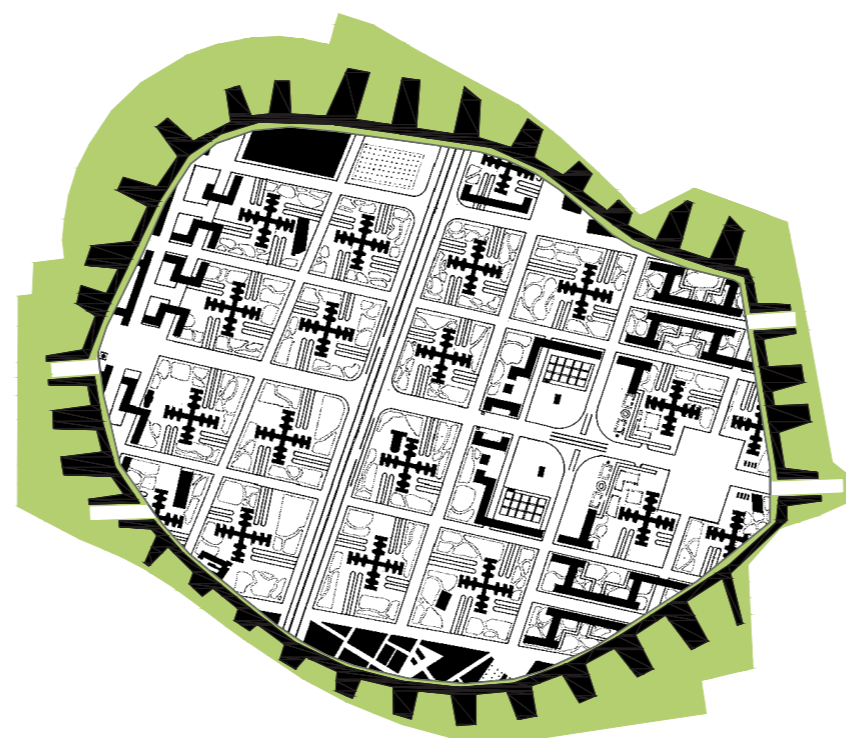
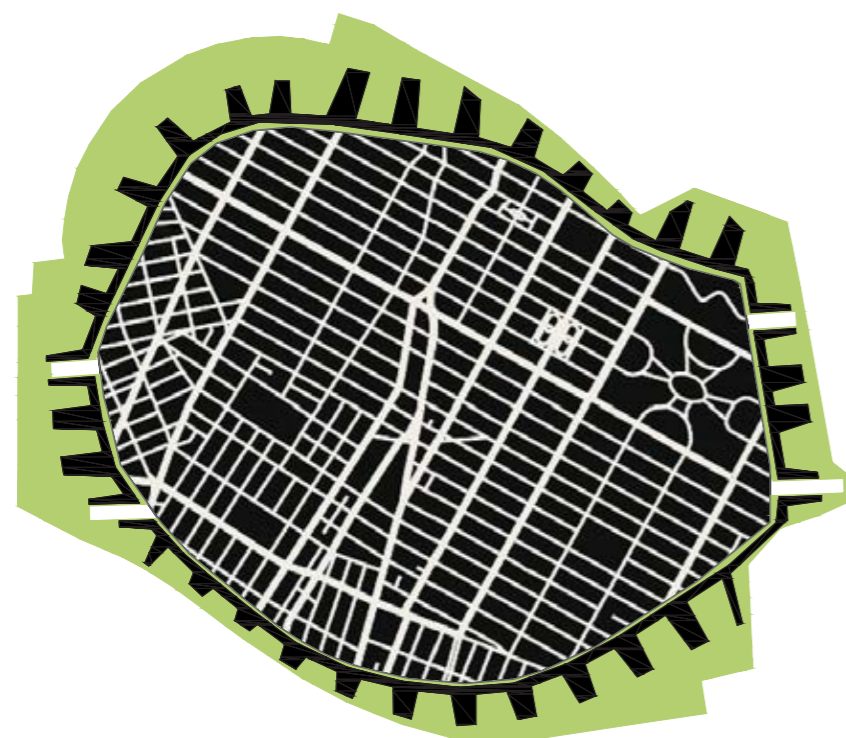

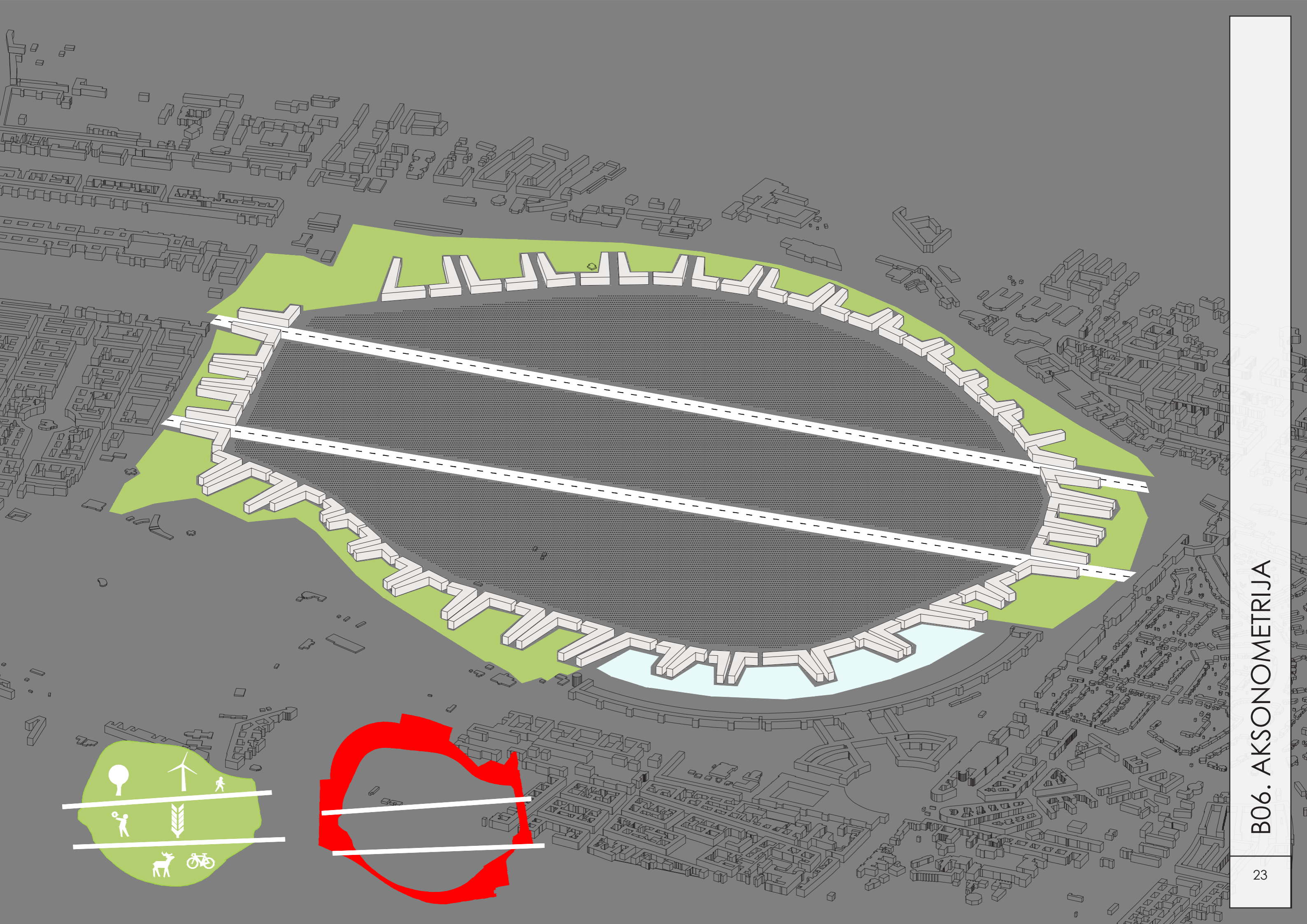
PRAZNO
POLJE

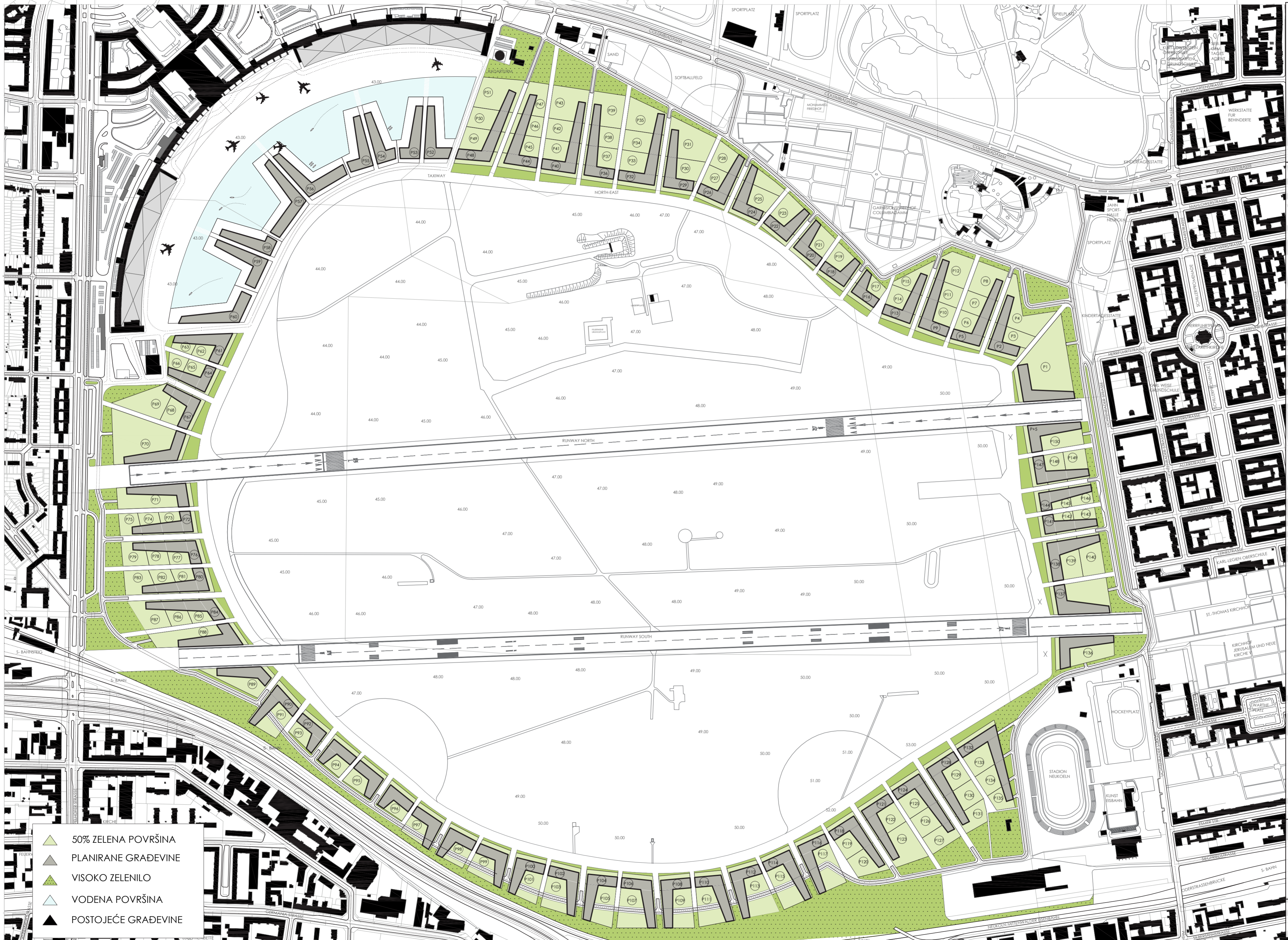
DEFINIRANJE
RUBA

POLUPROPUSNA
MEMBRANA

OBRNUTI BLOK

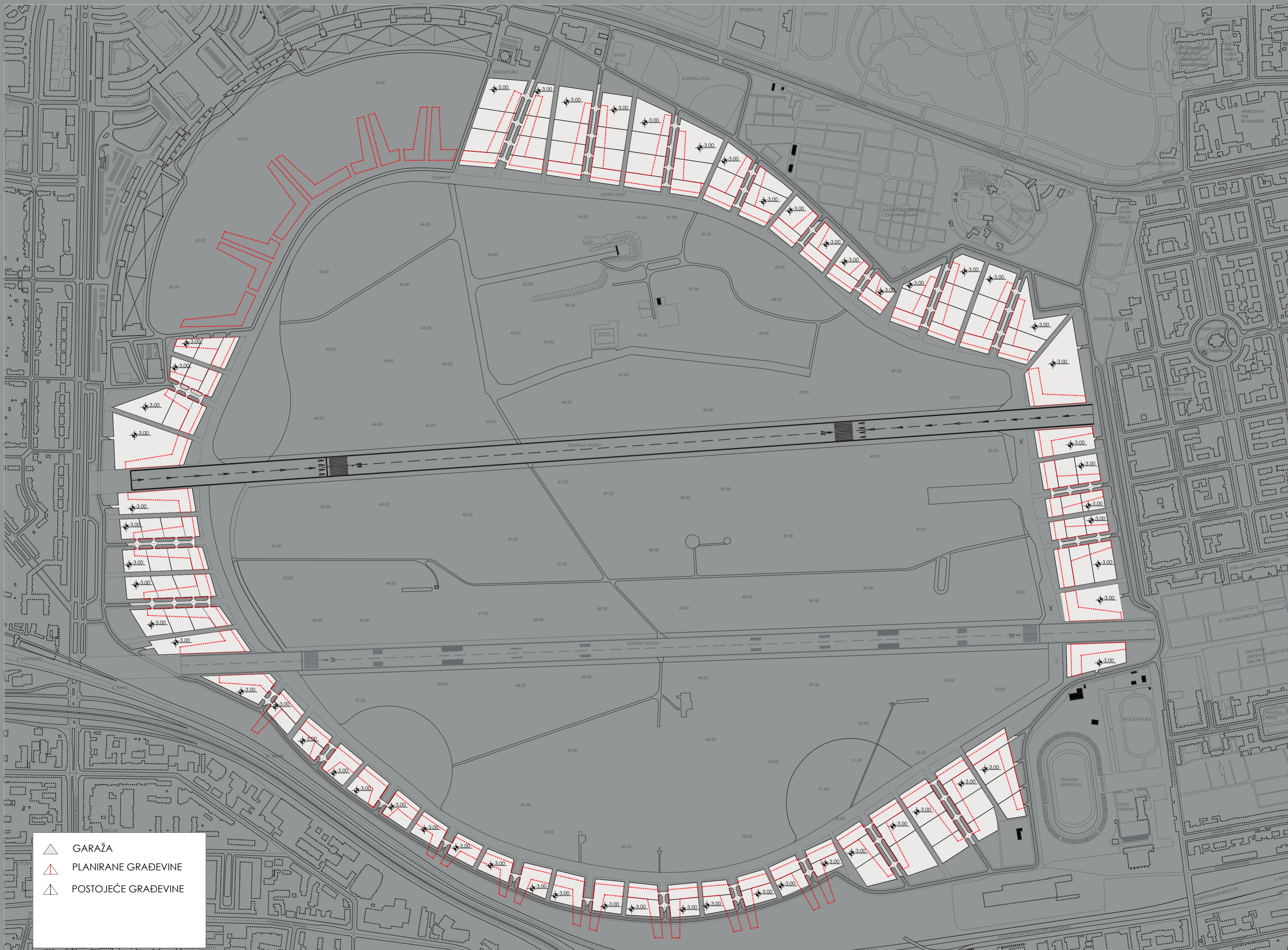
- 50% ZELENA POVRŠINA
- PLANIRANE GRAĐEVINE
- VISOKO ZELENILLO
- VODENA POVRŠINA
- POSTOJEĆE GRAĐEVINE

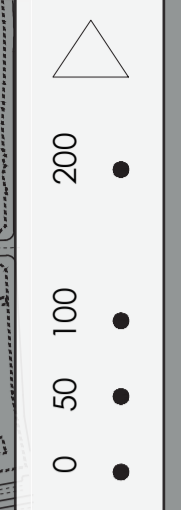
B07a. URBANISTIČKA KARTA

M1:5000

- GARAŽA
- PLANIRANE GRAĐEVINE
- POSTOJEĆE GRAĐEVINE

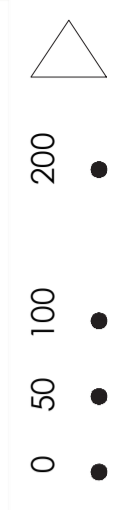

B07b. KARTA PROMETA

M 1:5000

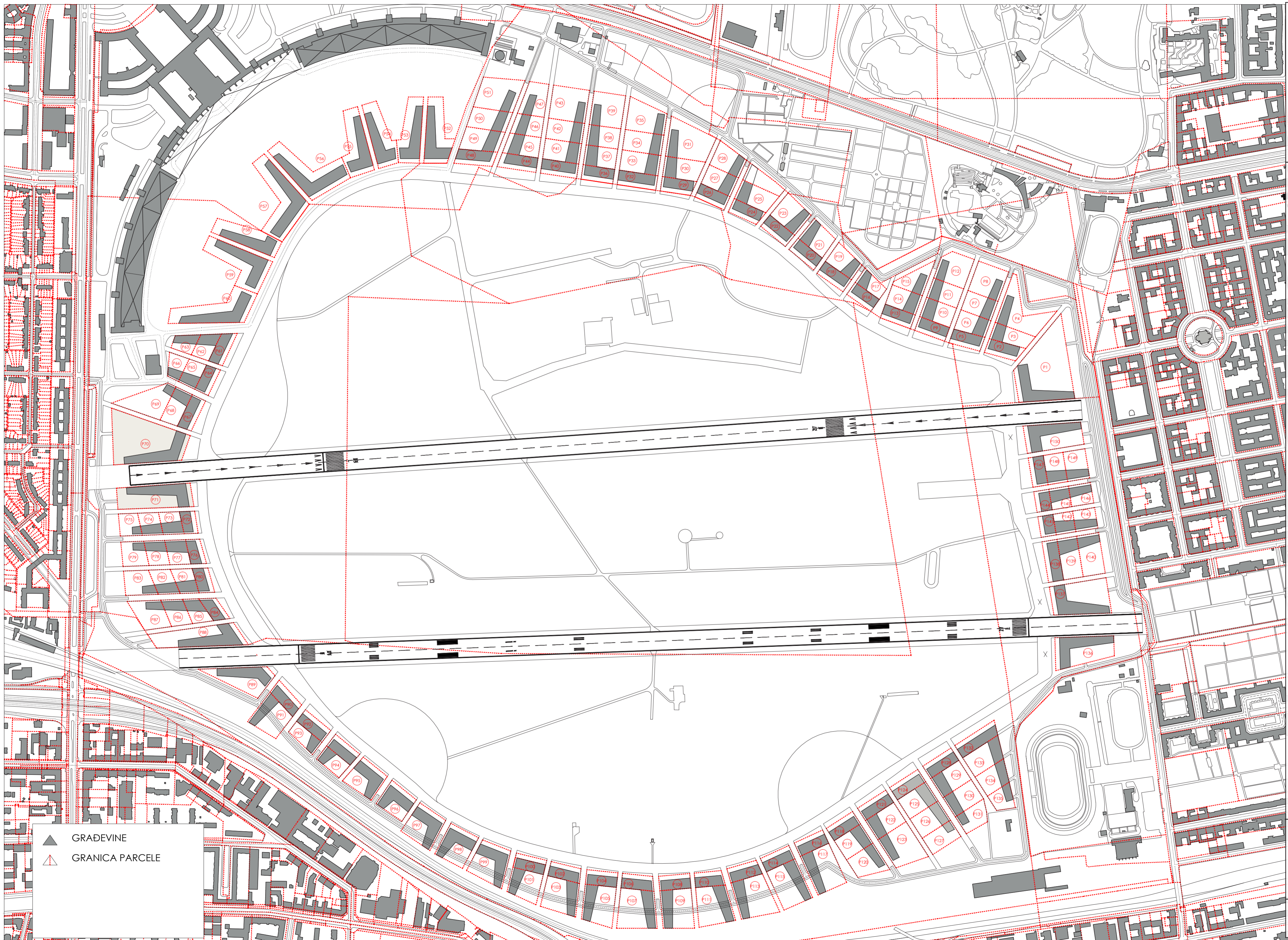

- 50% ZELENA POVRŠINA
- POSTOJEĆE ZELENILO
- VISOKO ZELENILO
- TRAVNATA POVRŠINA
- VODENA POVRŠINA

B07C. KARTA ZELENILA

M 1:5000

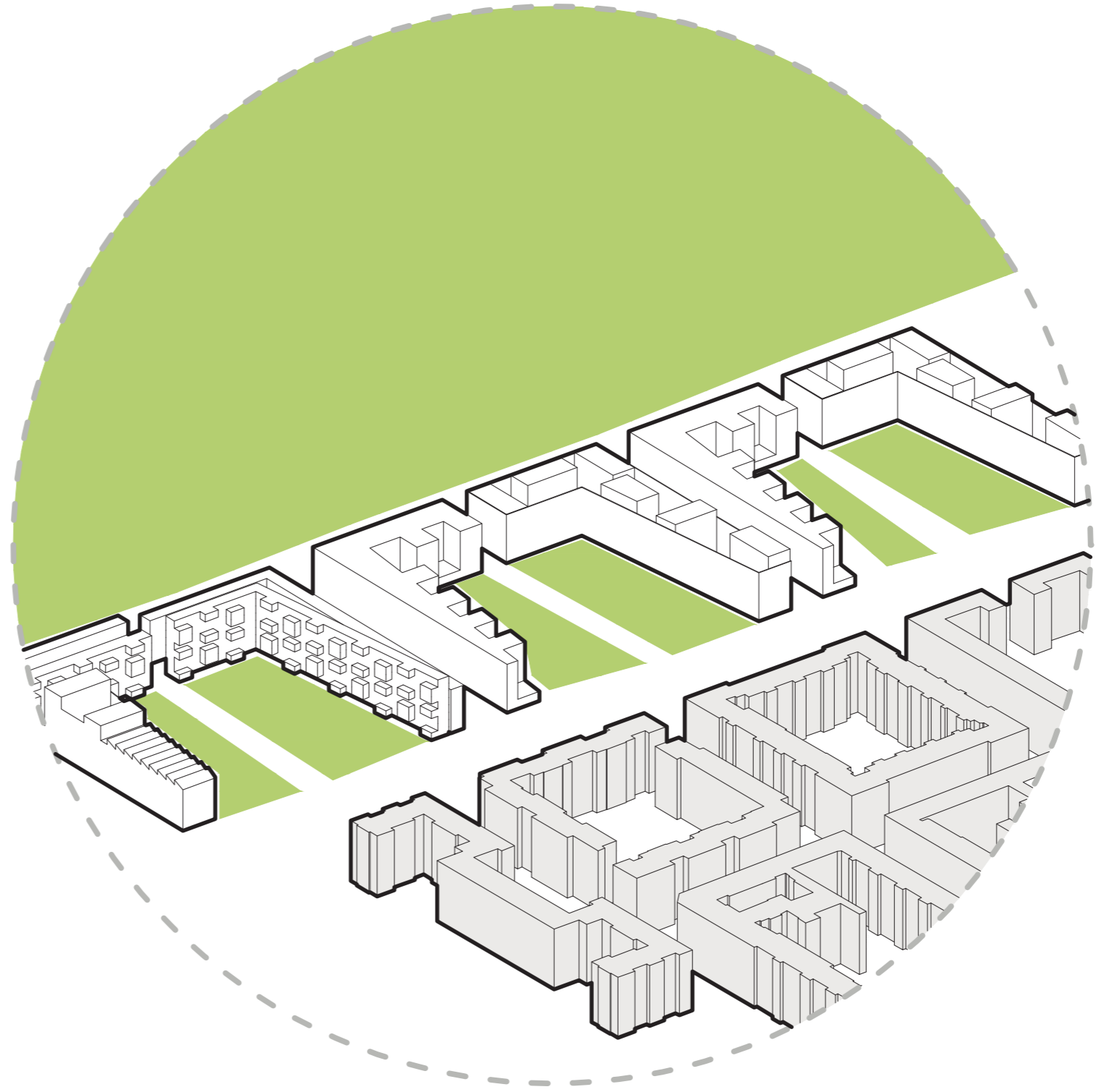

- ▲ GRADEVINE
- △ GRANICA PARCELE

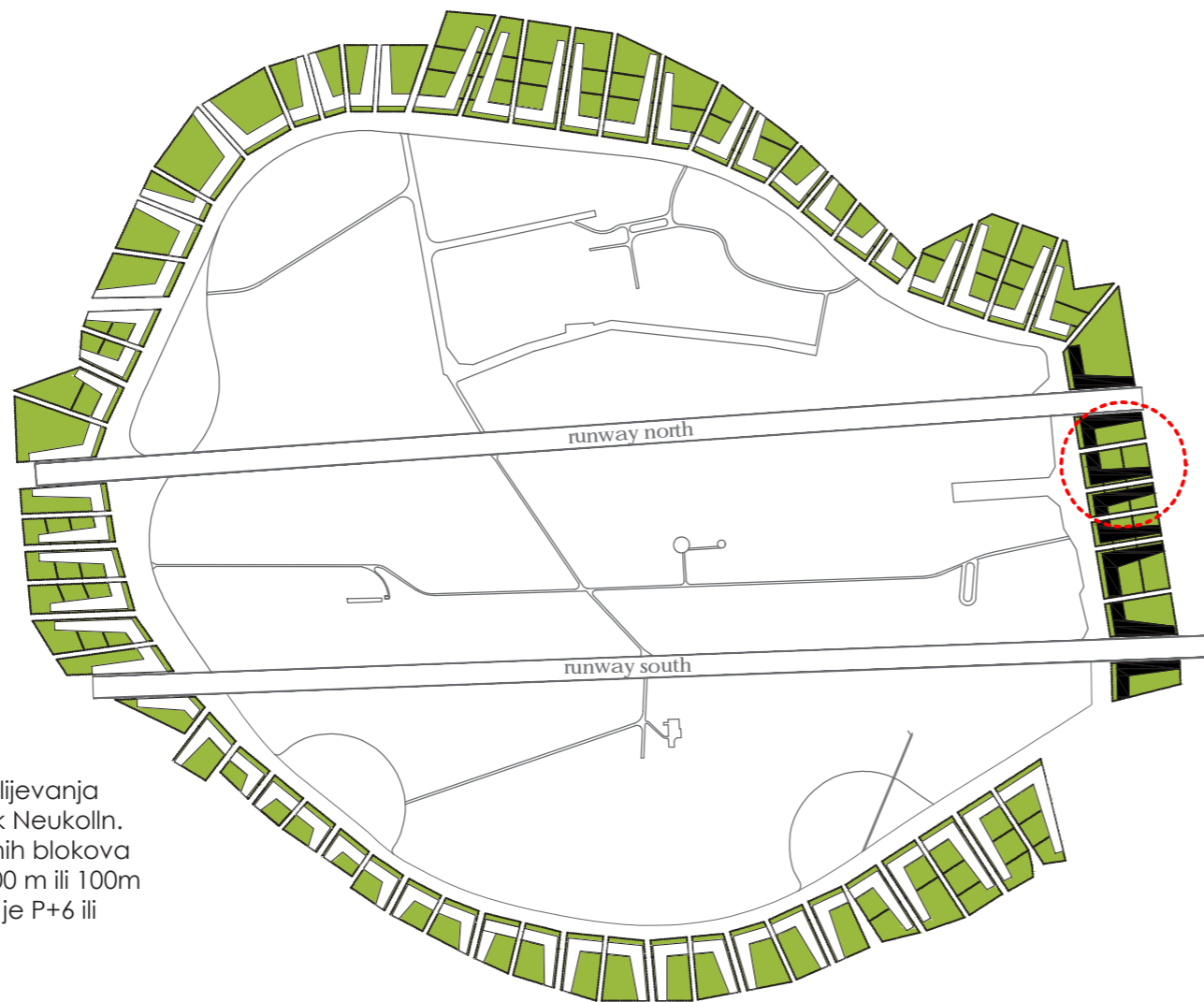

BO7d. KARTA PARCELACIJE

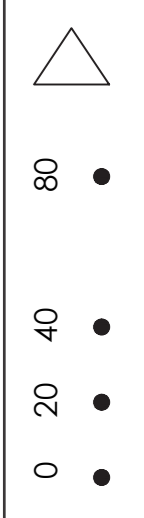
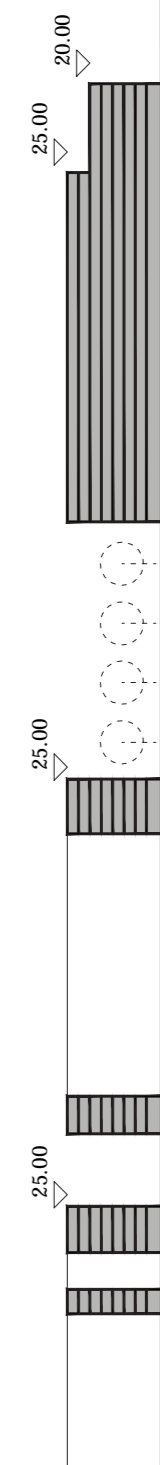
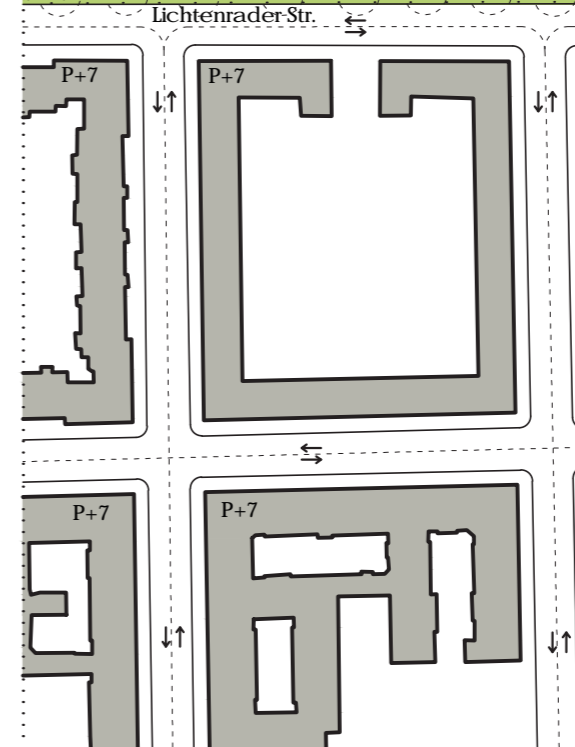
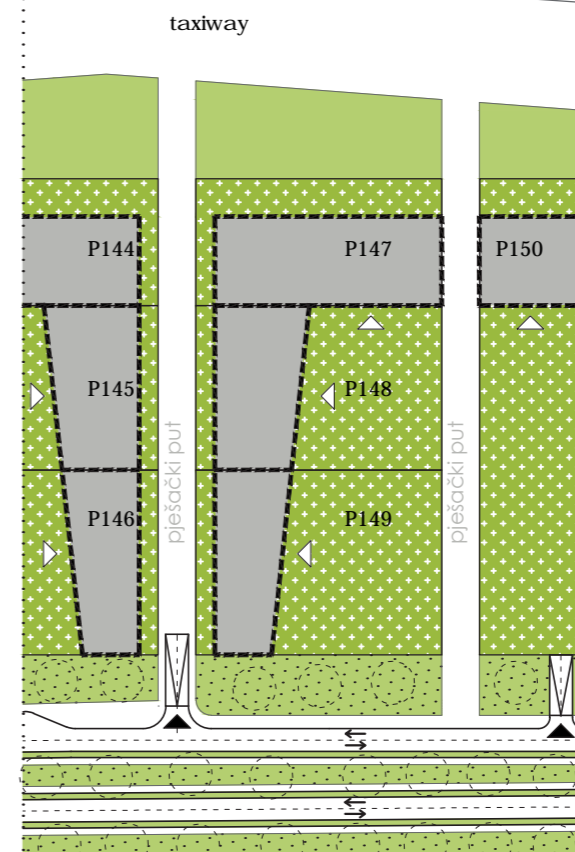
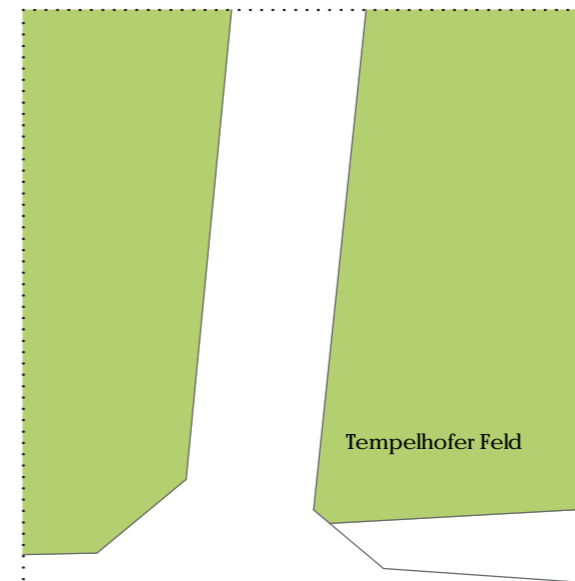
M1:5000

- 50% ZELENA POVRŠINA
- VISOKO ZELENILO
- GRAĐEVINA
- NISKO ZELENILO
- GRAD. LINIJA
- RUB PARCELE

*dio kvarta Neukolln- zbog prelijevanja kvarta Kreuzberg nosi nadimak Neukolln. Prevladava tipologija stambenih blokova prosječnih dimenzija 150m x 100 m ili 100m x 100m. Prosječna visina bloka je P+6 ili P+7.

P148

OPĆENITO

- * površina građevne čestice je 1474 m²
- *najmanja izgrađenost građevne čestice je 60%;
- *najveći GBP je 1320 m²;
- *najveći kig= 0,9;
- *najveća visina građevine je sedam nadezmnih etaža (h=27 m)
- *visina vijenca na sjevernom pročelju je 20 m

OBLIKOVANJE

- *istok- 100% pročelja na građevinskoj liniji
- *sjever-minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji
- *zapad-100% pročelja na građevinskoj liniji
- *jug- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji

P149

OPĆENITO

- * površina građevne čestice je 3005 m²
- *najmanja izgrađenost građevne čestice je 30%;
- *najveći GBP je 1012 m²;
- *najveći kig= 0,3;
- *najveća visina građevine je 7 nadzemnih etaža (h=27 m)
- *sva potrebna garažno-parkirališna mjesta osigurati na građevnoj čestici ili podzemno

OTVORENE POVRŠINE

- *najmanja površina prirodnog ozelenjenog terena je 30% ukupne površine parcele

OBLIKOVANJE

- *istok- 100%pročelja na građevnoj liniji
- *sjever, jug i zapad- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji

P150

OPĆENITO

- * površina građevne čestice je 3015 m²
- *najmanja izgrađenost građevne čestice je 26%;
- *najveći GBP je 816 m²;
- *najveći kig= 0,26;
- *najveća visina građevine je 7 nadzemnih etaža (h=27 m)
- *sva potrebna garažno-parkirališna mjesta osigurati na građevnoj čestici ili podzemno

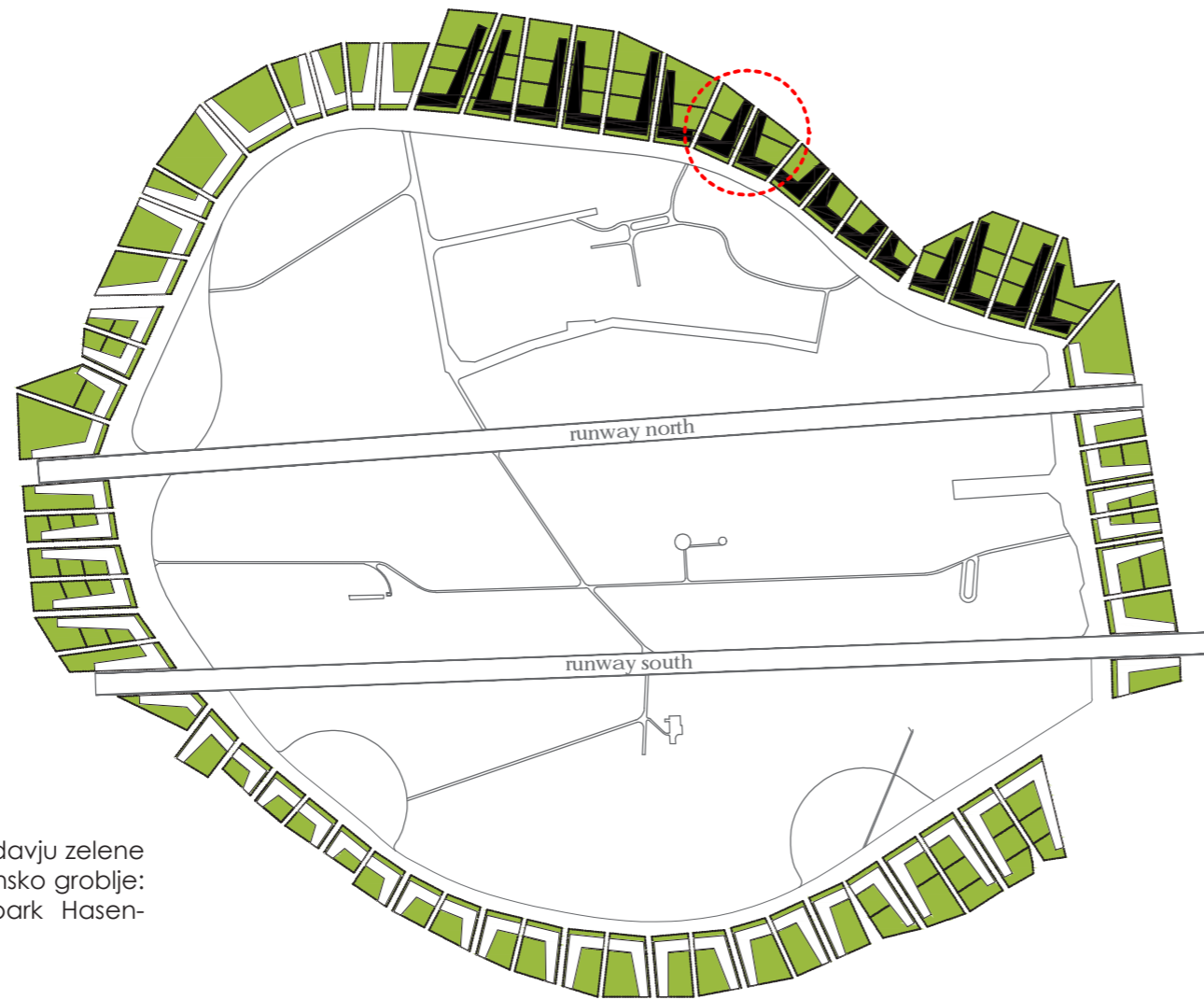
OTVORENE POVRŠINE

- *najmanja površina prirodnog ozelenjenog terena je 30% ukupne površine parcele

OBLIKOVANJE

- *istok- 100%pročelja na građevnoj liniji
- *sjever, jug i zapad- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji

- 50% ZELENA POVRŠINA
- VISOKO ZELENILLO
- GRAĐEVINA
- NISKO ZELENILLO
- GRAD. LINIJA
- RUB PARCELE

*dio kvarta Kreuzberg- prevladavju zelene površine i sportski sadržaji: islamsko groblje: Mohammed Friedhof, Volkspark Hasenheide, softball, scube park...

P26

OPĆENITO
 *površina građevne čestice je 2240 m²
 *najmanja izgrađenost građevne čestice je 60%;
 *najveći GBP je 1430 m²;
 *najveći kig= 0,6;
 *najveća visina građevine je pet nadzemnih etaža (h=20 m)
 *visina vijenca na južnom pročelju građevine je 20 m

OBLIKOVANJE
 *jug- 100% pročelja na građevinskoj liniji
 *istok-minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji
 *zapad-100% pročelja na građevinskoj liniji
 *sjever- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji

P27

OPĆENITO
 *površina građevne čestice je 3536 m²
 *najmanja izgrađenost građevne čestice je 32%;
 *najveći GBP je 1025 m²;
 *najveći kig= 0,32;
 *najveća visina građevine je 3 nadzemne etaže (h=13 m)

OTVORENE POVRŠINE
 *najmanja površina prirodnog ozelenjenog terena je 30% ukupne površine parcele

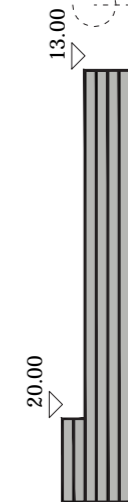
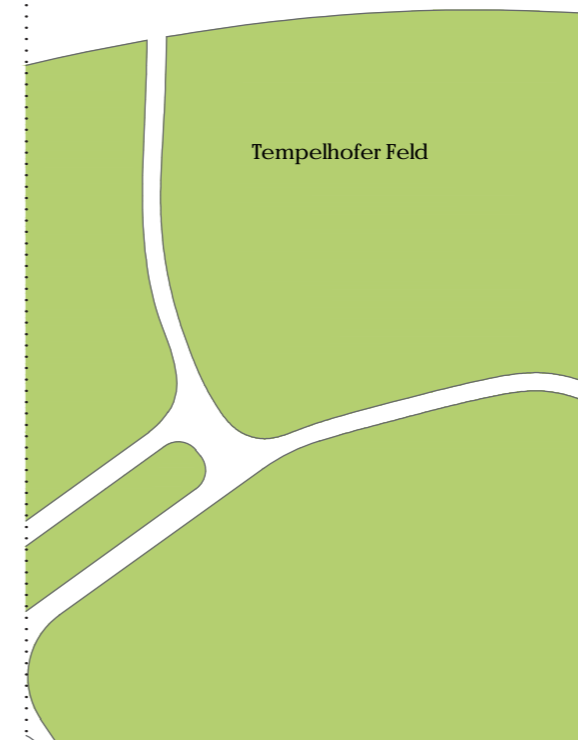
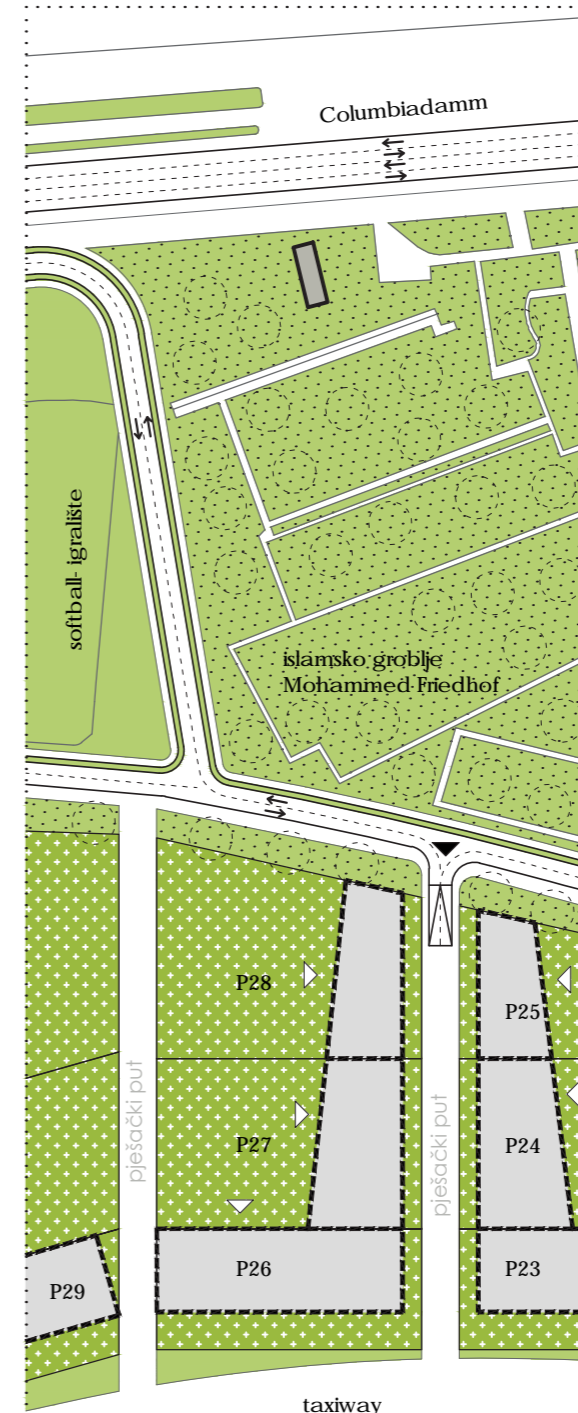
OBLIKOVANJE
 *zapad- 100% pročelja na građevnoj liniji
 *sjever, jug i istok- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji

P28

OPĆENITO
 *površina građevne čestice je 3150 m²
 *najmanja izgrađenost građevne čestice je 25%;
 *najveći GBP je 800 m²;
 *najveći kig= 0,25;
 *najveća visina građevine je 3 nadzemne etaže (h=13 m)

OTVORENE POVRŠINE
 *najmanja površina prirodnog ozelenjenog terena je 30% ukupne površine parcele

OBLIKOVANJE
 *zapad- 100% pročelja na građevnoj liniji
 *sjever, jug i istok- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji

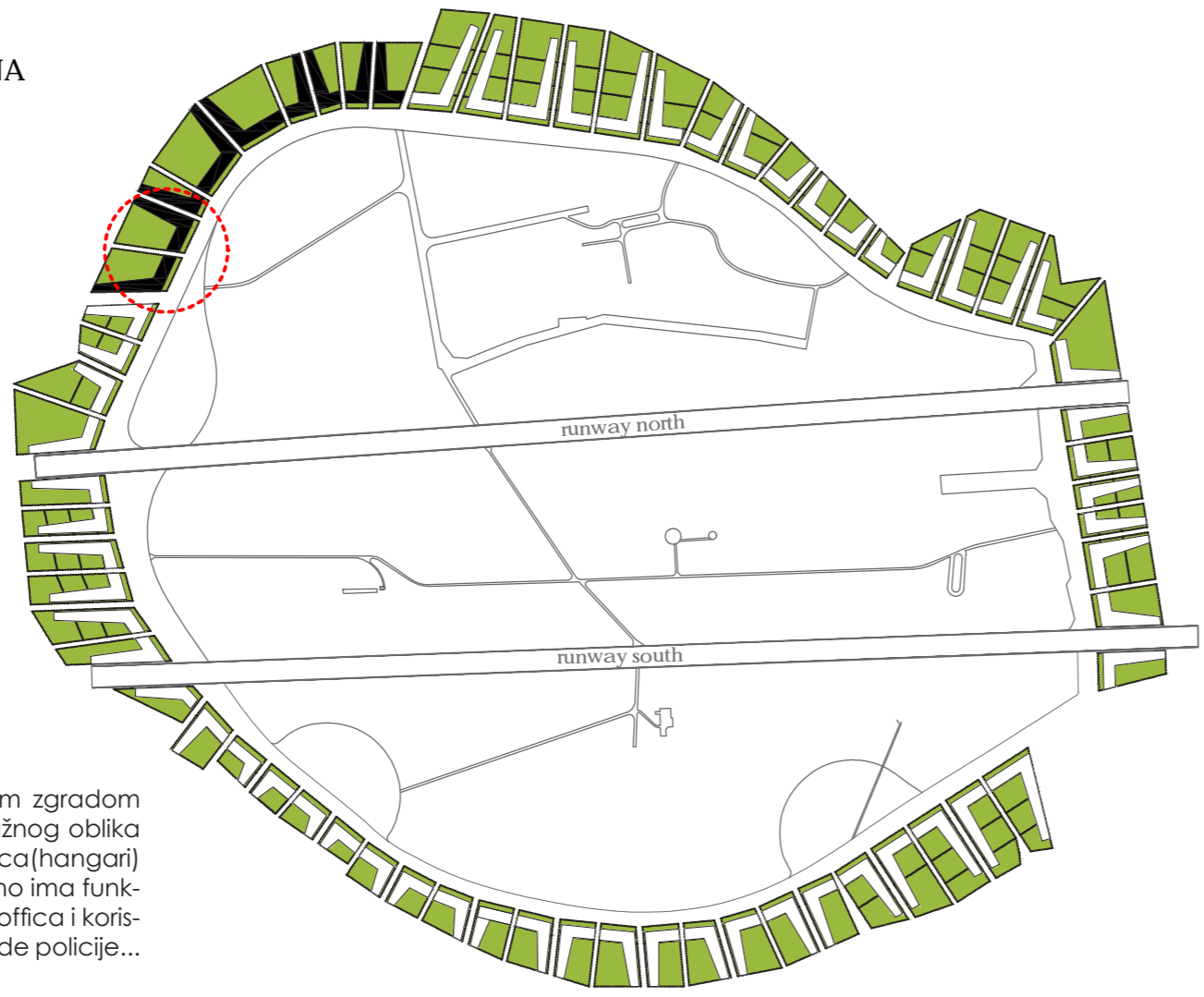

B08b. ZONA B- ZELENA ZONA

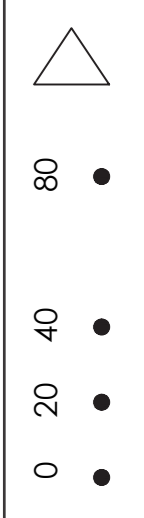
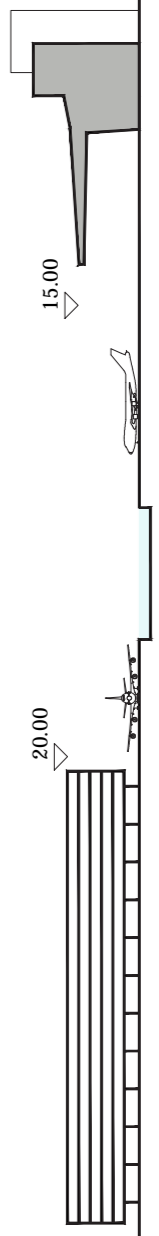
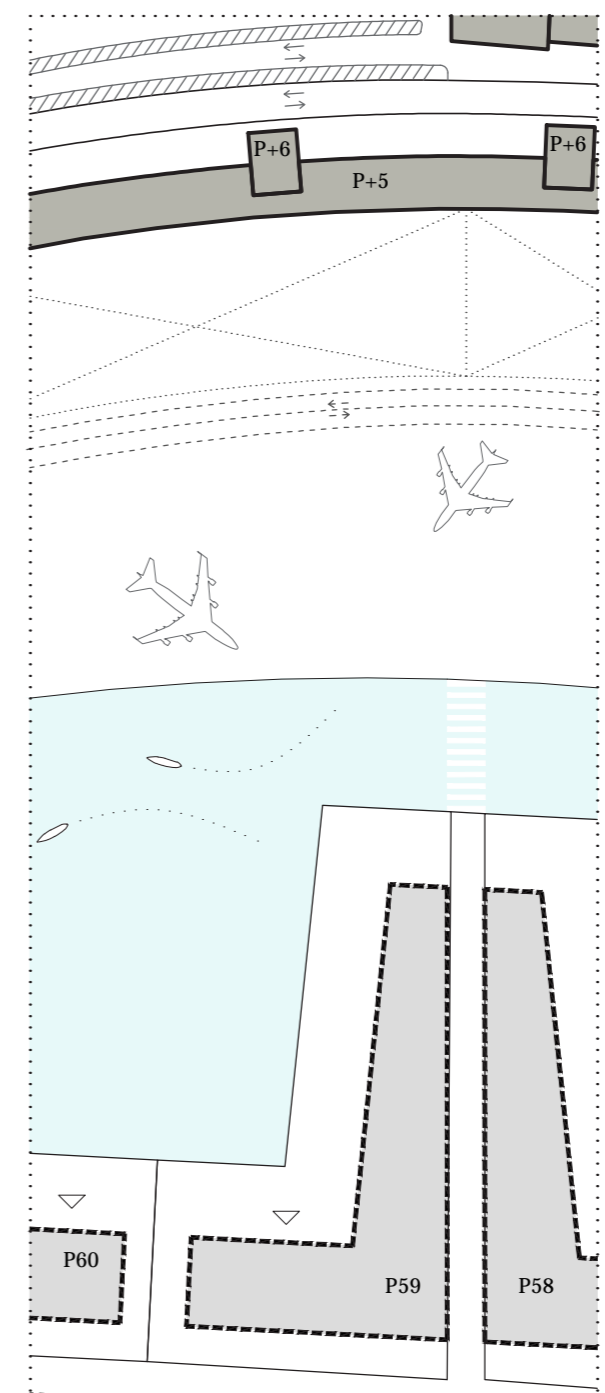
M1:2000

31

- 50% ZELENA POVRŠINA
- VISOKO ZELENILO
- GRAĐEVINA
- VODENA POVRŠINA
- GRAD. LINIJA
- RUB PARCELE

*građevine u dodiru sa bivšom zgradom aerodroma. Zgrada je polukružnog oblika visine cca. 25 m. Nadstrešnica (hangari) ima visinu 15 m. Zgrada trenutno ima funkciju megalomanskog start-up offica i koristi se za galerije, male firme, urede policije...

P147

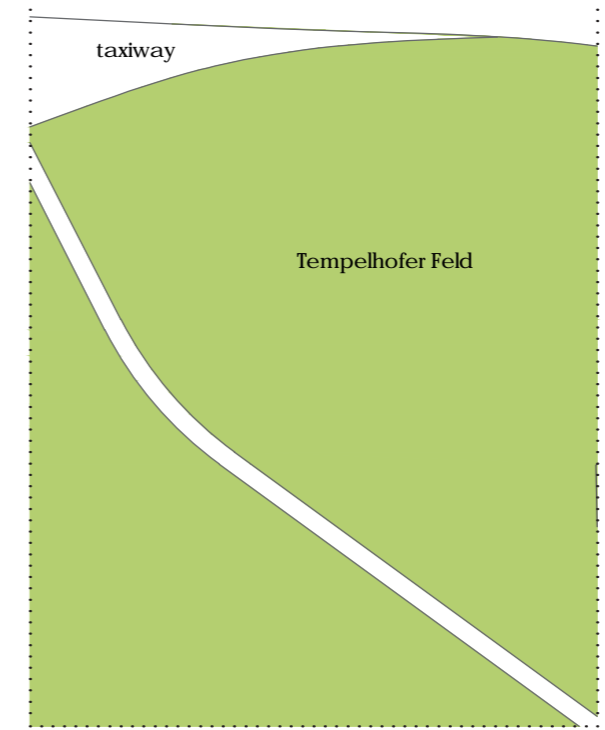
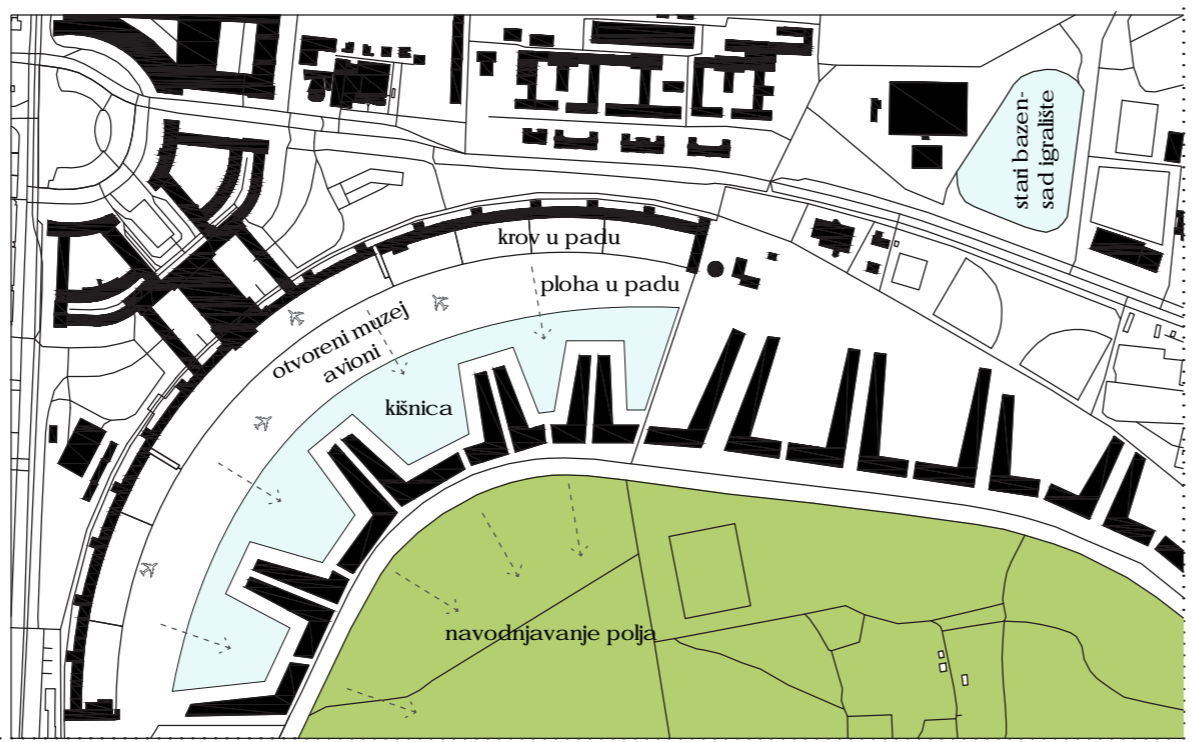
OPĆENITO

- *površina građevne čestice je 10 704 m²
- *najmanja izgrađenost građevne čestice je 35%;
- *najveći GBP je 3613 m²;
- *najveći kig= 0,35;
- *najveća visina građevine je pet nadzemnih etaža (h=20 m)
- *visina vijenca na sjevernom pročelju je 20 m

OBLIKOVANJE

- *jug- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji
- *istok-100% pročelja na građevinskoj liniji
- *sjever i zapad- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji
- *maksimalna izgrađenost prizemlja je 30%

navodnjavanje polja- ušteda: 33 000 eura
 ljetni režim: voedni sportovi
 zimski režim: klizanje na ledu

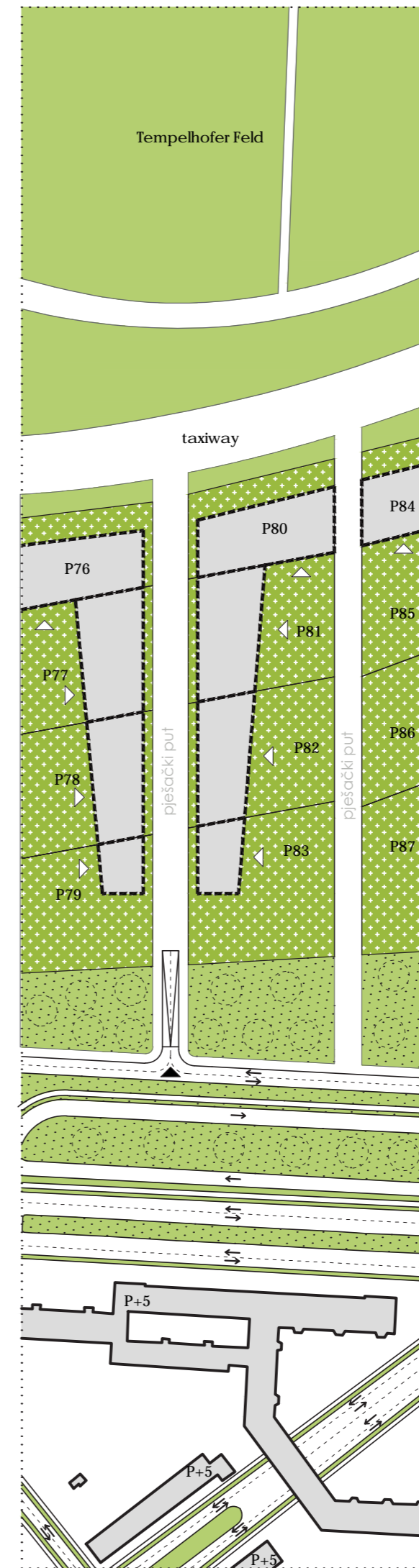
B08C. ZONA C- AERODROM

M1:2000

- 50% ZELENA POVRŠINA
- VISOKO ZELENILLO
- GRAĐEVINA
- NISKO ZELENILLO
- GRAD. LINIJA
- RUB PARCELE

*dio kvarta Tempelhof. Istočno od obuhvata nalazi se niz stambenih zgrada visine P+3/ P+4. Iza stambenih zgrada nalazi se stambena zona niske gustoće stanovanja-kuće u nizu: P+2

P80	P81	P82	P83
<p>OPĆENITO</p> <ul style="list-style-type: none"> * površina građevne čestice je 2352m² *najmanja izgrađenost građevne čestice je 66%; *najveći GBP je 1540 m²; *najveći kig= 0,6; *najveća visina građevine je devet nadzemnih etaža (h=33 m) *visina vijenca na sjevernom pročelju je 20 m <p>OBLIKOVANJE</p> <ul style="list-style-type: none"> *sjever-100% pročelja na građevinskoj liniji *istok-100% pročelja na građevinskoj liniji *zapad-minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji *jug-minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji 	<p>OPĆENITO</p> <ul style="list-style-type: none"> * površina građevne čestice je 3675m² *najmanja izgrađenost građevne čestice je 40%; *najveći GBP je 1163 m²; *najveći kig= 0,4; *najveća visina građevine je devet nadzemnih etaža (h=33 m) <p>OTVORENE POVRŠINE</p> <ul style="list-style-type: none"> *najmanja površina prirodnog ozelenjenog terena je 30% ukupne površine parcele <p>OBLIKOVANJE</p> <ul style="list-style-type: none"> *istok- 100%pročelja na građevnoj liniji *sjever, jug i zapad- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji 	<p>OPĆENITO</p> <ul style="list-style-type: none"> * površina građevne čestice je 3675m² *najmanja izgrađenost građevne čestice je 40%; *najveći GBP je 990 m²; *najveći kig= 0,4; *najveća visina građevine je devet nadzemnih etaža (h=33 m) <p>OTVORENE POVRŠINE</p> <ul style="list-style-type: none"> *najmanja površina prirodnog ozelenjenog terena je 30% ukupne površine parcele <p>OBLIKOVANJE</p> <ul style="list-style-type: none"> *istok- 100%pročelja na građevnoj liniji *sjever, jug i zapad- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji 	<p>OPĆENITO</p> <ul style="list-style-type: none"> * površina građevne čestice je 2900m² *najmanja izgrađenost građevne čestice je 15%; *najveći GBP je 420 m²; *najveći kig= 0,15; *najveća visina građevine je devet nadzemnih etaža (h=29 m) <p>OTVORENE POVRŠINE</p> <ul style="list-style-type: none"> *najmanja površina prirodnog ozelenjenog terena je 30% ukupne površine parcele <p>OBLIKOVANJE</p> <ul style="list-style-type: none"> *istok- 100%pročelja na građevnoj liniji *sjever, jug i zapad- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji

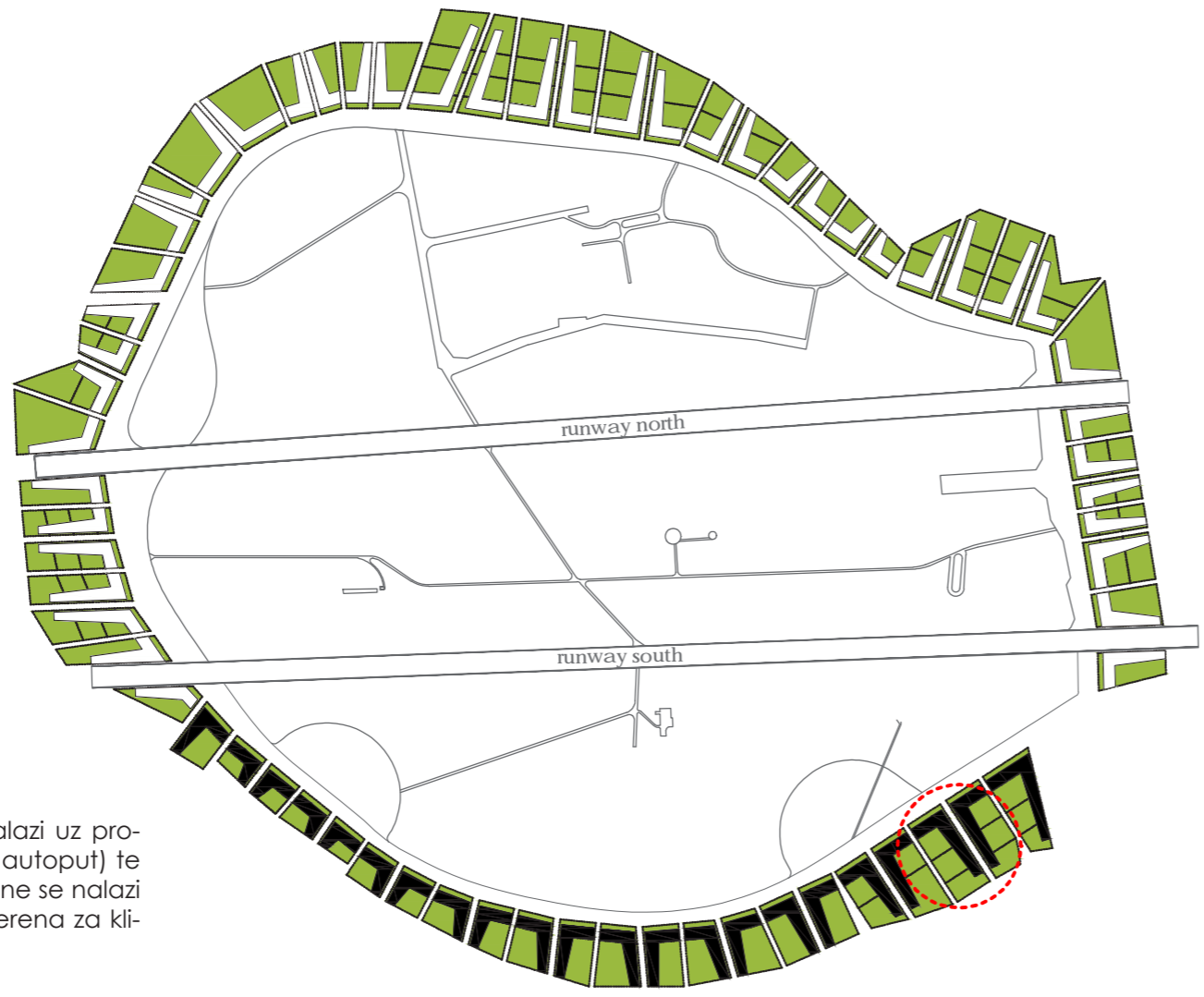

B08d. ZONA D- TEMPELHOF

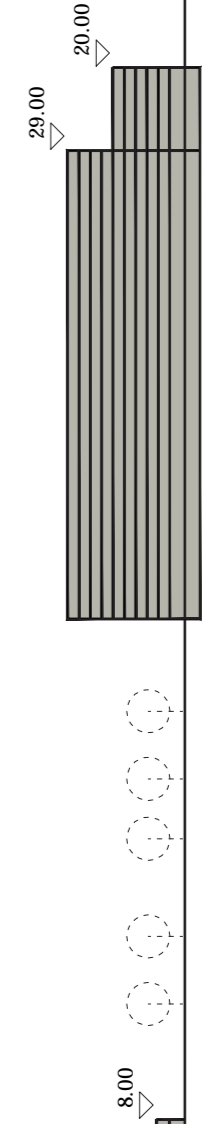
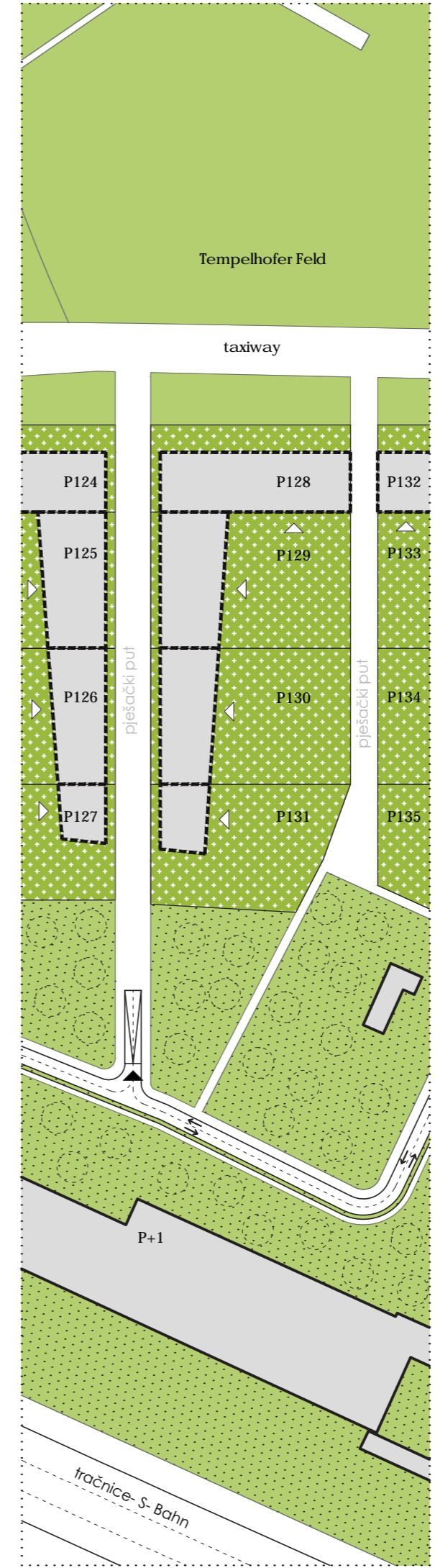
M1:2000

- 50% ZELENA POVRŠINA
- VISOKO ZELENILLO
- GRAĐEVINA
- NISKO ZELENILLO
- GRAD. LINIJA
- RUB PARCELE

*kvart: Tempelhof. Zona se nalazi uz prometni ring (S-bahn, željeznicu i autoput) te industrijsku zonu. Istočno od zone se nalazi stadion Neukolln te nekoliko terena za klizanje na ledu.

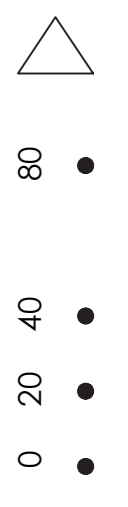

P128
 OPĆENITO
 * površina građevne čestice je 2352m²
 *najmanja izgrađenost građevne čestice je 66%;
 *najveći GBP je 1540 m²;
 *najveći kig= 0,6;
 *najveća visina građevine je devet nadzemnih etaža (h=33 m)
 *visina vijenca na sjevernom pročelju je 20 m
 OBLIKOVANJE
 *sjever-100% pročelja na građevinskoj liniji
 *istok-100% pročelja na građevinskoj liniji
 *zapad-minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji
 *jug-minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji

P129
 OPĆENITO
 * površina građevne čestice je 3675m²
 *najmanja izgrađenost građevne čestice je 40%;
 *najveći GBP je 1163 m²;
 *najveći kig= 0,4;
 *najveća visina građevine je devet nadzemnih etaža (h=33 m)
 OTVORENE POVRŠINE
 *najmanja površina prirodnog ozelenjenog terena je 30% ukupne površine parcele
 OBLIKOVANJE
 *istok- 100%pročelja na građevnoj liniji
 *sjever, jug i zapad- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji

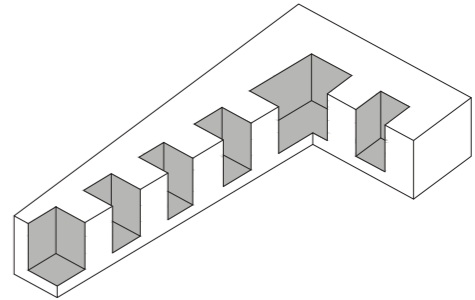
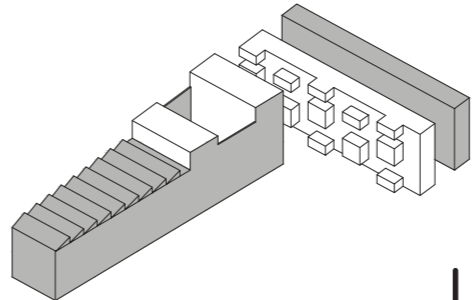
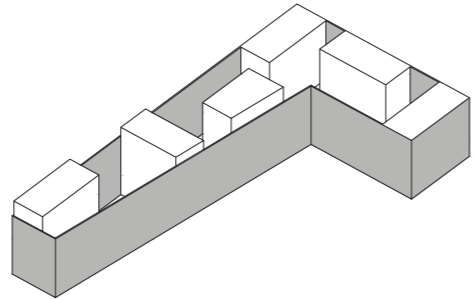
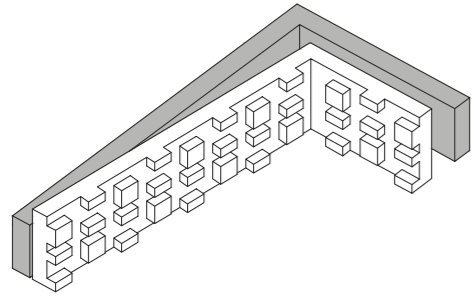
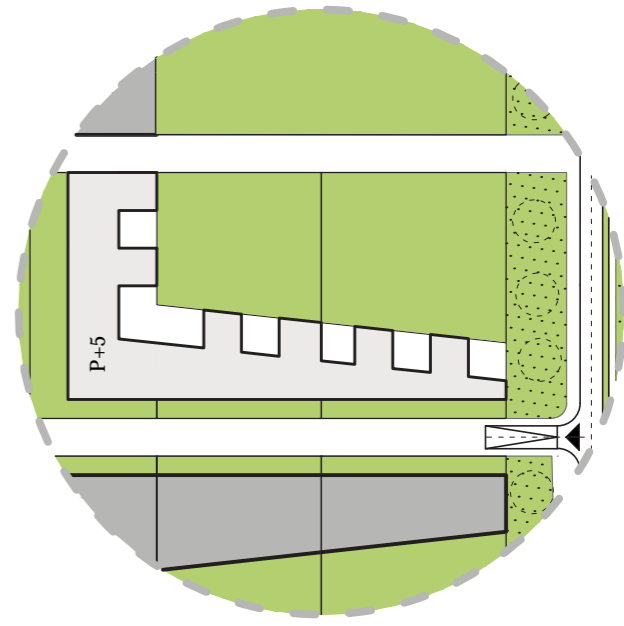
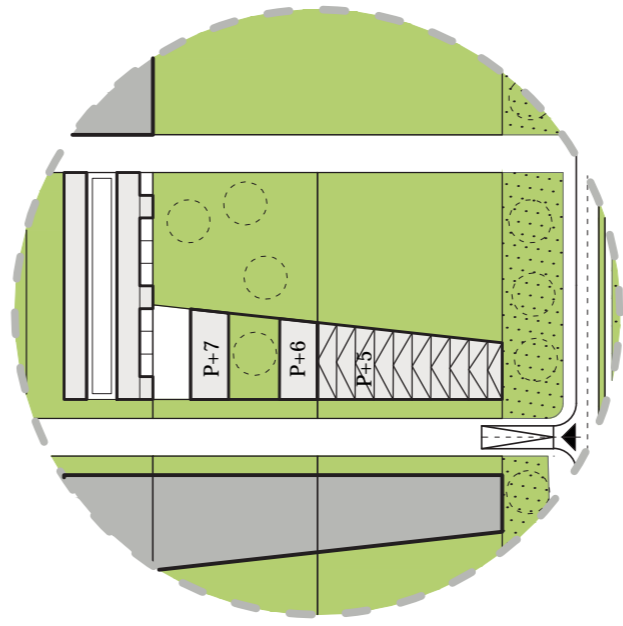
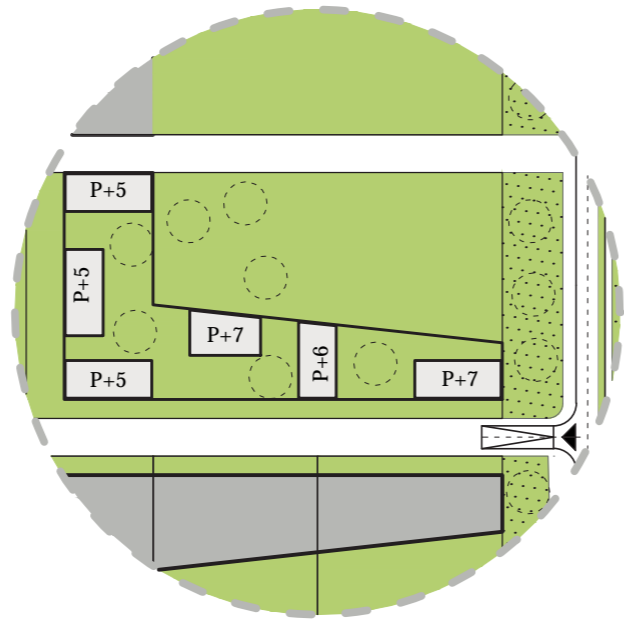
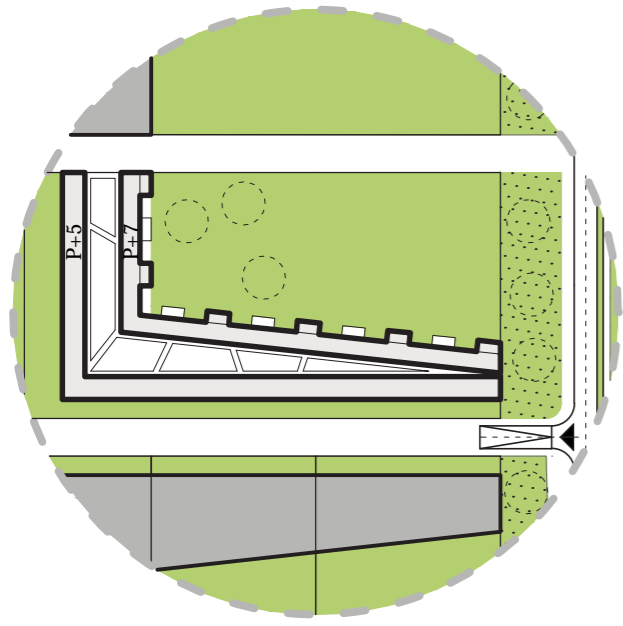
P130
 OPĆENITO
 * površina građevne čestice je 3675m²
 *najmanja izgrađenost građevne čestice je 40%;
 *najveći GBP je 990 m²;
 *najveći kig= 0,4;
 *najveća visina građevine je devet nadzemnih etaža (h=33 m)
 OTVORENE POVRŠINE
 *najmanja površina prirodnog ozelenjenog terena je 30% ukupne površine parcele
 OBLIKOVANJE
 *istok- 100%pročelja na građevnoj liniji
 *sjever, jug i zapad- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji

P131
 OPĆENITO
 * površina građevne čestice je 2900m²
 *najmanja izgrađenost građevne čestice je 15%;
 *najveći GBP je 420 m²;
 *najveći kig= 0,15;
 *najveća visina građevine je devet nadzemnih etaža (h=29 m)
 OTVORENE POVRŠINE
 *najmanja površina prirodnog ozelenjenog terena je 30% ukupne površine parcele
 OBLIKOVANJE
 *istok- 100%pročelja na građevnoj liniji
 *sjever, jug i zapad- minimalno 50% pročelja na građevinskoj liniji

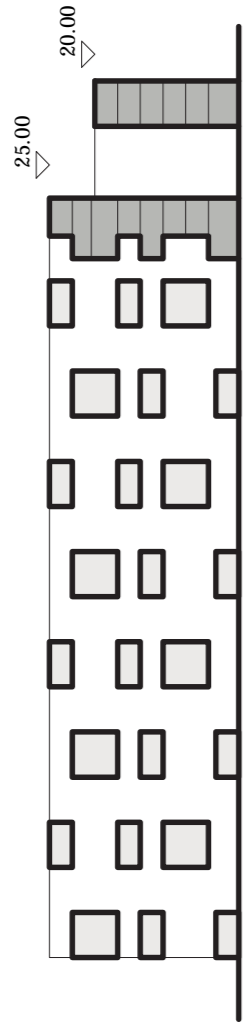

B08e. ZONA E- RING

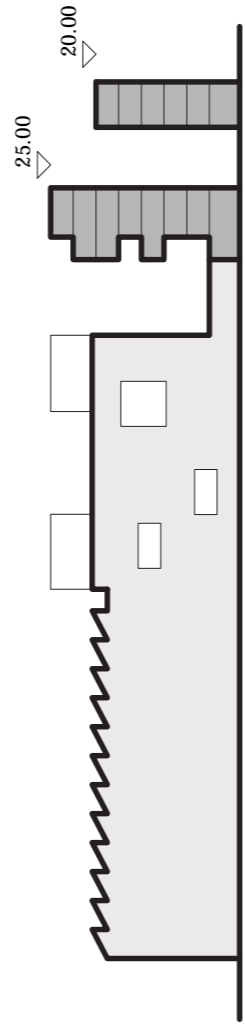
M1:2000

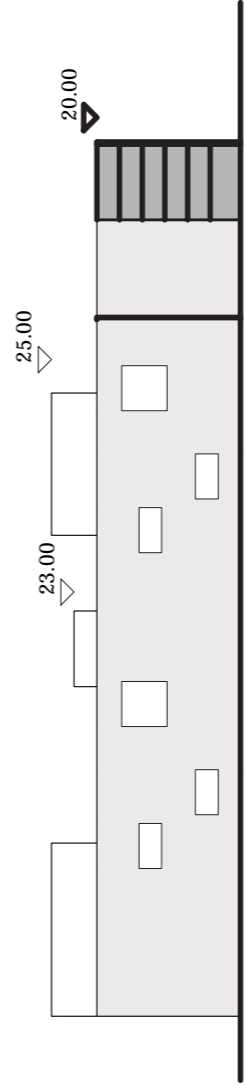
*1A

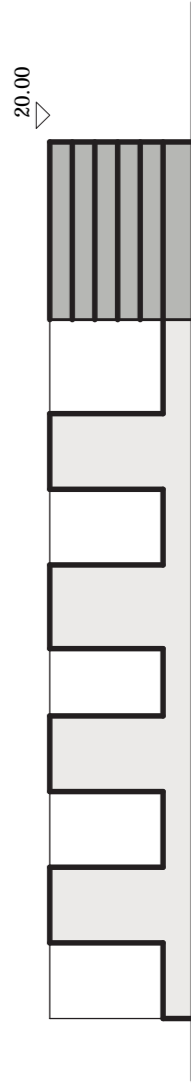
*2A

*3A

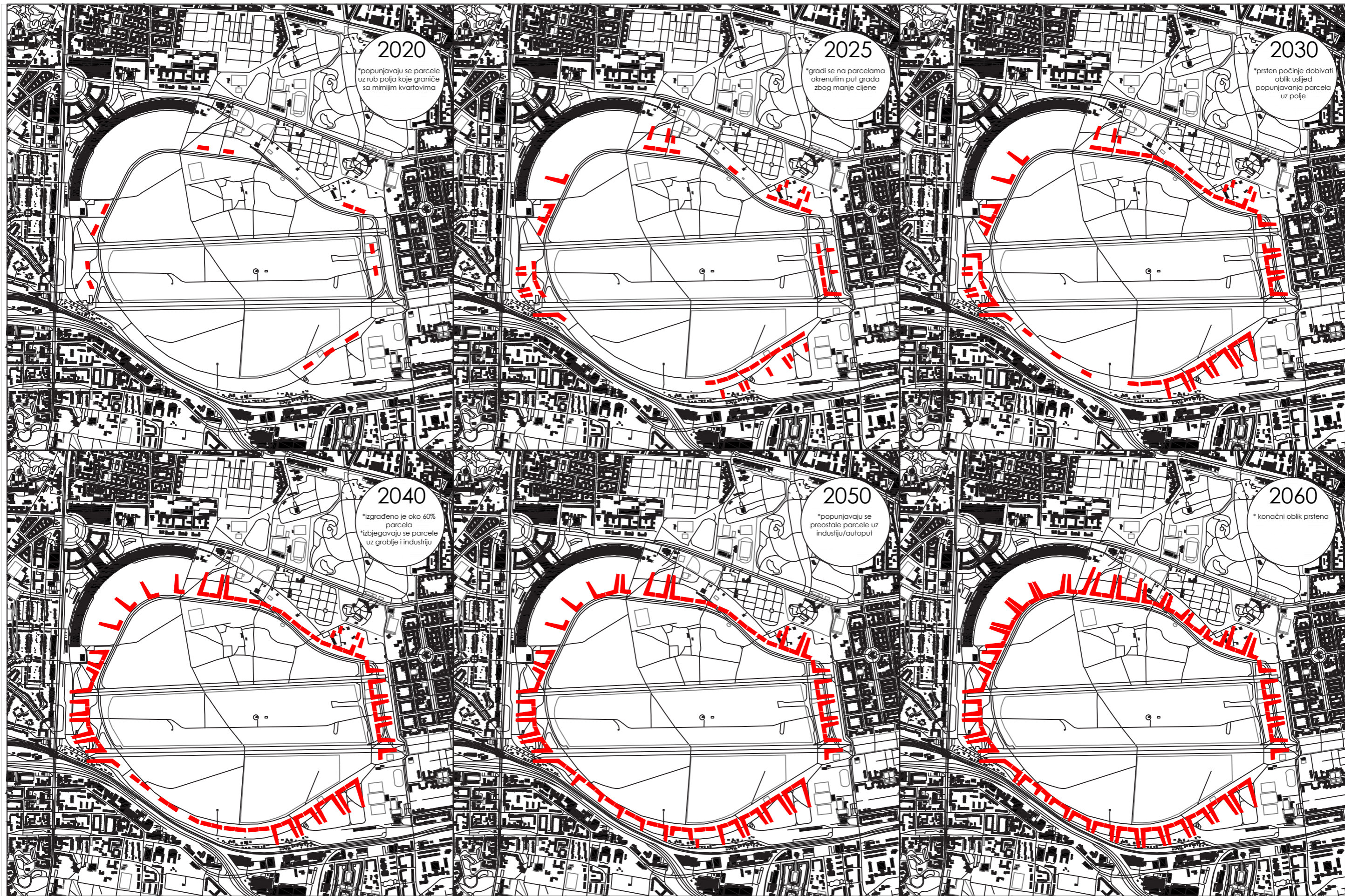
*4A

B10. RJEŠENJE U ŠIREM KONTEKSTU

M1:20 000

B11. FAZNOST/TIMELAPSE

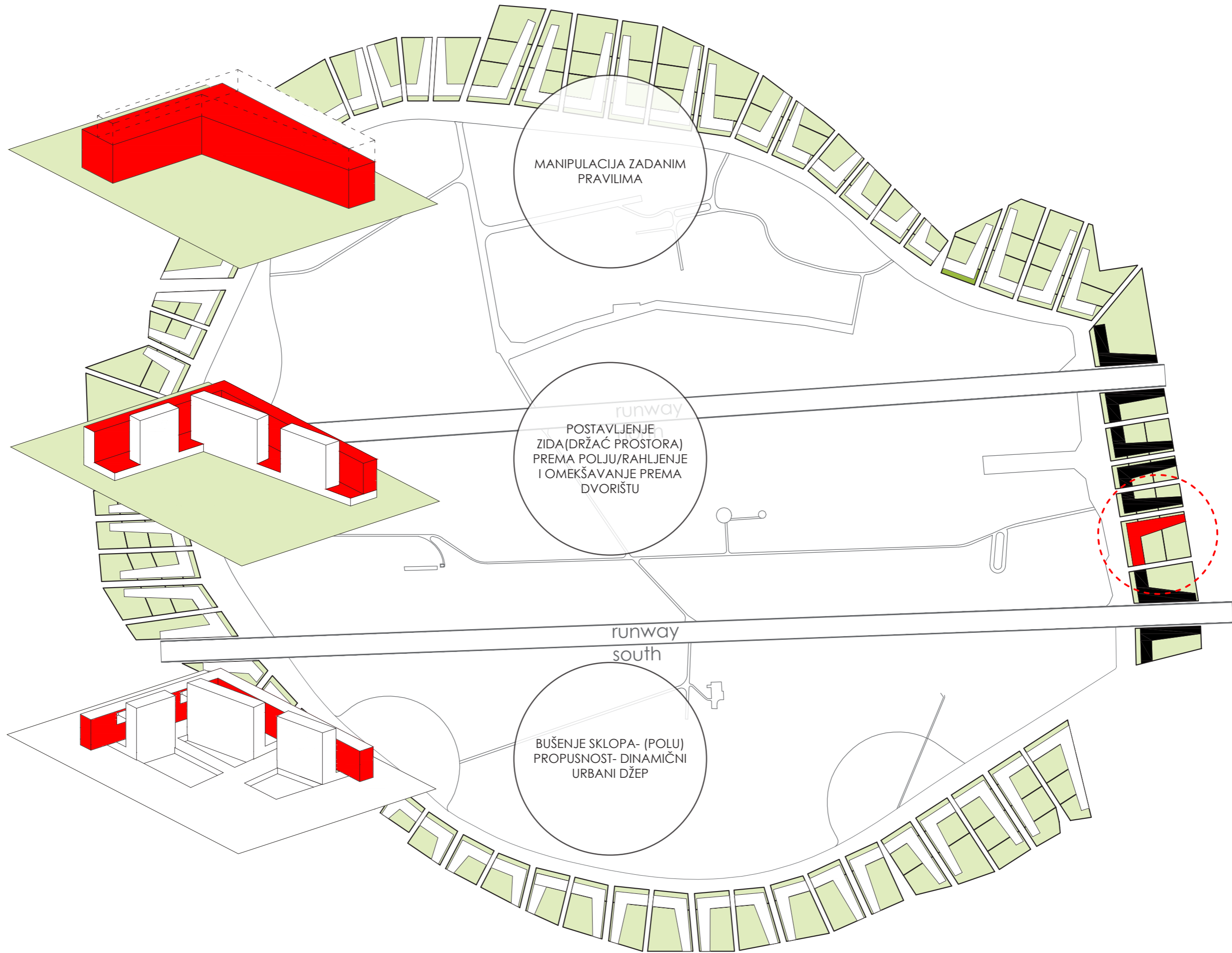
M1:25 000

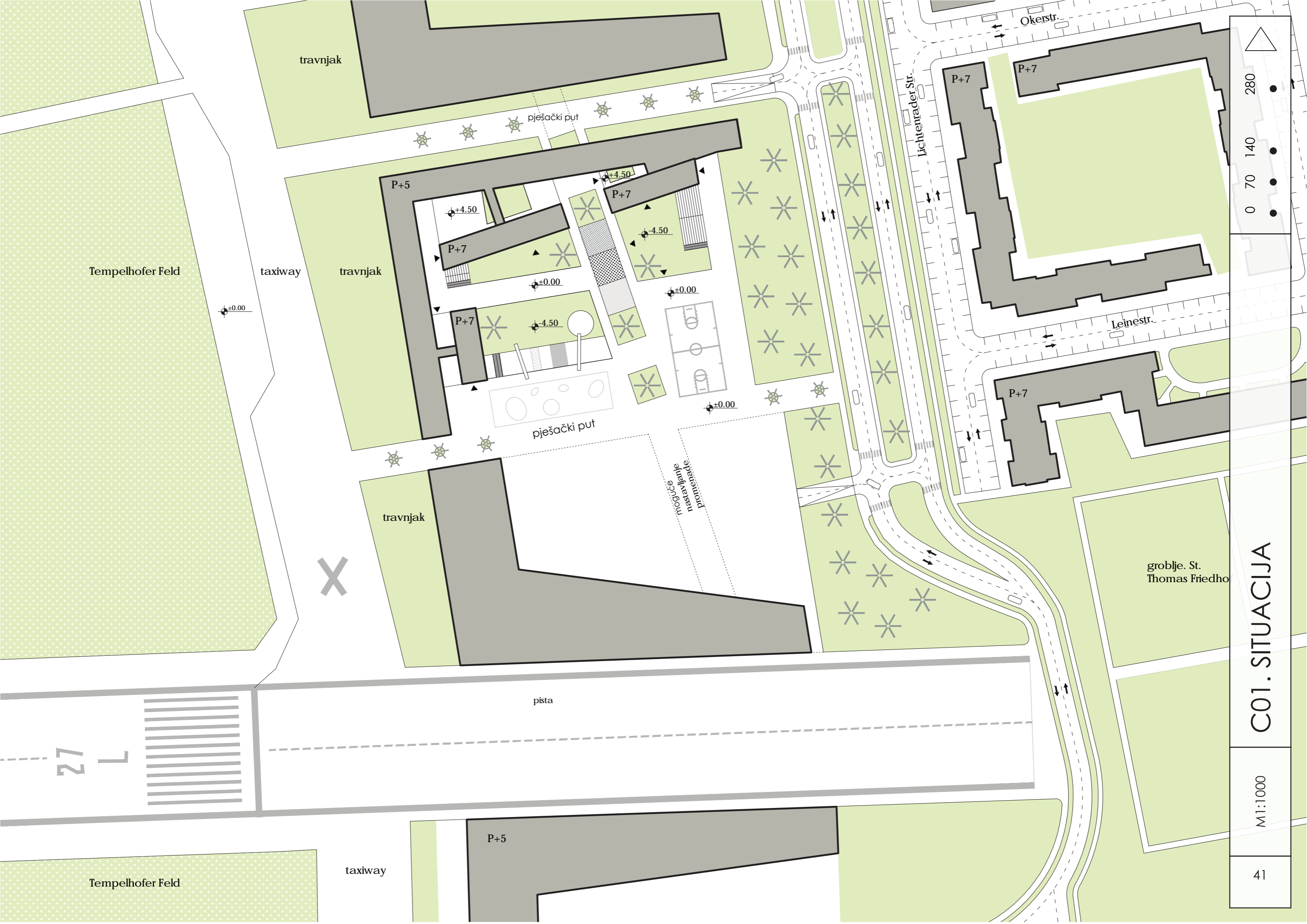

C. ARHITEKTONSKO RJEŠENJE

Tempelhofer Feld

Tempelhofer Feld

travnjak

travnjak

travnjak

taxiway

taxiway

pješački put

pješački put

pista

nasavljane
prometnice

Lichtenrader Str.

Okerstr.

Leinestr.

groblje. St.
Thomas Friedho

P+5

P+7

P+7

P+7

P+7

P+7

P+7

P+5

±4.50

±4.50

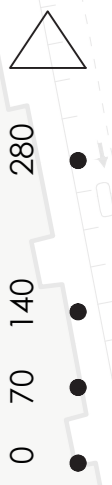
±4.50

±0.00

±0.00

±4.50

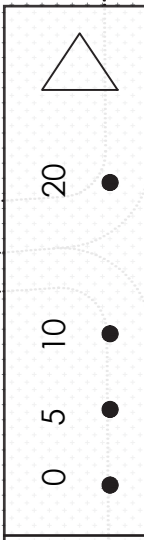
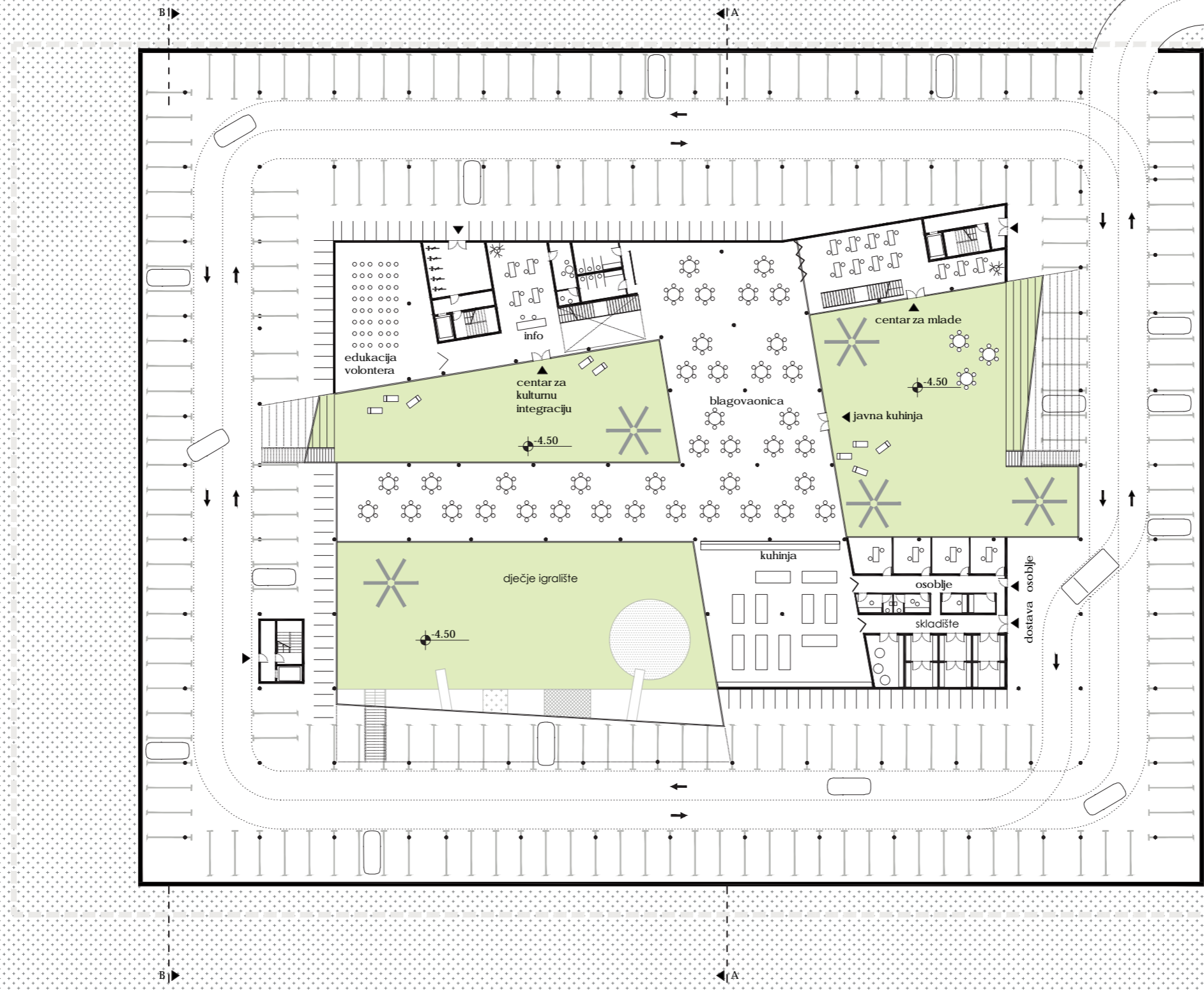
±0.00

C01. SITUACIJA

M1:1000

41

C02. TLOCRT GARAŽE

M1:500

taxiway

travnjak

ulaz stanara

±0.00

-4.50

knjižnica

čitaonica

čitaonica

ulaz stanara

±0.00

-4.50

skate park

centar za kulturu integraciju

travnjak

pjesak

šatorak

tartan

centar za mlade

audio-vizualno

gimnastika

ulaz stanara

±0.00

moгуće natavljanje promenade

taxiway

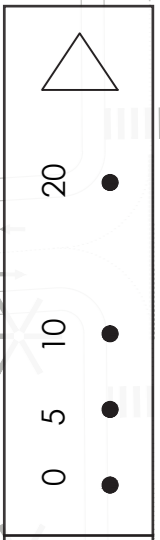
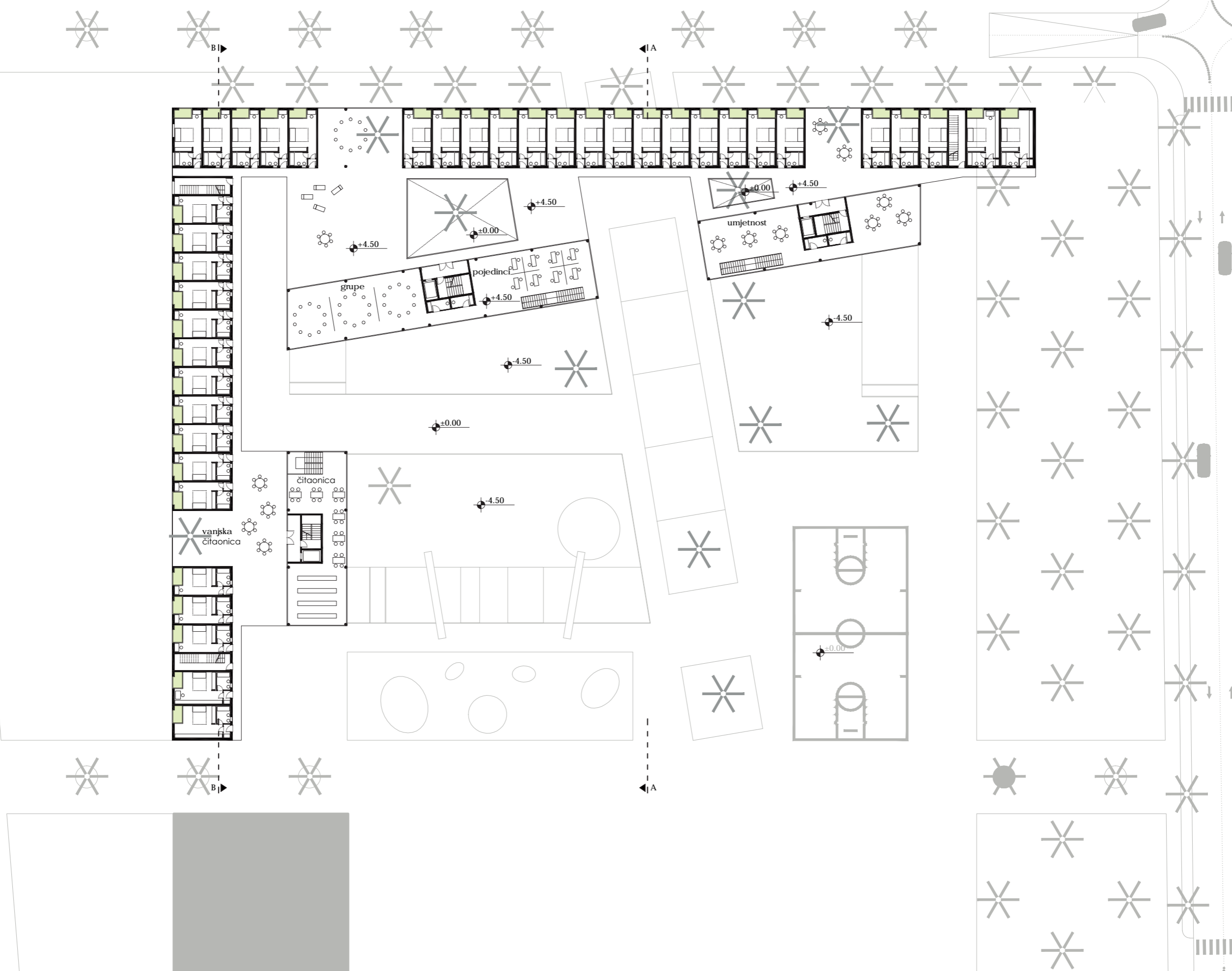
travnjak

C03. TLOCRT PRIZEMLJA

M1:500

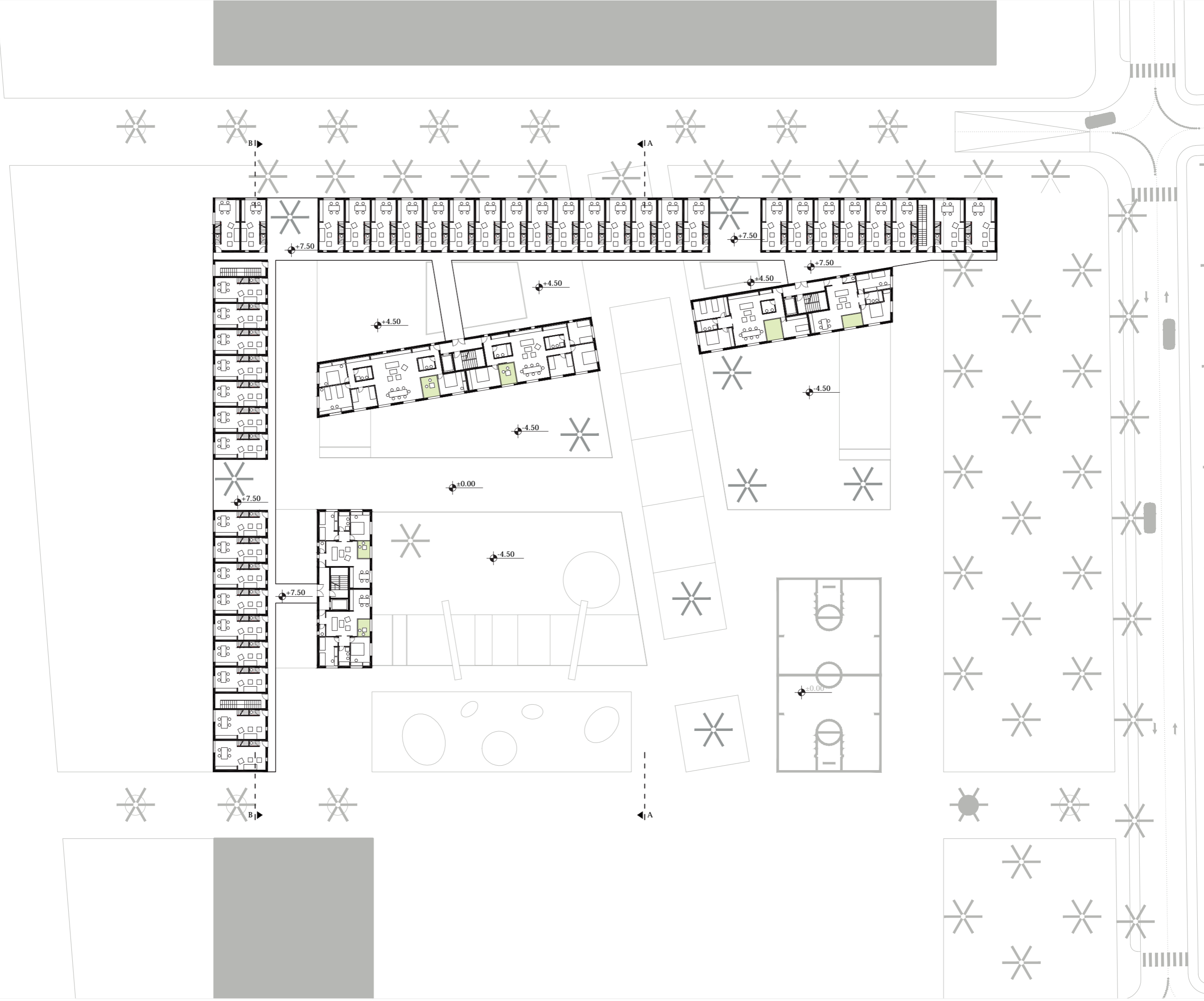
43

0 5 10 20

C04. TLOCRT 1. KATA

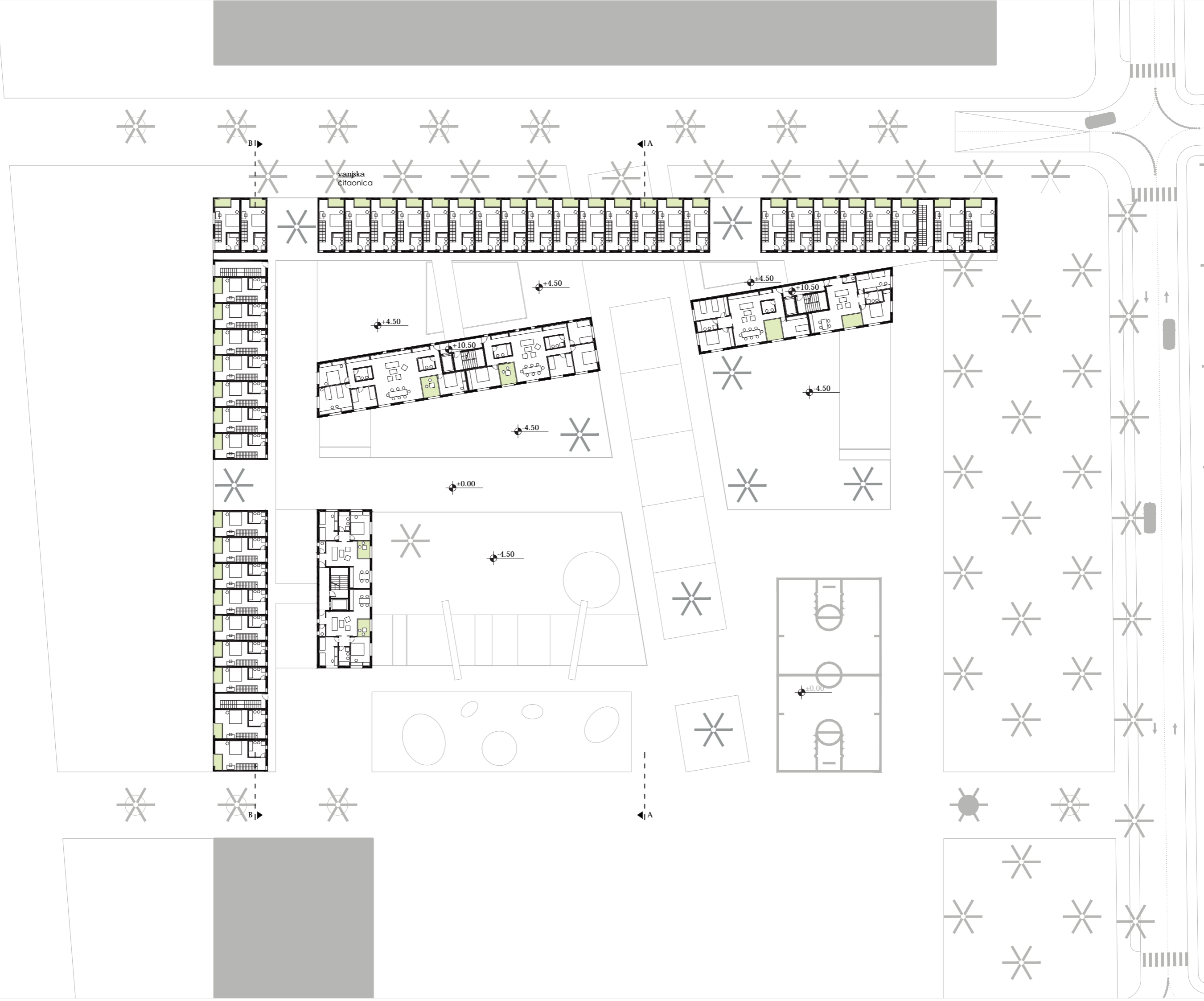
M1:500

C05. TLOCRT 2. KATA

M1:500

45

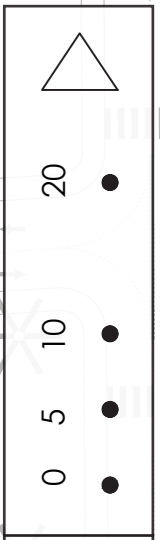
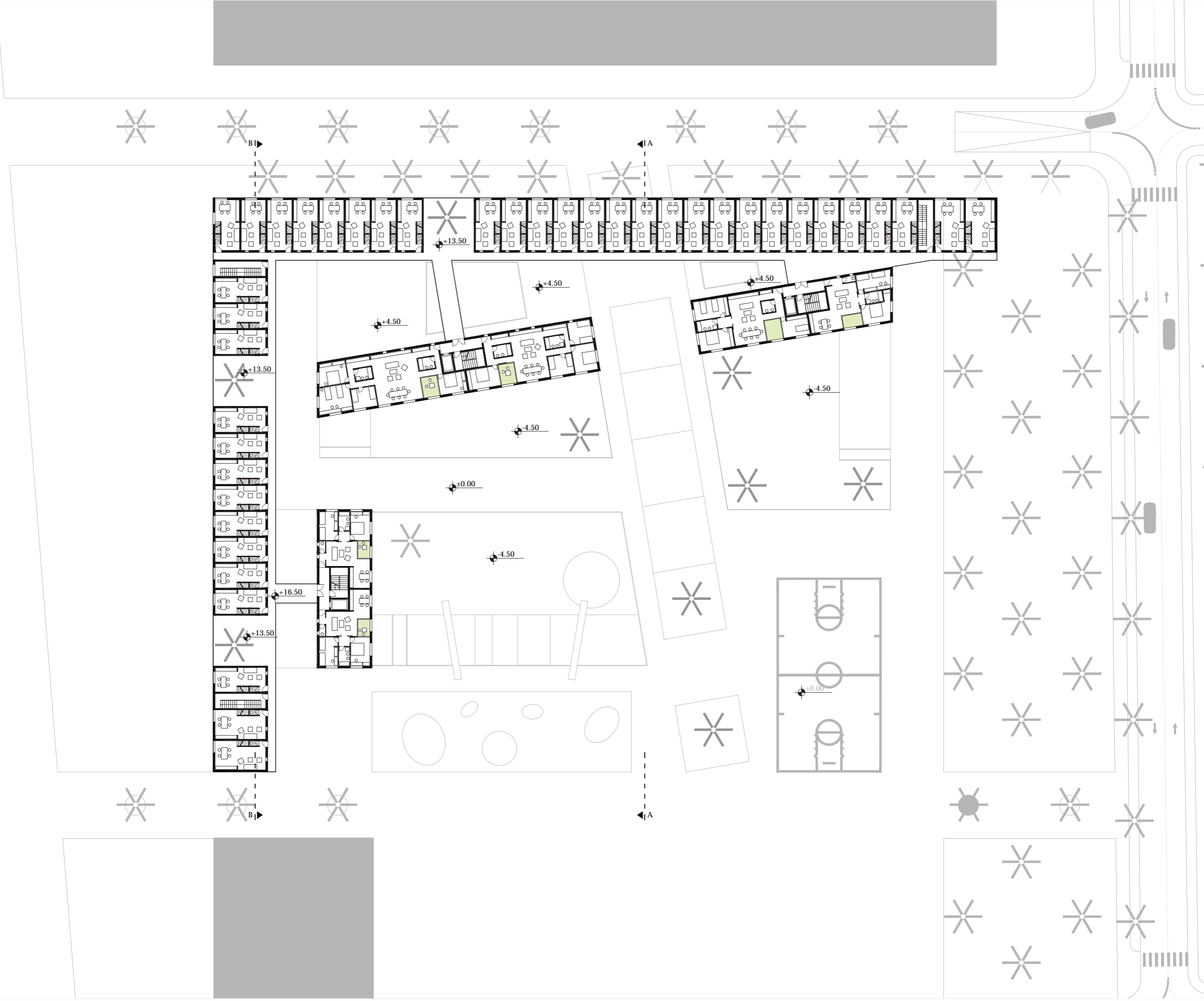

vanjska
čitaonica

C06. TLOCRT 3. KATA

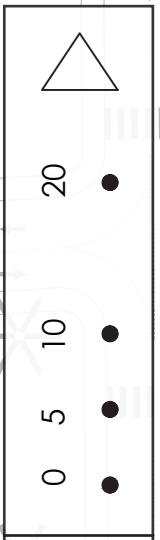
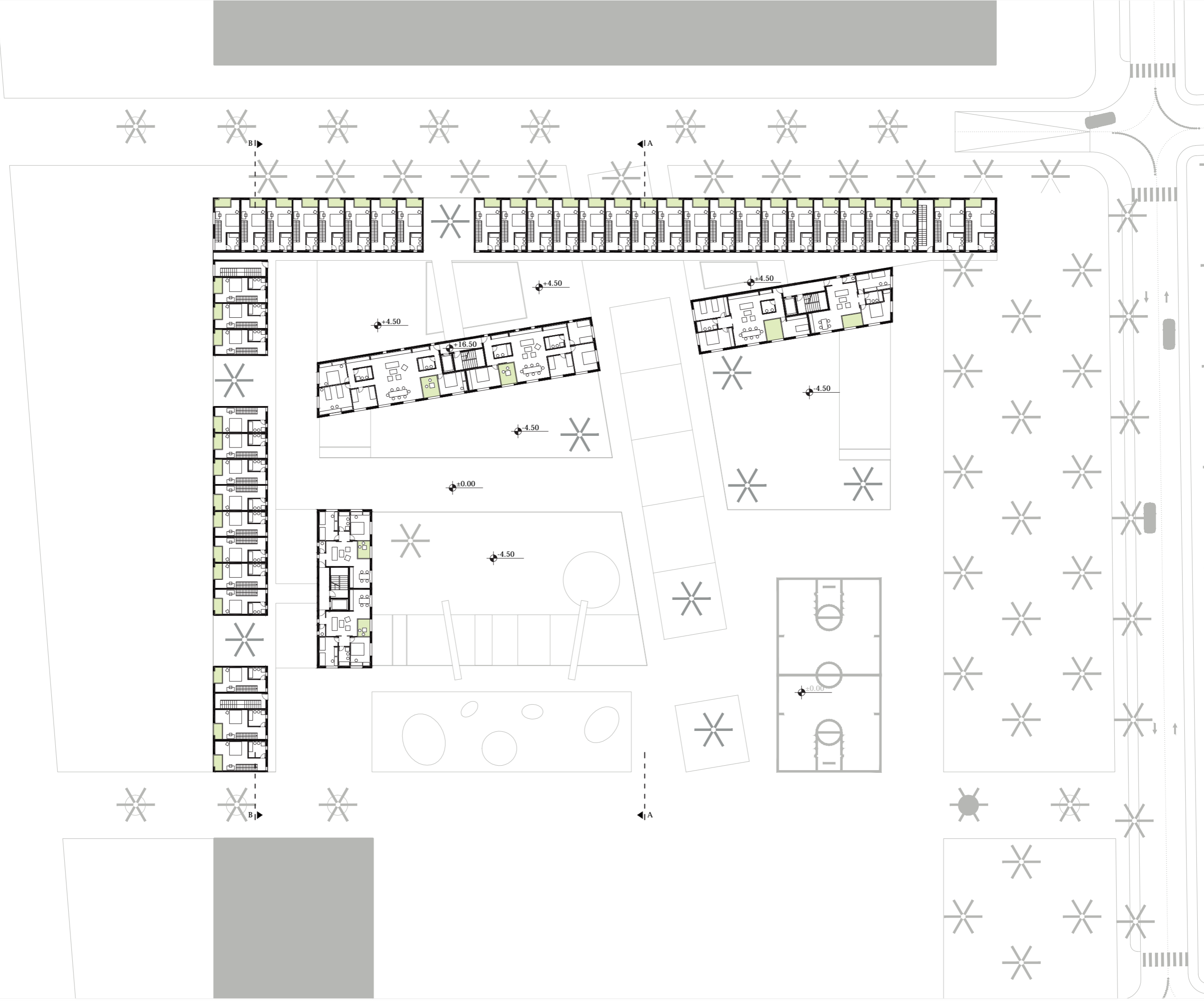
M1:500

C07. TLOCRT 4. KATA

M1:500

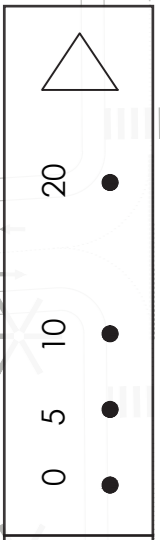
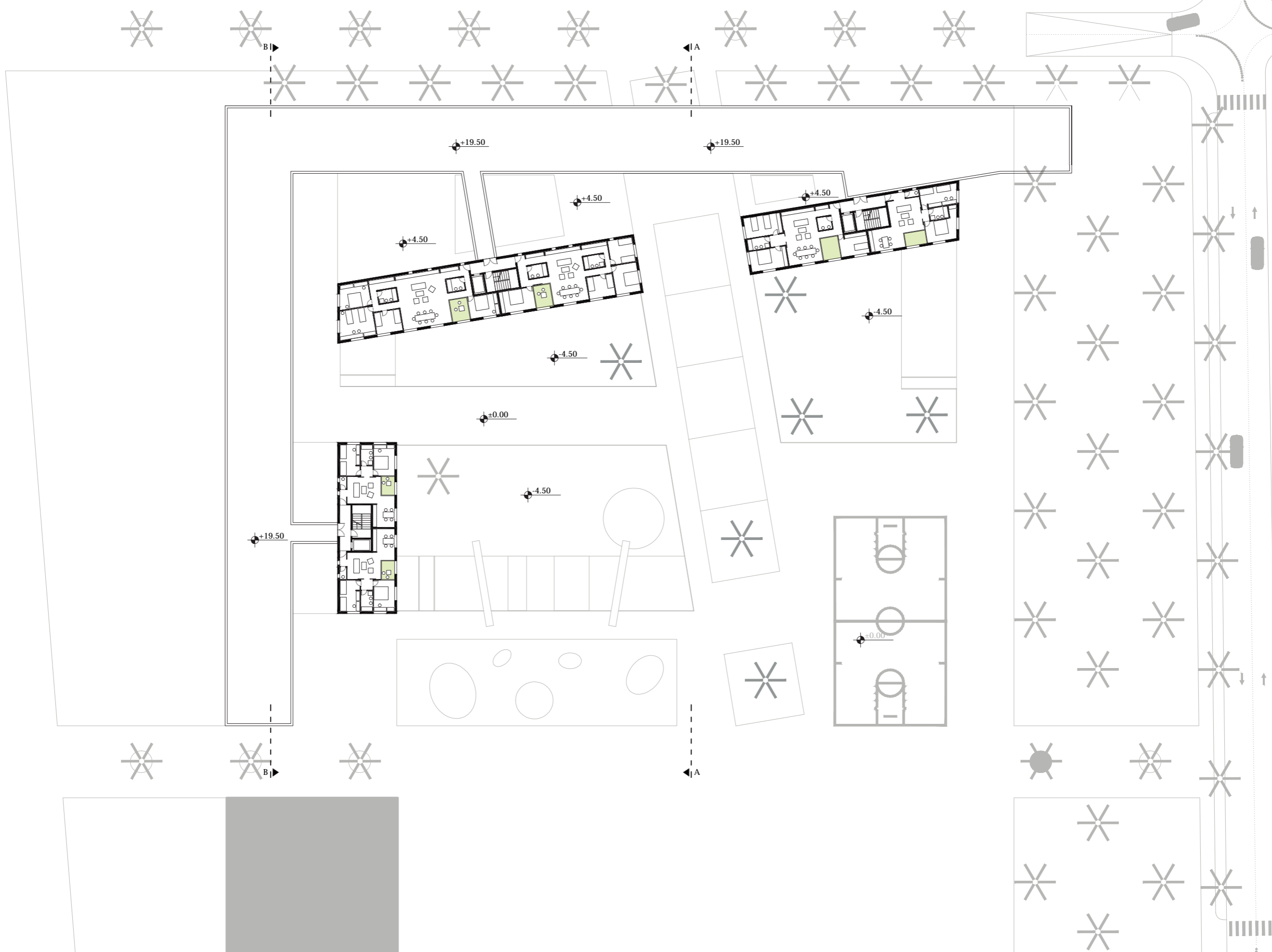
47

C08. TLOCRT 5. KATA

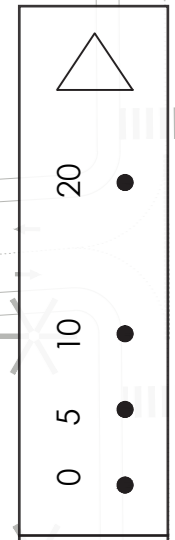
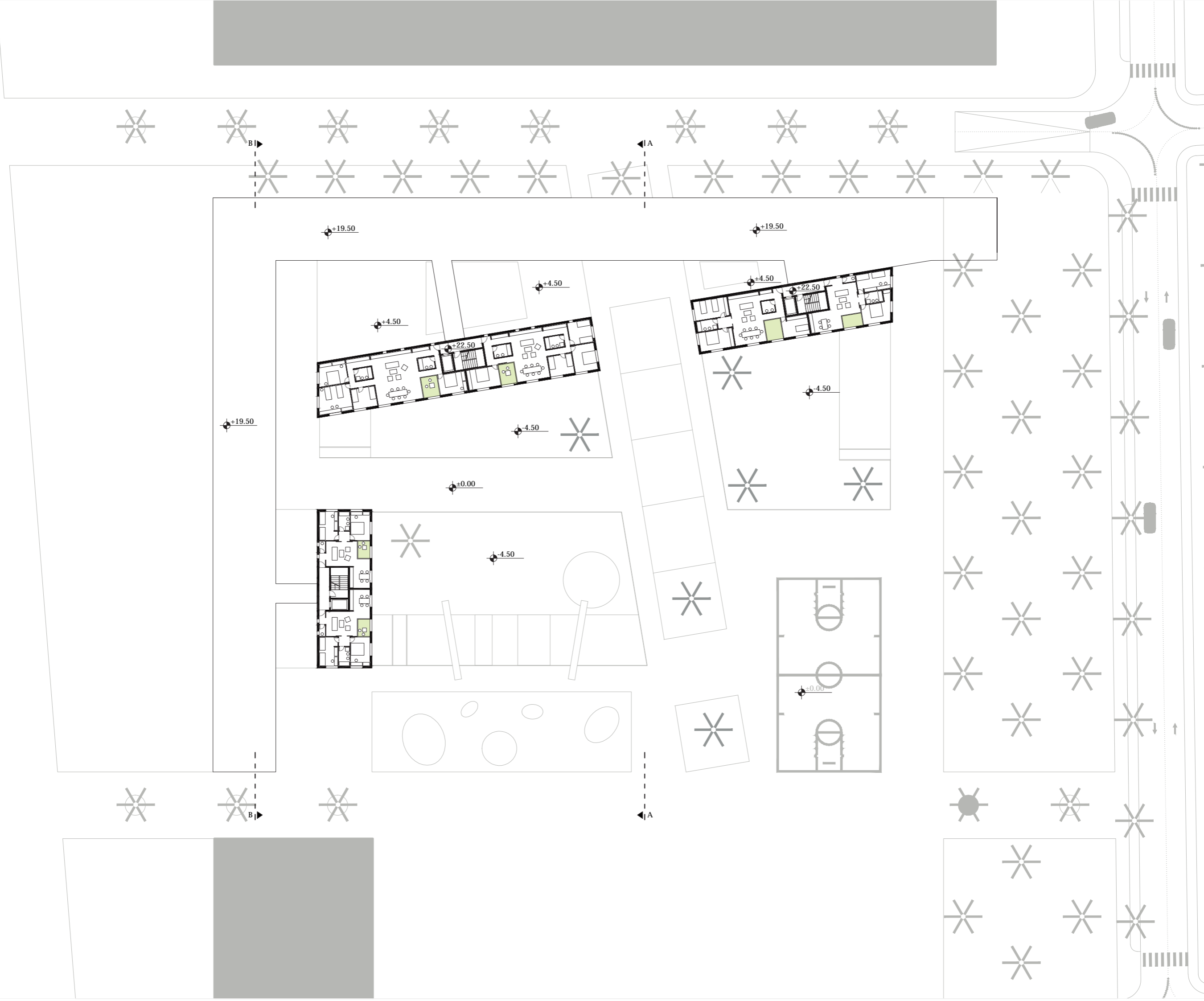
M1:500

C09. TLOCRT 6. KATA

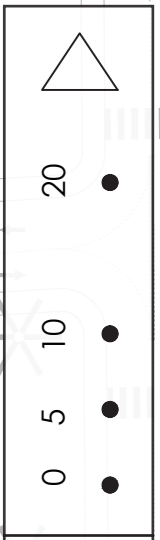
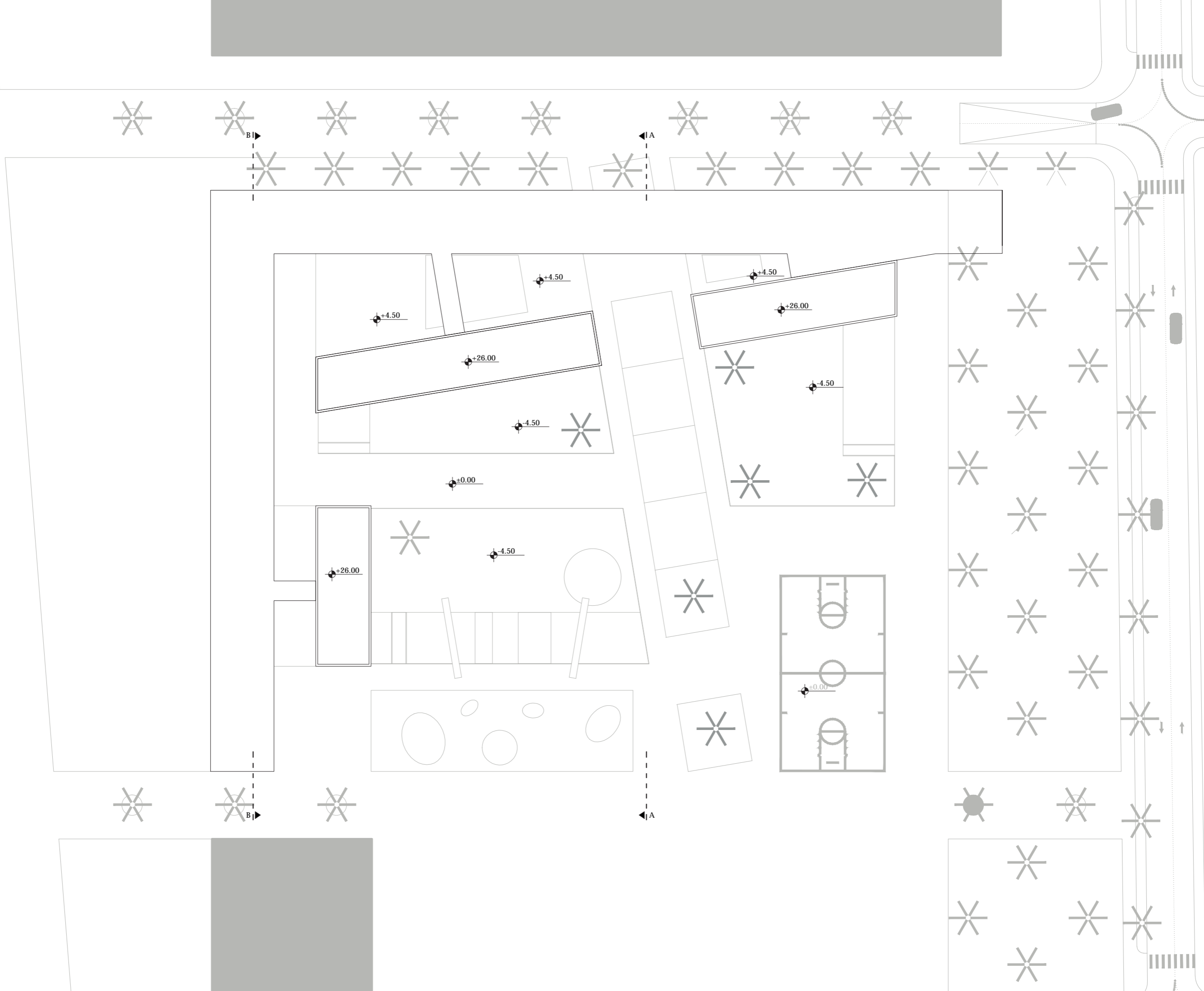
M1:500

C10. TLOCRT 7. KATA

M1:500

50

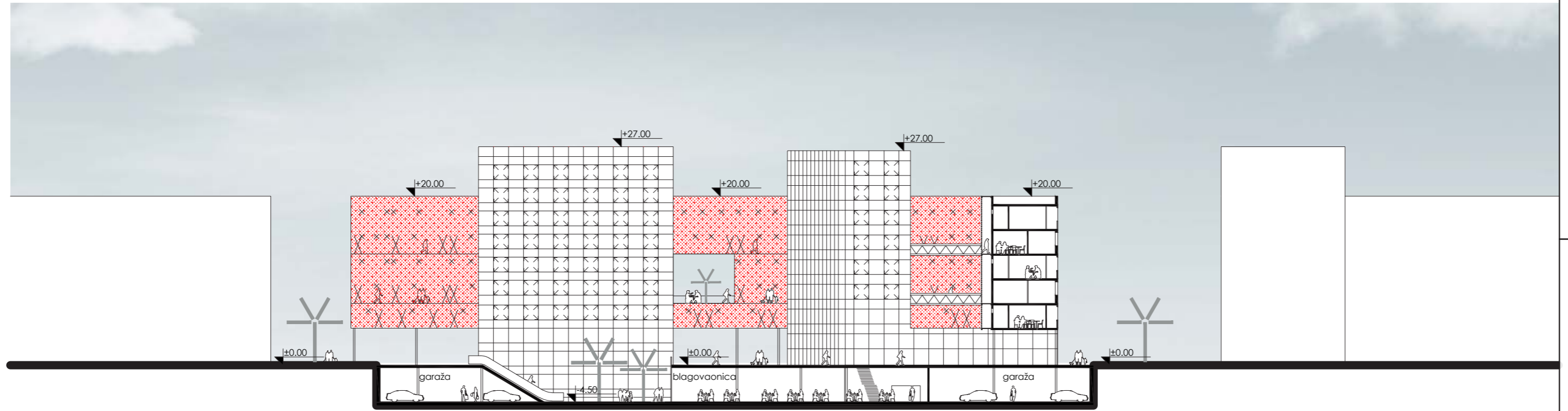

C11. TLOCRT 8. KATA

M1:500

51

PRESJEK A-A

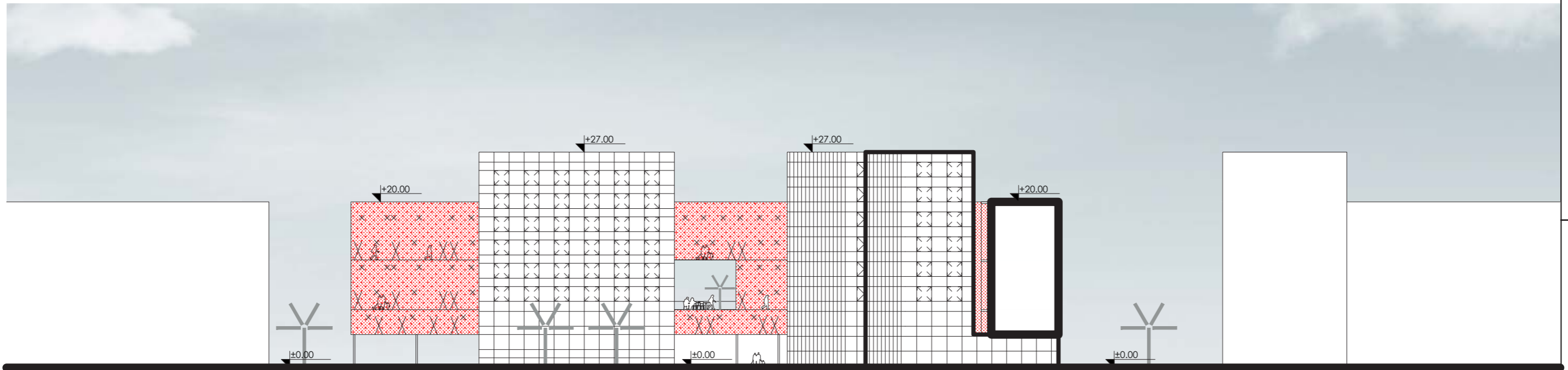
PRESJEK B-B

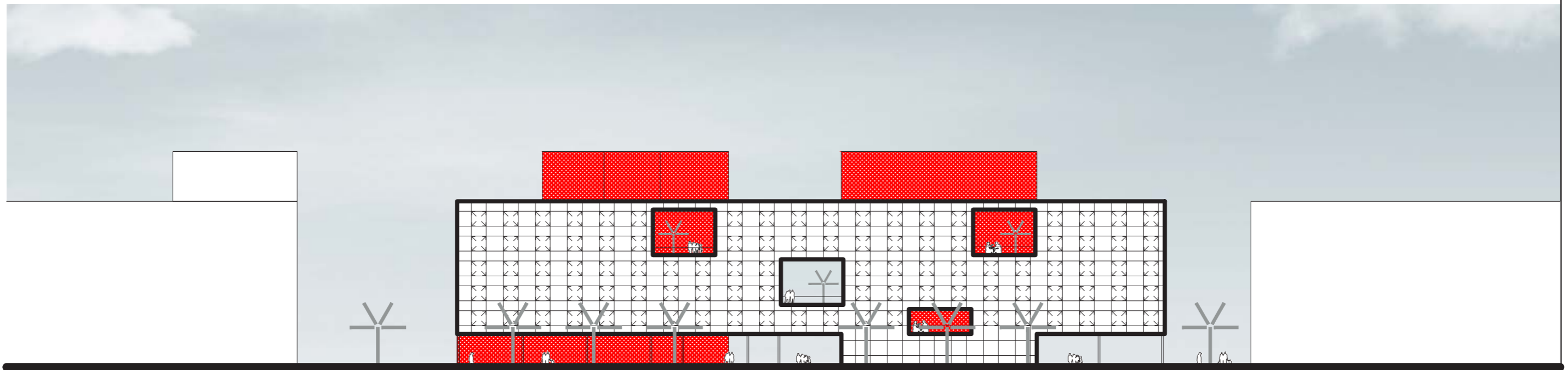
C12. PRESJECI A-A/B.-B

M1:500

ZAPADNO PROČELJE

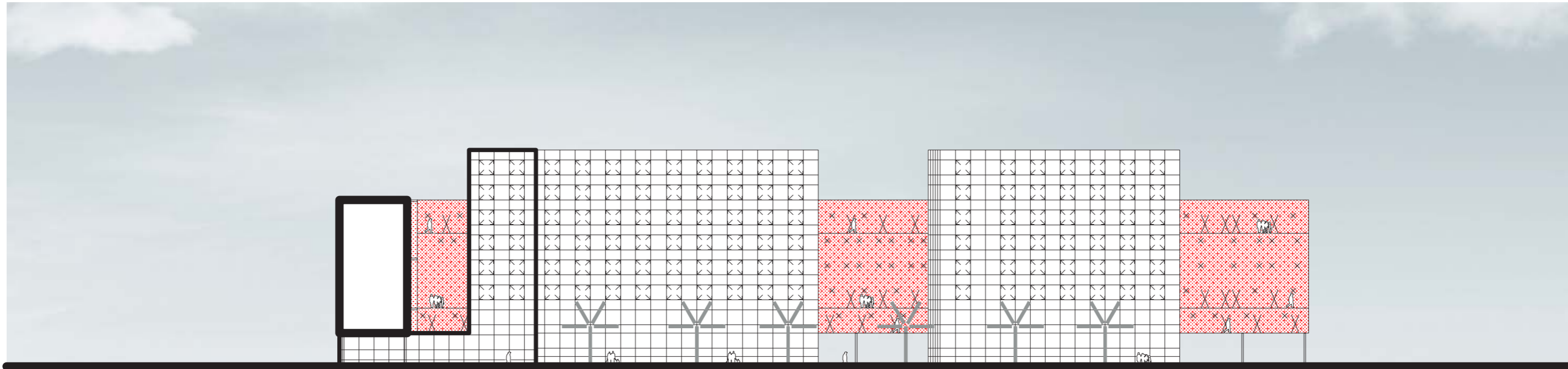
ISTOČNO PROČELJE

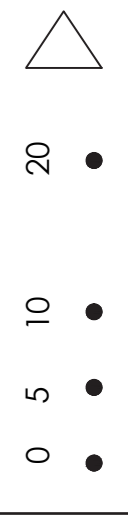
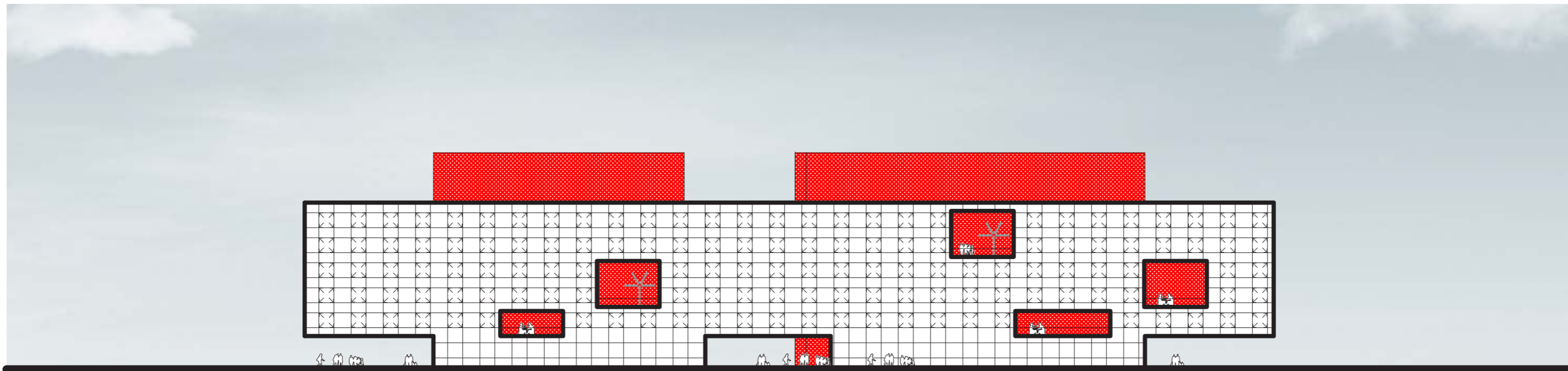
C13a. ZAPADNO/ISTOČNO PROČELJE

m1:500

JUŽNO PROČELJE

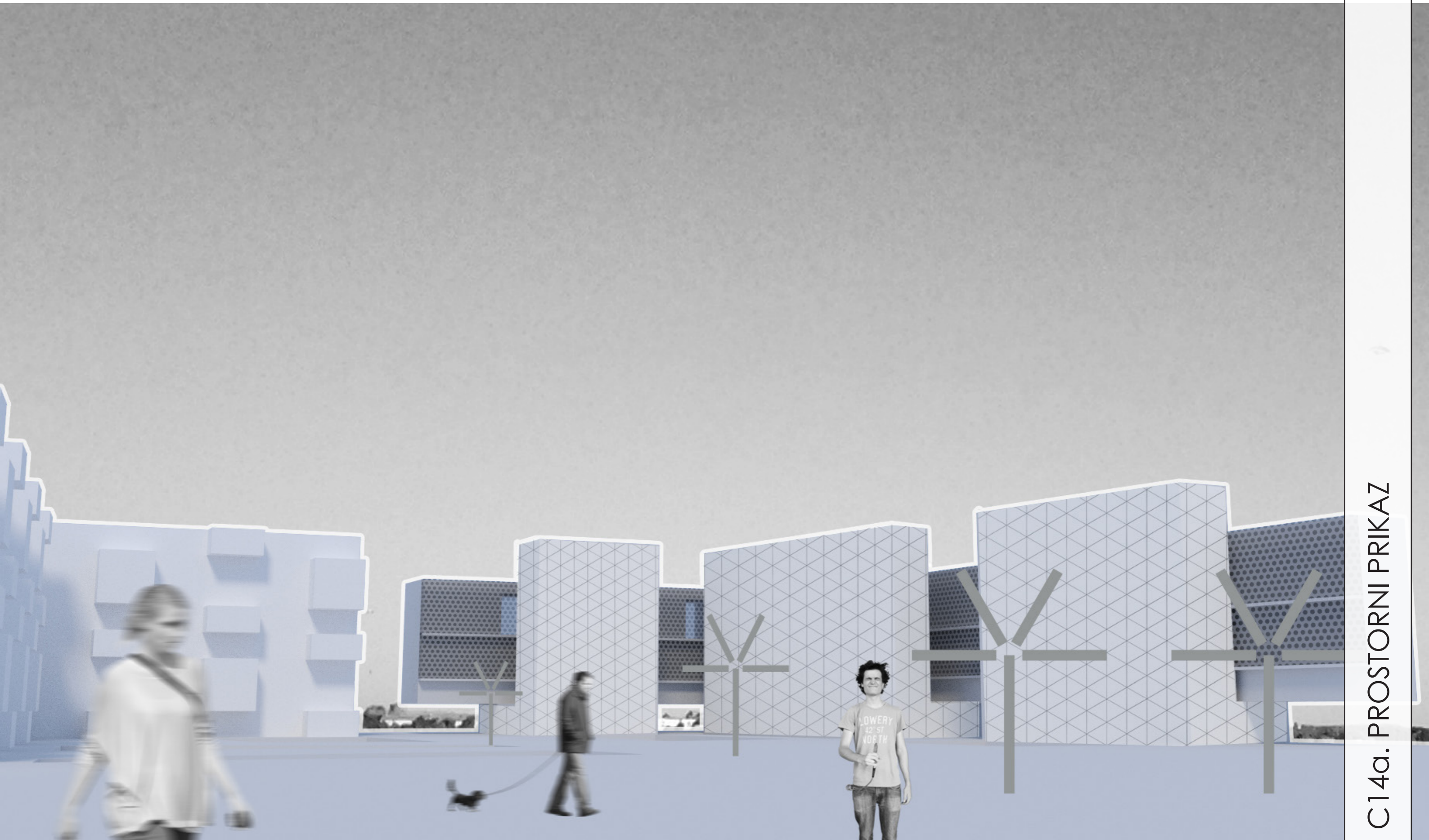

SJEVERNO PROČELJE

C13b. JUŽNO/SJEVERNO PROČELJE

M1:500

D. LITERATURA

KNJIGE/PUBLIKACIJE:

(1) **Koolhaas Rem**, *Towards the contemporary city*, L'Architecture d'Aujourd'hui, 1989

(2) **Mumford Lewis**, *What is a city?*, Architectural Record, 1937

(3) **Sassen Saskia**, *Open Source Urbanism*, The New City Reader, 2011

(4) **Martin Wörner, Doris Mollenschott, Karl H Hüter, Paul Sigel, Wolfgang Schäche**,

Architekturführer Berlin, 2001

(5) **Ungers Oswald Mathias, Koolhaas Rem, Riemann Peter, Kollhof Hans, Ovas-ka Arthur**, *The City in the City- Berlin: A Green Archipelago*, Lars Muller Publishers, 1977

LINKOVI:

(5) **Nipesh**, *Urban Voids & Shared Spaces*, 2012, <https://nipppo.wordpress.com/2012/05/07/urban-voids/>

(6) Senatsverwaltung für Stadtentwicklung Berlin, *senatsverwaltung für stadtentwicklung*, <http://www.stadtentwicklung.berlin.de/> - službene stranice za urbani razvoj grada Berlina

(7) 100% Tempelhofer Feld, <http://www.thf100.de/start.html> - Službene stranice inicijative 100% Tempelhofer Feld